

Landskapsplan för fältgentiana i Uppsala län

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Titel: Landskapsplan för fältgentiana
(*Gentianella campestris* subsp. *campestris*) i Uppsala län

Författare: Karin Nordström-Sjörs

Korrekturläsare: Cecilia Käll

ISSN: 1400-4712

Länsstyrelsens meddelandeserie 2022:9

Utgivningsår: 2024

Omslagsbild: Senblommande fältgentiana med besökande trädgårdshumla på lokalen
Hällskärsvägen, 18 augusti 2020. Foto Maria Forslund.

Länsstyrelsens förord

Denna rapport har tagits fram inom arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter. Åtgärdsprogram tas fram för arter som är i behov av särskilda åtgärder. En sådan art är fältgentianan, som finns i Uppsala län, främst i den norra halvan av länet. Arbetet med framtagandet av landskapsplanen har bekostats av medel inom åtgärdsprogram för hotade arter, som tilldelats Länsstyrelsen av Naturvårdsverket.

Fältgentianan är en starkt hotad art som sedan år 2015 omfattas av ett åtgärdsprogram. Målsättningen med programmet är att populationer av arten blir livskraftiga. Fältgentiana förekommer framförallt i ogödslade slätter- och betesmarker.

En historisk analys visar att lokalerna där fältgentiana idag finns har varit knutna till sen hävd (äng, ängsbacke eller åkergärde). Informationen om den historiska markanvändningen på nuvarande lokaler har tagits fram av Tommy Lennartsson, Upplandstiftelsen och Anna Westin, Centrum för Biologisk Mångfald, SLU, på uppdrag av Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har gjort en kartläggning av var i länet arten förekommer och i vilken omfattning under perioden 2008–2020. Artfynd som analyserats kommer från Artportalen. I rapporten finns förslag på skötselåtgärder på befintliga lokaler, samt en prioritetsordning över samtliga lokaler.

Fältarbetet som ligger till grund för kännedom om länets aktiva lokaler har i huvudsak utförts av Ebbe Zachrisson, delvis ideellt och delvis på uppdrag av Länsstyrelsen. Länsstyrelsen har övervakat de aktiva fältgentianalokalerna i Uppsala län under år 2019–2020 (Maria Forslund, Stephanie Jonsson).

Sammanfattning

Fältgentianan är en av de gräsmarksväxter som minskat mest i Sverige sedan mitten av 1900-talet. I Uppsala län finns i dagsläget kännedom om 40 aktiva lokaler där fältgentianan funnits något, några eller alla år 2017–2020. Under de senaste åren har det upptäckts ytterligare 11 nya lokaler som i den här sammanställningen saknar bakgrundsbeskrivning. År 2008 togs en rapport fram *Inventering av fältgentiana (Gentianella campestris) i Uppsala län 2007–2008* (Pettersson, 2009), med länets alla då kända lokaler inkluderat statusbeskrivning. Därför har denna rapport utgått från artuppgifter från 2008 till 2020. Under dessa år har regelbundna inventeringar/övervakningar utförts.

År 2019 och 2020 övervakades samtliga kända aktiva lokaler. Denna övervakning hade som mål att uppskatta antalet plantor, bedöma lokalernas status samt avgöra vilka åtgärder som behöver genomföras för att långsiktigt bevara arten i länet. I Uppsala län finns arten i både hävdade och ohävdade betesmarker och slätterängar, skogliga områden, kraftledningsgator samt skogsbilvägar med och utan vägslåtter.

Hotbilden mot fältgentianan i Uppsala län består främst i upphörd eller felaktig hävd på de kvarvarande lokalerna. År 2018 gjorde torkan ett stort avtryck, både det året och året därpå år 2019 var det många lokaler som saknade blommande fältgentianor. Det är osäkert vilket avtryck denna torka gjort på längre sikt. Länsstyrelsen genomförde ingen total övervakning år 2019, däremot år 2020. De fynd som noterats år 2019 kan därmed vara mer eller mindre komplett utförda.

För att bevara fältgentianan i Uppsala län har skötsel förslag utifrån varje lokals behov tagits fram, i en prioritetsordning. Förslag på skötselåtgärder är:

- röjning
- fagning
- bearbetning av vissa arter
- ändring av hävd
- återupptagen hävd
- insådd (återintroduktion) på gamla lokaler

Samtliga aktiva lokaler har sinsemellan fått en prioritetsordning utefter om de innehåller tidig/sen fältgentiana, liten/stor samt ökande/minskande population och i vilken typ av miljö lokalen finns.

Innehållsförteckning

Länsstyrelsens förord	3
Sammanfattning.....	4
Inledning och bakgrund.....	7
De olika formerna av fältgentiana	7
Upplägg	8
Beskrivning av lokalerna	9
Kartläggning av fältgentiana i Uppsala län	9
Historisk markanvändning.....	10
Miljö och hävd av lokalerna i Uppsala län	10
Betesmark.....	11
Slätteräng.....	11
Kraftledningsgator.....	12
Vägranter	12
Skogsmark.....	13
Antal individer fältgentiana per lokal 2008–2020	13
Fältgentianan inom och utanför skyddade områden i Uppsala län.....	14
Arbetsordning	14
Lokaler med fältgentiana i Uppsala län	16
Tidig fältgentiana.....	17
Bondskäret.....	17
Bystaden	20
Flanket	23
Flät.....	26
Grindaräng.....	29
Gårdskärskusten	32
Norrmossen	35
Nyrönningen.....	38
Roparnäs.....	41
Rosendal	44
Storören	46
Tallskärsfjärden	49
Östanå.....	52
Sen fältgentiana	55
Annö	55
Björnbo.....	58

Bol	61
Ekvik	64
Fäboda	67
Gammelkolningen	70
Grellsbo	73
Gunbyle	76
Gåvansbol.....	79
Hönsgårde.....	82
Kyrksvedjan.....	85
Källberga	88
Norrlövsta.....	91
Risänge	94
Rossholm.....	97
Rörmyra.....	100
Trångbol	103
Viklund.....	106
Österby hage.....	109
Österby kraftledningsgata.....	112
Fältgentiana - Både tidig och sen	115
Buckharsfjärden.....	115
Bunken	118
Hackbol	121
Hyttan	124
Hällskärsvägen	127
Land-Buckharen	130
Risön.....	133
Lokaler utan lokalbeskrivning	136
Referenser.....	137
Övriga källor.....	138
Bilagor	138
Bilaga 1: Sammanställning samtliga lokaler med prioritetsordning och skötselöverslag	138
Bilaga 2: Lokalkarta över nya lokaler med förekomst av fältgentiana, som saknar lokalbeskrivning	138

Inledning och bakgrund

I Uppsala län finns i dagsläget kännedom om 40 aktiva lokaler där fältgentiana funnits något, några eller alla år 2017–2020. Det har även upptäckts 12 nya lokaler, vilka har bekräftad förekomst av fältgentiana men saknar bakgrundsbeskrivning.

Fältgentiana (*Gentianella campestris* subsp. *campestris*) är en tvåårig kärlväxt som gror på våren. Första året bildar den en bladrosett och andra året blommar den under sommaren varefter den dör. Rosetterna har hög överlevnad, både under sin första sommar och under övervintringen. Det enda som kan orsaka omfattande rosettdöd är svår sommartorka och kraftiga tramskador i betesmarker under senhösten, vintern och den tidiga våren. När förna saknas helt missgynnas groddplantsetablering genom att frön och groddplantor torkar. Det finns möjligheter att fältgentianans fröbank finns kvar (Lennartsson & Westin In Press). Fältgentiana har nektar och besöks av humlor, men är starkt självpollinerande och är därför ganska oberoende av tillgången på pollinatörer. Den trivs på friska till torra gräsmarker som ogödslade slåtter- eller betesmarker och är kalkgynnad men inte kalkberoende. Fältgentiana finns på den svenska rödlistan över hotade arter och är placerad i kategorin sårbar (VU). I Uppsala finns även en färgvariant med vitblommande tidig fältgentiana.

Det största hotet för fältgentiana är felaktig och eller utebliven hävd. Kraftig sommartorka orsakar viss mortalitet av blommande gentianor och även att blommorna vissnar innan fröna hunnit mogna. Sommaren 2018 års torka har gett ett avtryck i länets populationer, dock svårt att ännu avgöra exakt hur pass negativt torkan påverkat lokalerna.

De olika formerna av fältgentiana

Bild 1: Tidig fältgentiana. Foto: Maria Forslund, 2020.

Bild 2: Sen fältgentiana. Foto: Maria Forslund, 2020.

Bild 3: Fältgentiana med intermediär blomningstid vid Remman i Hälsingland. Foto: Tommy Lennartsson.

Liksom hos många andra kärlväxter finns hos fältgentiana ett samband mellan blomningstid och antal noder på huvudstammen. Antalet noder, och därmed antalet internod (stamsegment) kan öka så länge inte toppens tillväxtpunkt (toppmeristemet) differentieras till en blomma. Hos tidigblommande varieteter av en art utvecklas toppblomman tidigt, varvid alltså utvecklingen av stamnoder stoppas. Det gör att tidigblommande varieteter har färre stamnoder än

senblommande. Tidigblommande fältgentiana har sedan länge ansetts vara anpassad till slåttermarker genom att den hinner sätta frö innan slåtern och saknar förmåga att blomma om efter att ha betats. Typiska tidigblommande fältgentianor blommar kring månadsskiftet juni–juli. Den senblommande varieteten får i stället förlita sig på två andra mekanismer, sin beskhet som gör att den med rimligt betestryck i det längsta undgår bete, och sin förmåga att blomma om efter att ha betats (Lennartsson & Westin In Press). Den senblommande fältgentianan blommar i augusti–september. Tidigblommande fältgentiana bör vara anpassad även till sent betessläpp under förutsättning att betet verkligen är sent varje år.

Ebbe Zachrisson (opubl.) har räknat antalet stamsegment hos tidiga, sena och intermediära fältgentianor och funnit 2–7 (medelvärde 5–6) segment hos intermediära plantor, och 5–9 (medelvärde 7–8) segment hos senblommande.

Fältgentiana med intermediär blomningstid, senare delen av juli och början av augusti, är svår att koppla till någon lämplig hävdregim. Den blommar inte tillräckligt tidigt för att passa i slåttermark och den har inte heller nämnvärd förmåga att blomma om efter att betats, och passar därför inte heller särskilt bra i betesmark. Det är också möjligt att många intermediära populationer inte representerar anpassning till hävden på platsen, utan härstammar från korsningar mellan tidiga och sena plantor. Intermediär blomningstid skulle också kunna vara resultat av särskild selektion på avvikande lokaler utan traditionell hävd, exempelvis skogsbilvägar, men vad den selektionen skulle vara är i så fall oklart. Det är slutligen också tänkbart att intermediär blomningstid i vissa fall kan utvecklas från tidig blomning om selektionstrycket från slåtter släpper när populationens livsmiljö övergår till skogsbilväg (Lennartsson & Westin In Press).

Upplägg

Den mångåriga övervakningen, som ligger till grund av urvalet av och kännedom om de aktiva lokalerna, har huvudsakligen utförts av Ebbe Zachrisson (länet i stort) och Tommy Löfgren (Älvkarleby kommun). Fältbesöken har genomförts under artens mest sannolika blomningstid, perioden slutet av juni till mitten av september. Under juni och juli har i första hand tidig fältgentiana eftersökts medan besöken under augusti och september främst haft fokus på sen fältgentiana. Intermediär fältgentiana har hittats i augusti.

Länsstyrelsen har inventerat alla aktiva fältgentianalokaler i Uppsala län under sommaren 2020 (Forsslund, Jonsson, 2020). Inventeringen presenterade antalet funna exemplar på varje lokal, en kort beskrivning om lokalens status samt förekomst av andra växtarter i närområdet. Även hösten 2019 besöktes alla aktiva lokaler för att undersöka deras status och behov av skötsel (Tollerz Bratteby, 2019). Viss övervakning gjordes år 2019. År 2018 genomfördes ingen övervakning då torkan omöjliggjorde det.

Informationen om lokalernas skick och hävdstatus kommer från länsstyrelsens övervakningar/inventeringar, åtagandeplanbesök samt från floraväktarnas rapporteringar till artportalen. Flertalet av lokalerna har mer än ett floraväktar-ID/extern-ID. Ex: C-Öst-0698, där C-Öst står för vilken kommun (Östhammar) lokalen ligger i och numret är ett externt ID. Diagrammen ”Förekomst över tid” visar antalet fynd gjorda per lokal och år. Kartorna visar fynd från år 2008–2020. Gula symboler och staplar i diagram och kartor representerar tidig fältgentiana, gröna symboler och staplar representerar intermediär fältgentiana och lila symboler och staplar representerar sen fältgentiana.

Beskrivning av lokalerna

Lokalerna är indelade efter förekomst av tidig och/eller sen fältgentiana. Större/varierande lokaler är ofta uppdelade i delområden. Områdesbeskrivningen inkluderar landskapet omkring lokalen, huvudsaklig vegetationstyp samt om/hur området hävdas i dag. Om specifika åtgärder för just fältgentianan har utförts i området finns de beskrivna i detta stycke. Ett stycke om lokalernas historiska ekologi är hämtat från rapporten *Historisk markanvändning på nuvarande lokaler* (Lennartsson & Westin, In press.). Även träd- och buskskikt anges för vardera lokal samt om andra kärlväxter noterats i omgivningen (fynd från länsstyrelsens inventeringar, åtagandeplaner samt artportalen).

Teckenförklaring arter:	
ÅGP	Arten omfattas av ett åtgärdsprogram för hotade arter
C	Ansvarsart för länet
§	Arten är fridlyst i Sverige
CR	Rödlistekategori Akut hotad
EN	Rödlistekategori Starkt hotad
VU	Rödlistekategori Sårbar
NT	Rödlistekategori Nära hotad
DD	Rödlistekategori Kunskapsbrist
LC	Arten är Livskraftig

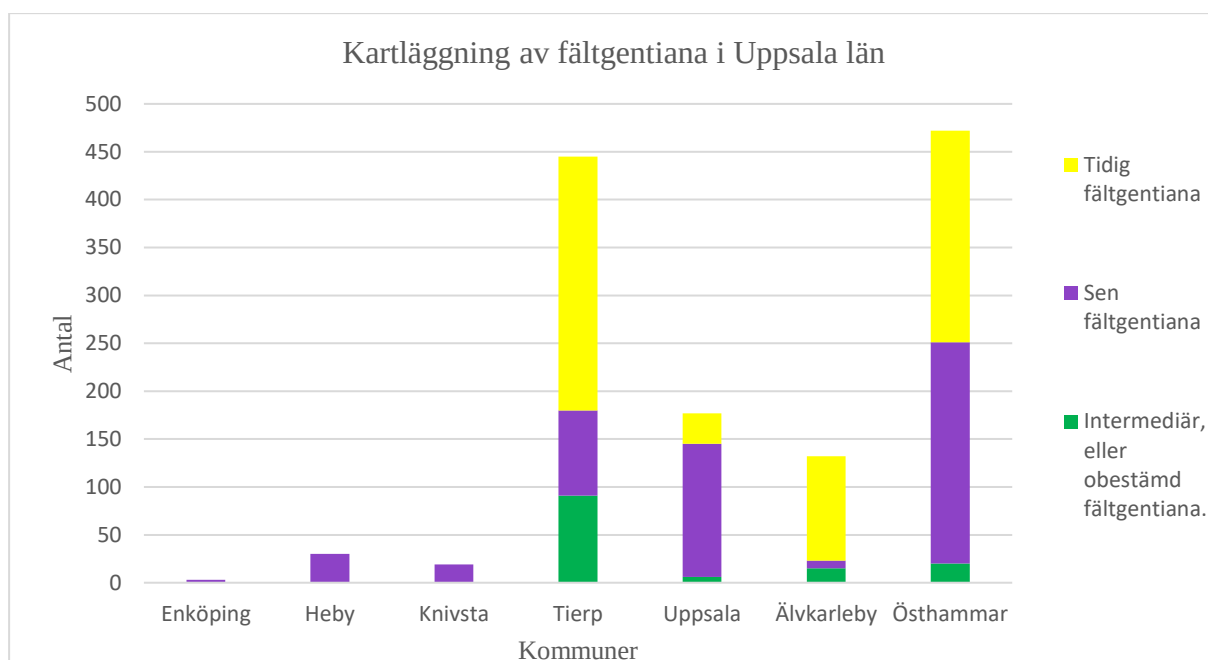
För varje lokal anges förslag på skötselåtgärder, såsom ex. röjning, fagning, bearbetning av vissa problemarter och hävd (bete, slåtter, väggantsslåtter). Samtliga sköselförslag har satts i prioriteringsordning 1–3, där 1 är akut och 3 något som är gynnsamt men inte behövs inom närmsta åren. Övervakning planeras på samtliga lokaler under ett visst tidsintervall, för att fortsätta ha koll på hur trenden på lokalerna fortskrider.

Varje lokalbeskrivning avslutas med en tabell med administrativ information. Här finns florumaväktar-ID, fastighetsinformation, markägare statlig/privat, förslag över skötselåtgärder, inhägnad, prioritet, om lokalen har åtagandeplan, ängs- och betesmarksinventering, ligger inom Natura 2000, naturreservat, innehåller fornlämning samt vilken sorts miljö (betesmark, slåtteräng, väggkant, kraftledning, skog) lokalen befinner sig i.

Teckenförklaring:	
ÅP	Miljöersättning med åtagandeplan för betesmarker och slåtterängar
ÄoB	Äng- och betesmarksinventering
NR	Naturreservat
N2000	Natura 2000
RAÄ	Fornlämning /Övrig kulturhistorisk lämning

Kartläggning av fältgentiana i Uppsala län

I länet fanns arten i sju av länets åtta kommuner under åren 2008–2020 och figur 1 visar att fältgentianan främst förekommer i länets nordliga kommuner, Tierp och Östhammar. Den tidigblommande formen dominerar i Tierps kommun.

Figur 1: Visar antalet tidig-, intermediär eller obestämd- och senblommande fältgentiana funna per kommun i Uppsala län under tidsepoken 2008 till 2020.

Historisk markanvändning

I rapporten *Historisk markanvändning på nuvarande lokaler* (Lennartsson & Westin, 2021) har den historiska ekologin beskrivits för länets numera 51 aktiva lokaler (inkluderat de nyupptäckta som saknar detaljerad lokalbeskrivning i denna landskapsplan) med omkring 60 delpopulationer. De historiska analyserna visar att lokaler där fältgentiana idag finns har varit knutna till sen hävd (äng, ängsbacke eller åkergärde under någon period).

Åker- och ängsgården innehöll större eller mindre partier med betesmarker, vilka brukar betecknas backar. En åkerbacke är en betesmark i ett åkergärde, en ängsbacke motsvarigheten i ett ängsgärde. Dessa backar blev inte tillgängliga för bete förrän efter skörd av åker och äng vilket skapade en variation i tidpunkt för betessläpp mellan olika ägoslag. Djuren släpptes på efterbete på de skördade ängarna, vilka alltså betades tillsammans med eventuella ängsbackar i gårdet. Det innebär att ängsbackarna, vilka alltså inte var slåttermark men låg i ängsgärdet, låg ohävdade tills efterbetet påbörjades i ängsgärdet (Lennartsson & Westin, 2021).

Av de undersökta populationerna har lite över hälften en historia av sen hävd. Enbart ett fåtal har en historia som ren beteshage. En fjärdedel har varit utmark, skogsbete, och en tiondel en historia av körväg i utmark.

Beträffande de nuvarande lokalerna längs skogsbilvägar visar den historiska analysen att flertalet finns i gamla före detta ängsgården eller strax intill tidigare ängs- eller åkergården. Ett fåtal tycks vara nykolonisationer.

Miljö och hävd av lokalerna i Uppsala län

I Uppsala län växer fältgentianan i miljöerna betesmark, slåtteräng, skogsbilväg, kraftledningsgata samt skog.

Betesmark

Den vanligaste miljön för länets fältgentianalokaler är betesmark. Hela 21 av länets aktiva lokaler finns i denna miljö, varav de flesta fortfarande hävdas, vanligen med nötkreatur. Några av lokalerna har ett hårt betestryck, vilket inte är optimalt för fältgentianan. Betesintensiteten ska vara så väl avvägd att blomning och frösättning gynnas samtidigt som förna inte påverkar områdets karaktärsarter negativt. Ett fåtal betesmarker har ett extensivt bete, vilket är bra för fältgentianan.

Troligen är det betydligt lättare att åstadkomma måttligt bete med sent betessläpp än genom att reglera det med antalet betesdjur. I små fållor är det enda möjligheten. Det rekommenderas därför att återinföra sent bete på alla lokaler för senblommande fältgentiana där det är möjligt, samt att i resterande hagar se till att betet inte blir för hårt.

Lagom betestryck i dagens hagar är mer sällsynt. Vanligare är att betet i dagens hagar är olämpligt – för hårt – som det förindustriella betet i små gårdsnära kalv-, häst- och oxhagar. Den största orsaken till utdöende i hävdade populationer under 1990- och 2000-talet i Uppsala län är för hårt bete i hagar, vilket slagit ut både tidig- och senblommande populationer (Lennartsson & Westin In Press).

Hästar ratar i regel gentianorna, vuxna nöt i något mindre grad och ungnöt ännu mindre. Färbete måste utvärderas från fall till fall eftersom det tycks skilja mycket mellan olika besättningar. Höstbete kan gynna etablering genom ökad trampstörning av vegetationen.

Generella riktlinjer för skötsel av betesmarker

Lämplig tidpunkt för betespåsläpp för lokaler med tidigblommande fältgentiana är i slutet av juli efter frömognad. Lämplig tidpunkt för betespåsläpp för sen- och intermediär fältgentiana är lämplig betestidpunkt från mitten av augusti. **Betet får då inte vara hårdare än att flertalet gentianaplantor hinner gå i frö innan de betas.** Ett fåtal betesmarker har ett bete som tillgodoser både avbetning och fröproduktion. Om betestrycket skiljer sig mycket åt i en betesmark och andra ytor behöver högre betestryck än vad som är lämpligt på fältgentiana-ytorna, kan fällindelning göras. Ytor med tidig fältgentiana kan stängslas bort under juni-juli och sen fältgentiana under juli-augusti.

Vårräfsning kan lösa problem med för tjock förna och är också en bra metod för att motverka expansionen av mossor. Räfsningen måste göras i god tid innan vegetationen börjar växa.

Slätteräng

Endast en dellokal (lokal Bondskäret) är en slätteräng. Den sköts med sen slätter och därefter efterbete.

Generella riktlinjer för skötsel av slätterängar

Lämplig slättertidpunkt för lokaler med tidigblommande fältgentiana är i början av augusti, efter frömognad. För sen- och intermediär fältgentiana är lämplig slättertidpunkt från början av september. Senblommande populationer tål även tidigare slätter, men denna måste infalla minst tre veckor innan blomningen för att kompenstationstillväxten ska fungera. Vid slätter bör höet ligga och torka innan det körs bort eftersom fröna då lättare rasar ur de mogna kapslarna.

Efterbete i tidigblommande populationer kan påbörjas när som helst efter slåttern eftersom fröna redan släppts. Efterbete i senblommande populationer som slagits innan blomningen bör antingen påbörjas efter fruktmognad, eller vara mycket måttligt.

Även på slätterängar är vårräfsning i god tid innan vegetationen börjar växa något som gynnar frögronaden av fältgentianan på slätterängar.

Kraftledningsgator

Tre lokaler befinner sig i miljön kraftledningsgata. Två av dem, Östanå och Flät, hävdas via det regelbundna ledningsunderhållet med röjning och har stora populationsstorlekar. Östanån innehåller länets största population, under vissa år med upp till 3 000 individer. Populationerna trängs ihop till en smal zon längs patrullstigen. Här borde man göra en rejäl satsning på att införa slätter eller bete på de flesta fina lokaler (Upplandstiftelsen).

Generella riktlinjer för skötsel av kraftledningsgator

Vanligen sker ingen särskild skötsel för kraftledningsgatorna. Men om det är möjligt är slätter lämpligt på ytorna med fältgentiana. Lämplig slättertidpunkt för lokaler med tidigblommande fältgentiana är i börja av augusti efter frömognad. För sen- och intermediär fältgentiana är lämplig slättertidpunkt från början av september. Slåttern kan gärna göras så att man vidgar habitatet för nuvarande population, åtminstone på lite sikt. Bete kan införas där man kan sambeta ledningsgatan med annan betesmark.

Vägranter

Det finns 15 lokaler (varav en är en dellokal, lokal Rossholm) längs skogsbilvägar och övriga mindre bilvägar, där flertalet regelbundet sköts med slätter. Det är dock inte säkert att fältgentianan historiskt funnits precis där de gör idag eftersom frön kan ha flyttats runt en del när vägen byggts eller underhållits. Intressant är dock att trots att de flesta skogsbilvägspopulationerna idag befinner sig långt från hävdad mark, ligger många av lokalerna i eller strax intill gamla före detta ängs- eller åkergräden. Ytterligare populationer finns på platser där det funnits körvägar redan under förindustriell tid.

Även om skogsbilväglokalerna kan få stora populationer är deras långsiktiga status oklar. Ljusförhållandena förändras i takt med det skogsbruk som bedrivs intill vägen, och fältgentianan gynnas under ljusa hyggesperioder. Hur populationerna överlever en skuggig skogsfas verkar variera, troligen beroende på vägens riktning (som påverkar ljusinsläppet), användning (lämplig nötning gynnar arten) och konstruktion (Lennartsson & Westin In Press).

Vägarna är vanligen anlagda under 1970–80 talet och deras vegetation genomgår en succession. Det är troligt att fältgentianan är gynnad under vissa tidiga och intermediära successionsstadier i vägens ”utveckling”, då konkurrensen är låg och det finns bar jord för etablering. I östra Upplands kalktrakter tycks denna succession gå långsammare, och kanske till och med stabiliseras i ett tämligen artrikt stadium, och det kan tänkas att vissa kalkrika skogsbilvägar kan vara ett långsiktigt habitat för fältgentiana. Även kalkrika vägar kan dock drabbas av att vägranterna växer igen med sly eller unggran. Genom regelbunden vegetationsbekämpning med kättingröjare hålls den vedartade vegetationen nere, men bildar med tiden ofta en tät matta av krypande barr- och lövbuskar, avklippta stammar och flis (Lennartsson & Westin In Press).

Skogsbilväglokaler kan också vara rena nyetableringar, d.v.s. fältgentianan har inte funnits på platsen innan vägen byggdes utan kommit in med maskiner eller jordmassor.

Generella riktlinjer för skötsel av vägkanter

Skötseln av skogsbilvägar och övriga vägkanter sker genom väjkantslåtter. På lokaler med tidig fältgentiana bör slåttern ske tidigast från början av augusti, för lokaler med intermediär och sen fältgentiana ska slåttern ske tidigast i början av september. Är det rikväxande vägkanter kan ytorna med fältgentiana markeras ut och övriga ytor slås av tidigare på säsongen. Bortförandet av klippet efter väjkantslåtter bör göras där det behövs. Är vegetationen mycket låg och gles behövs det inte, men är den produktiv är det nog nödvändigt för att rädda gentiana på sikt.

Bild 5. Åtgärd gjordes på Norrmossen år 2020.
Fotograf Maria Forslund 2020.

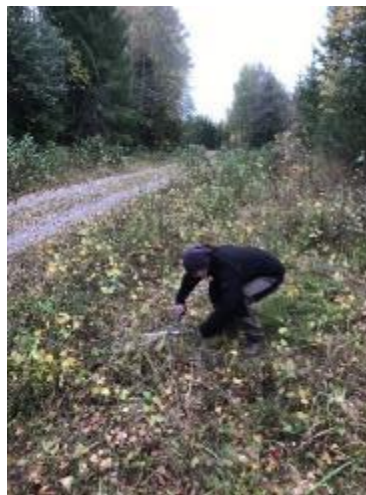

Bild 4. Manuell klippning med häcksax, åtgärd som gjordes på Norrmossen 2020. Fotograf Erik Bergvall 2020.

Skogsmark

Två lokaler är i skogsmark och utan återkommande skötsel.

Generella riktlinjer för skötsel av lokaler i skogsmark

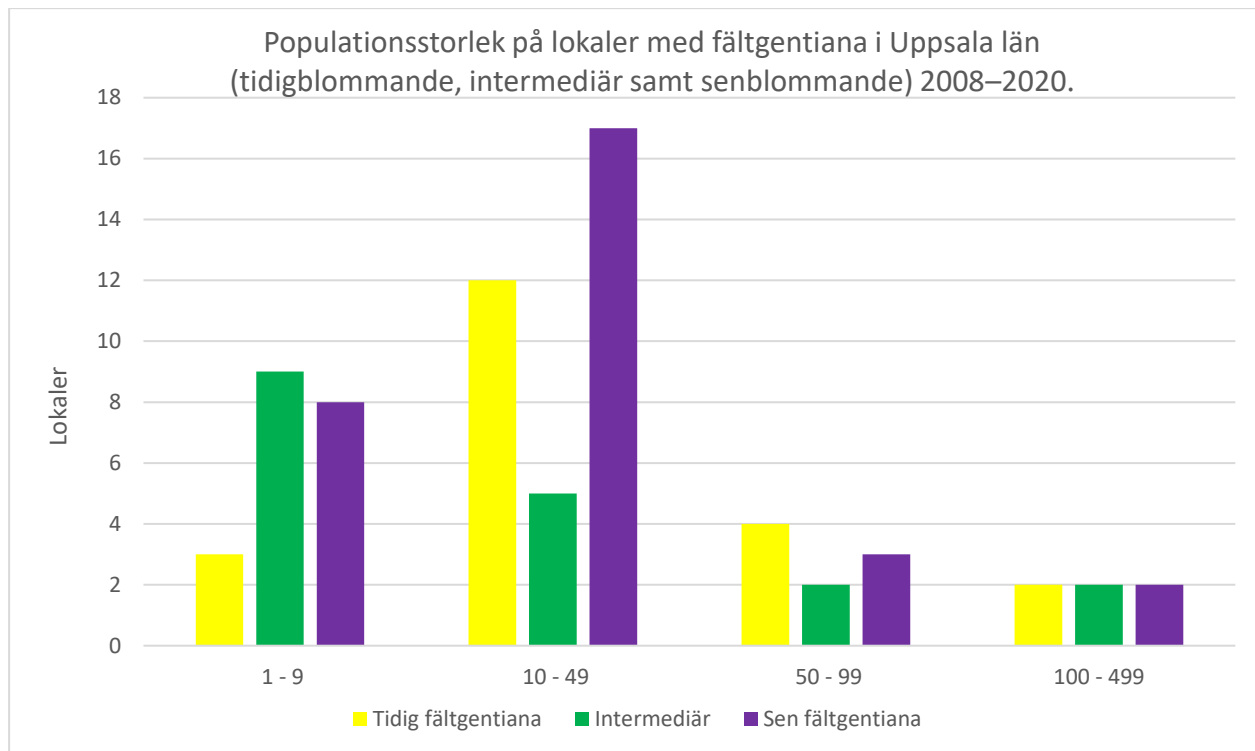
Det viktigaste är att säkerställa att lokalerna inte växer igen. Mindre manuella insatser genom exempelvis handröjning av högväxande gräs, röjning av sly kan vara av stor vikt för att bibehålla fältgentianorna.

Antal individer fältgentiana per lokal 2008–2020

Antalet plantor per lokal varierar av naturliga skäl mellan olika år. I länet innehåller nästan hälften av alla lokaler mellan 10–49 plantor, åtta lokaler har färre än 10 plantor och tre har över 100 plantor (data från artportalen år 2008–2020).

Av de lokaler som har över 100 plantor är det två lokaler som har tidig fältgentiana och en skogsbilväg med över 100 plantor av intermediär och senblommande variant.

I denna rapport är de intermediära fynden inrapporterade både som intermediära och som obestämda fältgentianor.

Figur 2: Populationsstorlek (medelvärde) per lokal. Antalet plantor fältgentiana (tidig, intermediär eller obestämd, senblommande) per år (2008–2020).

Fältgentianan inom och utanför skyddade områden i Uppsala län

Sex lokaler med fältgentiana ligger inom skyddade områden (Natura 2000 och/eller naturreservat). Flertalet betesmarker och slåtterängar har miljöersättning för betesmarker och slåtterängar med åtagandeplan för särskild skötsel (Landsbygdsprogrammets jordbrukarstöd).

Arbetsordning

Samtliga lokaler i denna landskapsplan har prioriterats mot varandra, för att underlätta framtida åtgärdsarbete. Populationsstorleken är uppdelad enligt följande;

Liten: 1–20 individer

Medel: >20–50 individer

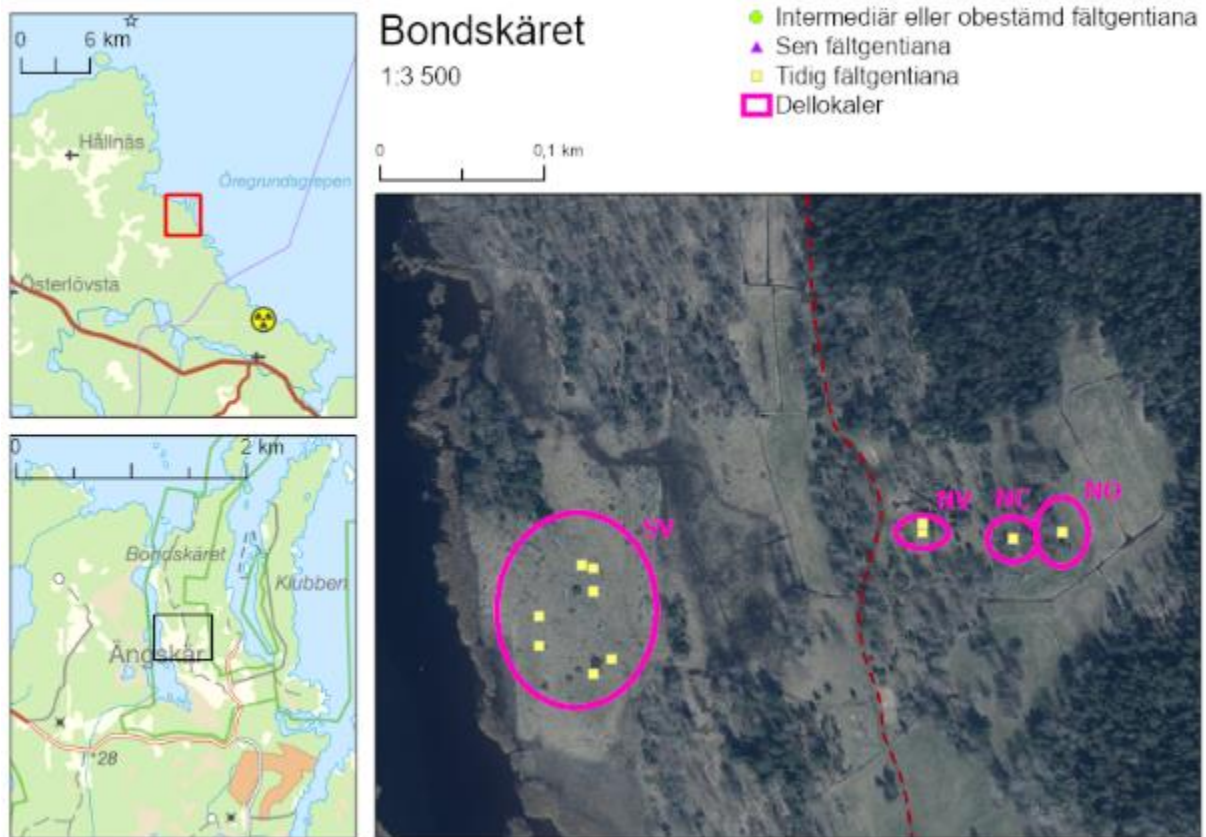
Stor: >50 individer

Tabell 1 visar vilken arbetsordning (1-3) Uppsala län gör för olika områdena med fältgentiana. Arbetsordning avser ungefär i vilken ordning åtgärderna bör utföras, och är baserad på angelägenhetsgrad (Mer information finns i Bilaga 1).

Arbetsordning	Beskrivning	Motivering	Åtgärd	Stor, medel eller liten population
1	Tidigblommande på hävdade lokaler.	Många lokaler har felaktig hävd (tidigt eller för hårt hävdad), men är lätta att åtgärda. Viktigast att börja med populationer med liten/vikande trend. Därefter medel till stora populationer.	Införa sen hävd. Tidpunkt: från sent i juli (efter frömognad).	Alla
1	Tidig- och senblommande i övergivna gräsmarker samt kraftledningsgator.	Utan åtgärd kommer populationen dö ut.	Återupptagen hävd.	Alla
1	Senblommande på hävdade lokaler där populationen är allvarligt hotad.	Mycket liten population eller med vikande trend, troligtvis orsakad av felaktig hävd.	Sent bete från mitten av augusti. Fållindelning om det behövs och finns möjlighet.	Liten
2	Senblommande på hävdade lokaler.	Lokaler med stabil medel-stor population.	Sent bete från mitten av augusti. Fållindelning om det behövs och finns möjlighet.	Medel-stor
3	Skogsbilvägar	Förmodligen kvarvarande populationer från före detta ängar/betesmarker. Populationerna är troligtvis tillfälliga då omgivningen inte är optimal på lång sikt.	Väggkantslätter. Avtal med markägare för att få hålla nere uppväxande skog. Information till markägare/väghållare så att inte populationen grusas över eller schaktas bort.	Medel-stor

Tidig fältgentiana

Bondskäret

Beskrivning

Ungefär tre mil nordväst om Öregrund skjuter tvillinguddarna Klubben och Bondskäret ut i Bottenhavet, åtskilda av det trånga och fågelrika Ängskärssundet. Området ligger i Natura-2000-området Ängskär, Bondskäret samt naturreservatet Bondskäret.

Dellokaler: SV, NV, NC och NO. Dellokal SV är en betesmark med flertalet stenrösen, gärdesgårdar och stenmurar. Mittenpartiet, dellokal NV och NC är en trädklädd naturlig betesmark. I den östra delen av området, dellokal NO, finns en öppen slåtteräng innehållandes ängsskära vid den södra kanten (ÅP 2017 och ÅoB år 2003, 2019).

Åtgärder som gjorts i området: år 2012 och 2013 genomfördes ett test med fållindelning så förekomstplatser betades först efter mitten av augusti. Det blev inget signifikant resultat (muntligen Lennartsson). Slåtterängen slås årligen, mellan 15 juli och 15 augusti (ÅP 2017) efter frömognad och fagades senast år 2017 (JOB och EZ).

I träd- och buskskiktet finns ask, björk, en, lönn, rönn och tall (ÅP och N2000).

Historisk markanvändning

Dellokalerna i väster och mitten av området, SV, NC och NV, är idag betesmark och år 1869 var dessa delar ängsmark. På ekonomiska kartan från 1950-talet var det glest trädklädd betesmark. Området längst österut, NO, är i dag en slåtteräng. År 1869 var det ett ängsgärde och enligt häradskartan 1860 var det äng. Under 1950-talet var det öppen betesmark.

Andra arter

Rödlistade arter: sexfläckig bastardsvärmare (NT), majviva (NT), ängsskära (NT), klasefibbla (NT), loppstarr (NT), och ullticka (NT).

Övriga arter: Betesmarken: blåsuga, bockrot, brudbröd, gullviva, jungfrulin, kattfot, ormrot, skullror, ärenpris samt Adam och Eva (§).

Slåtterängen (dellokal NO): Mycket skullror, stagg, starr och knägräs. Orkidéer främst i de fuktigare områdena men även i den centrala delen som har vissa träd. Torr mark i centrala delen av objektet och här är floran annorlunda med vildlin, tjärblomster och mandelblom (ÄoB).

Bilder över området

Bild 6: Dellokal NV. Foto: Ulrika Tollerz Bratteby, 2019-10-14.

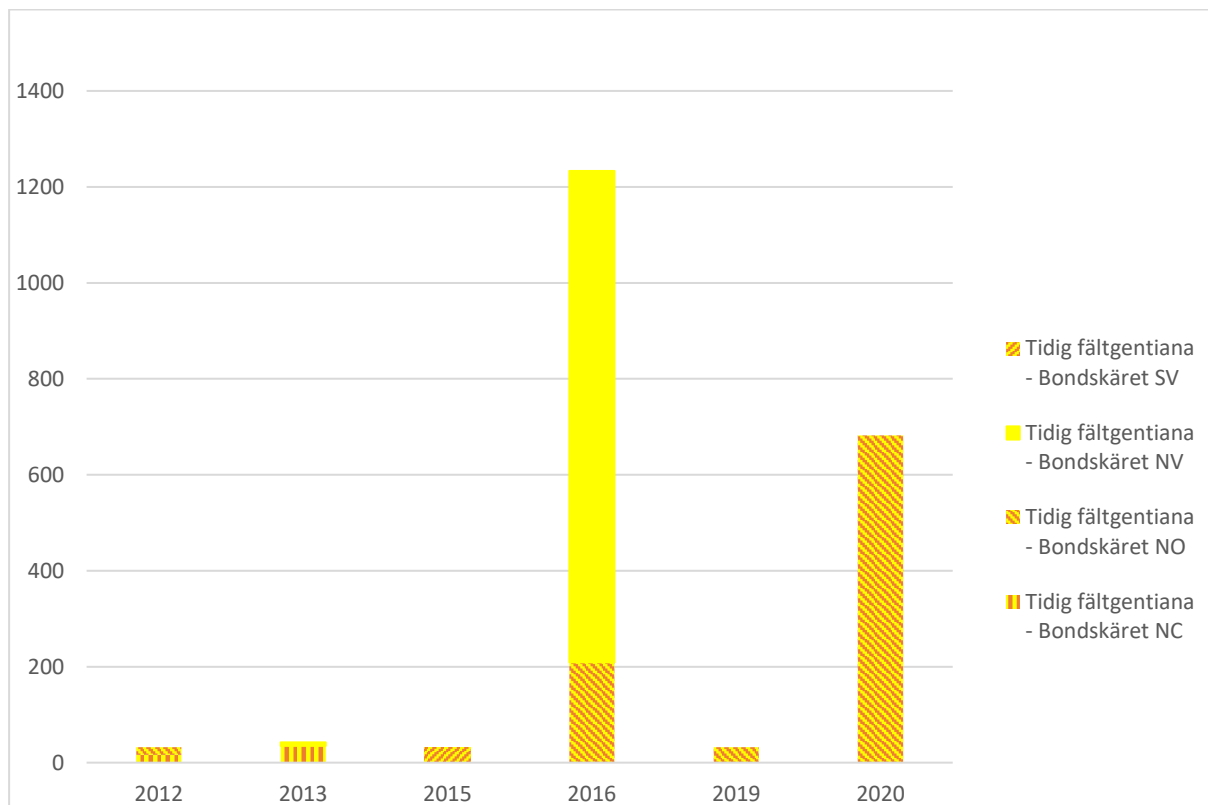

Bild 7: Dellokal NV. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-06-22.

Skötsel förslag

Prioritet	Åtgärd	Delområde	Vad	Källa
1	Hävd	Betesmark, NC, NV, SV.	Bete från tidigast slutet av juli.	ÅP, 2017. Jonsson, 2020. Lennartsson, 2021.
1	Hävd	Slåttermark, NO	Senare slåtter, tidigast från början av augusti när växten blommat och fröat av sig.	Jonsson, 2020.
2	Fagnin g	Slåttermark, NO	Fagning, bra med jämna mellanrum men behövs ej årligen.	Jonsson, 2020.

Förekomst över tid

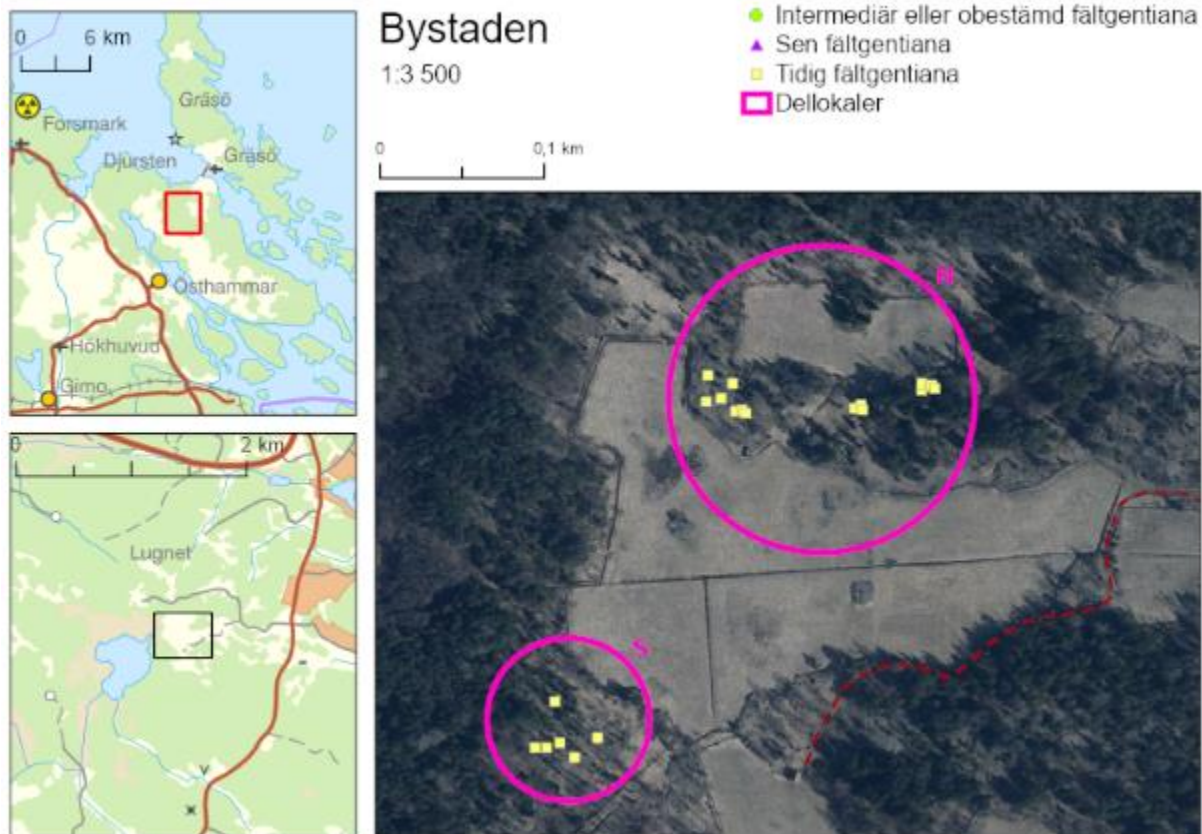

Figur 4: Antalet fältgentiana (tidigblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	Dellokal SV: Bondskäret, Fållan (C-Tie-0334) Dellokal NV, NC, NO: Bondskäret NR2 200 m o om Fållan (C-Tie-0016)
Fastighet	Ängsskär 1:4
Markägare	PRIVAT
Åtgärd	Ändrad hävd, fagning
Inhägnad	Ja
Prioritet	1
ÅP	2017
ÄoB	2003, 2019. Betesmark: 41A-VTN , Slättermark: E1F-HME
NR/N2000	Bondskäret/Ängsskär, Bondskäret SE0210222.
RAÄ	Nej
Miljö	Betesmark och slätteräng

Bystaden

Beskrivning

Bystaden ligger på Kavarö, strax söder om Öregrund. Området ligger i Kavarö Natura 2000-område och består av två dellokaler, N och S. Båda är trädklädda betesmarker med gott om död ved, naturtyp kalkgräsmark. Förekomst av tidig fältgentiana är störst i den norra delen.

Hävd: Området betades hårt 2004 och 2008 av nötkreatur (Pettersson, 2009). Obetat år 2022, den södra dellokalen är kraftigt igenväxt av högt gräs (Sebestyén, 2022).

I träd- och buskskiktet i området finns björk, en, rönn, tall, ask och asp.

Historisk markanvändning

År 1709 var markanvändningen ängsbacke. Flera backar och ängsflikar mot Storträsket. Sammanfattning under 1900-talet: trolig åkerbacke eller hage.

Andra arter

Rödlistade arter: scharlakansvaxskivling (NT) och fager vaxskivling (NT, ÅGP), solvända (NT), klasefibbla (NT).

Övriga arter: brudbröd, jungfrulinarter, tjärblomster, blåsuga, skallra, brudbröd, liten blåklocka, gulmåra, darrgräs, gråfibbla, bockrot, svartkämpe, åkervädd, knölsmörblomma, rödkämpar, gullviva, kattfot och tvåblad (§).

Bilder över området

Bild 8: Dellokal N. Foto: Stephanie Jonsson, 28 juni 2020

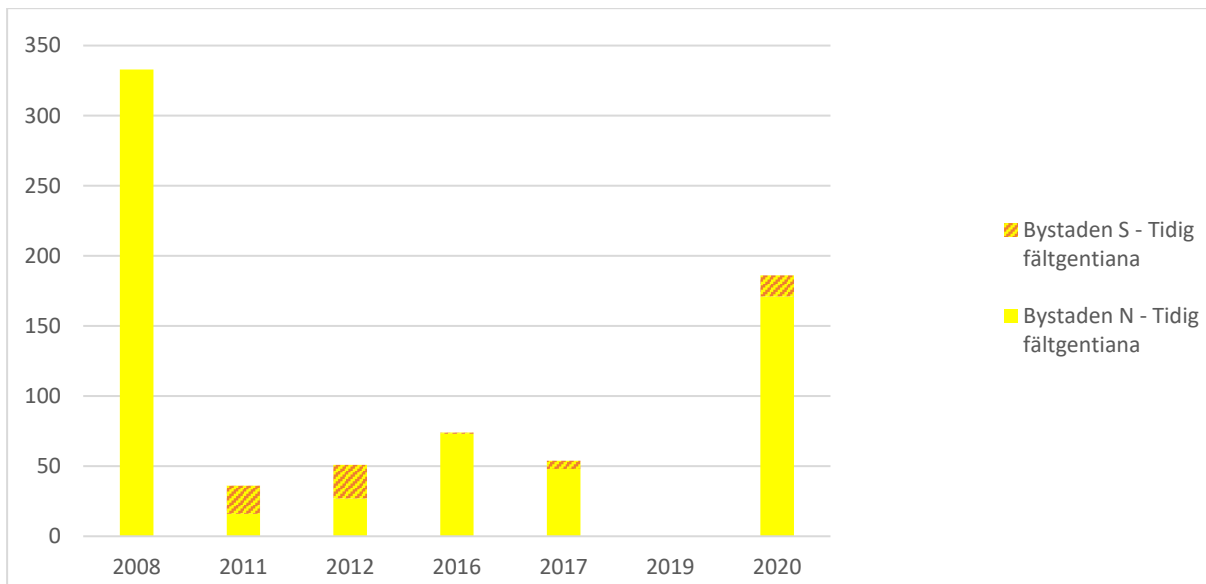

Bild 9: Dellokal S. Foto: Ulrika Tollerz Bratteby, 27 september 2019.

Skötselöverslag

Prioritet	Åtgärd	Dellokal	Vad	Källa
2	Röjning	N	Viss röjning av sly, i NV-delen.	Jonsson, 2020
2	Bearbetning av vissa arter	N och S	Handrensning nära fältgentianan. Arter som hundkäx, brännässla, örnbräken, krusskräppa, grenrör, hundäxing eller hässlebrodd ska vara mycket sparsamt förekommande.	ÅP, 2016. Jonsson, 2020.
2	Hävd	N och S	Återupptagen måttlig hävd. 2020, högt gräs, eventuellt obetat.	Jonsson, 2020.

Förekomst över tid

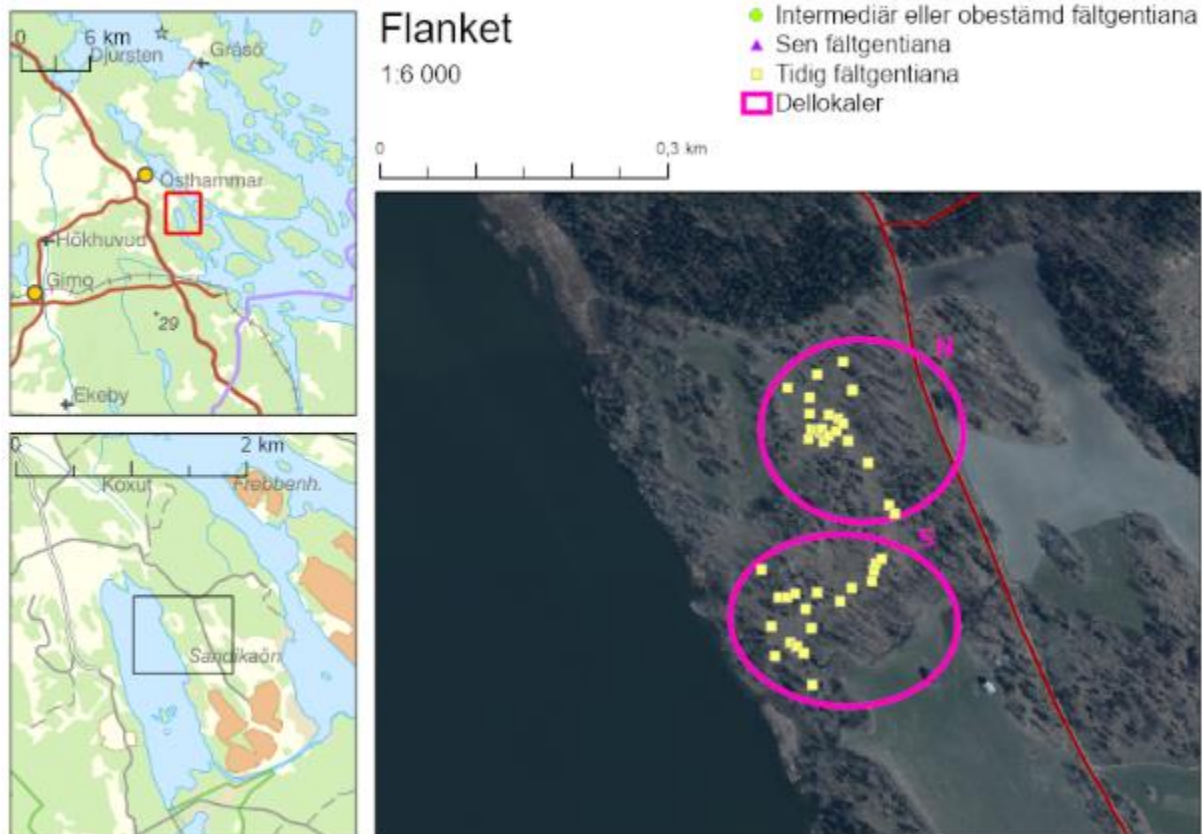

Figur 5: Antalet fältgentiana (tidigblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	Dellokal N: (C-Öst-0705) och dellokal S: (C-Öst-0704).
Fastighet	Bystaden 4:2
Markägare	PRIVAT
Åtgärd	Röjning, bearbetning vissa arter, ändrad hävd
Inhägnad	Ja
Prioritet	2
ÅP	2016
ÄoB	<u>492-VMV</u>
NR/N2000	Kavarö Natura 2000
RAÄ	Bytomt/Gårdstomt: Börstil 241:1
Miljö	Betesmark

Flanket

Beskrivning

Området är belägen intill Sandvikafjärden och ligger på Sandvikaön sydost om Östhammar. Lokalen är indelad i två delområden N och S, och består av en stor naturbetesmark med varierande öppna och trädbärande delar. Marken är även stenbunden och innehåller vissa våta partier (ÅP och ÅoB). Tegar mellan hällar, flera grovbarkiga björkar, i norr får vegetationen i hagen mer skogskaraktär. Lokalen har en av länets största populationer av faltgentiana, fynden finns under sista åren enbart i dellokal N.

Åtgärder som gjorts i området: 2017 huggning av hassel.
Träd- och buskskiktet består av tall, björk, en. Hassel.

Historisk markanvändning

År 1751 var markanvändningen ängsbacke eller äng. Området beskrivs som ett stort ängsgärde med flikiga ängar. Sammanfattning under 1900-talet: trolig åkerbacke alternativt hage.

Andra arter

Rödlistade arter: solvända (NT), backklöver (NT), klasefibbla (NT).

Övriga arter: backnejlika, blodnäva, blåsuga, bockrot, brudbröd, brudsporre (§), darrgräs, gråfibbla, grönvit nattviol (§), gullviva, gökblomster, jungfrulin, kattfot, käringtand, mandelblom, nattviol (§), ormrot, pillerstarr, prästkrage, rödkämpar, åkervädd, Adam och Eva (§), spåstisel, svartkämpar, svinrot, tjärblomster, tvåblad (§), vårbrodd, ängsklocka, ärenpris, blodrot, brunört, skallra, daggekåpa.

Bilder på området

Bild 10: Den torrare delen av lokalen, innehållandes många små exemplar. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-06-30.

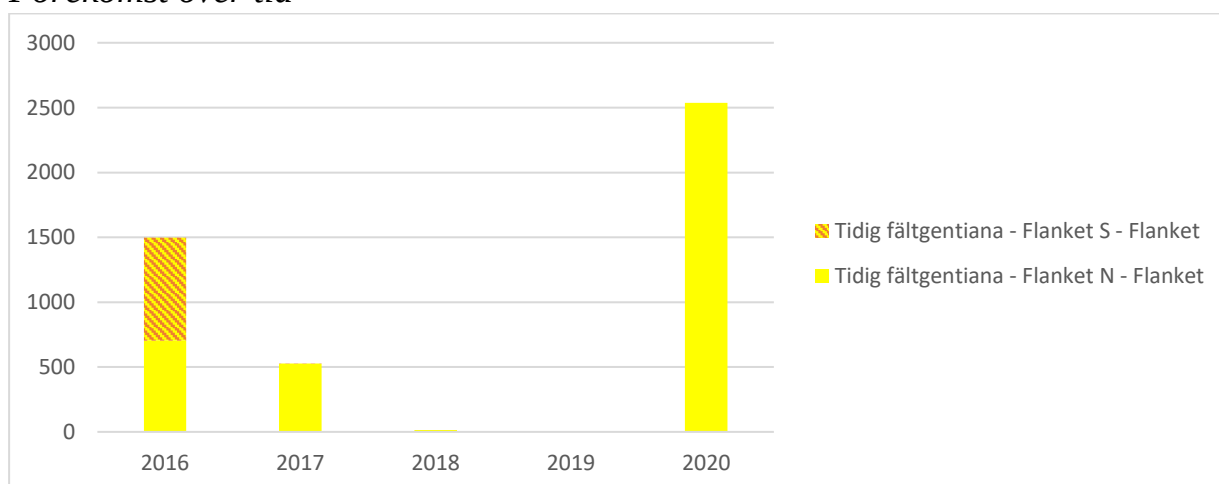

Bild 11: Stora mängder örnbräken, med fältgentiana mitt i. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-06-30.

Skötselöverslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
1	Röjning	Hassel- och albuskar behöver röjas.	Zachrisson, 2017.
1	Bearbetning av vissa arter	Röj bort/bekämpa örnbräken och älggräs, där det är mycket. Det är nödvändigt då fältgentiana växer mitt ibland all örnbräken	Jonsson, 2020.
1	Hävd	Bete från tidigast slutet av juli, alternativt fållindelning där ytor med fältgentiana stängslas bort tills blomningen är klar.	Jonsson, 2020. Lennartsson, 2021.

Förekomst över tid

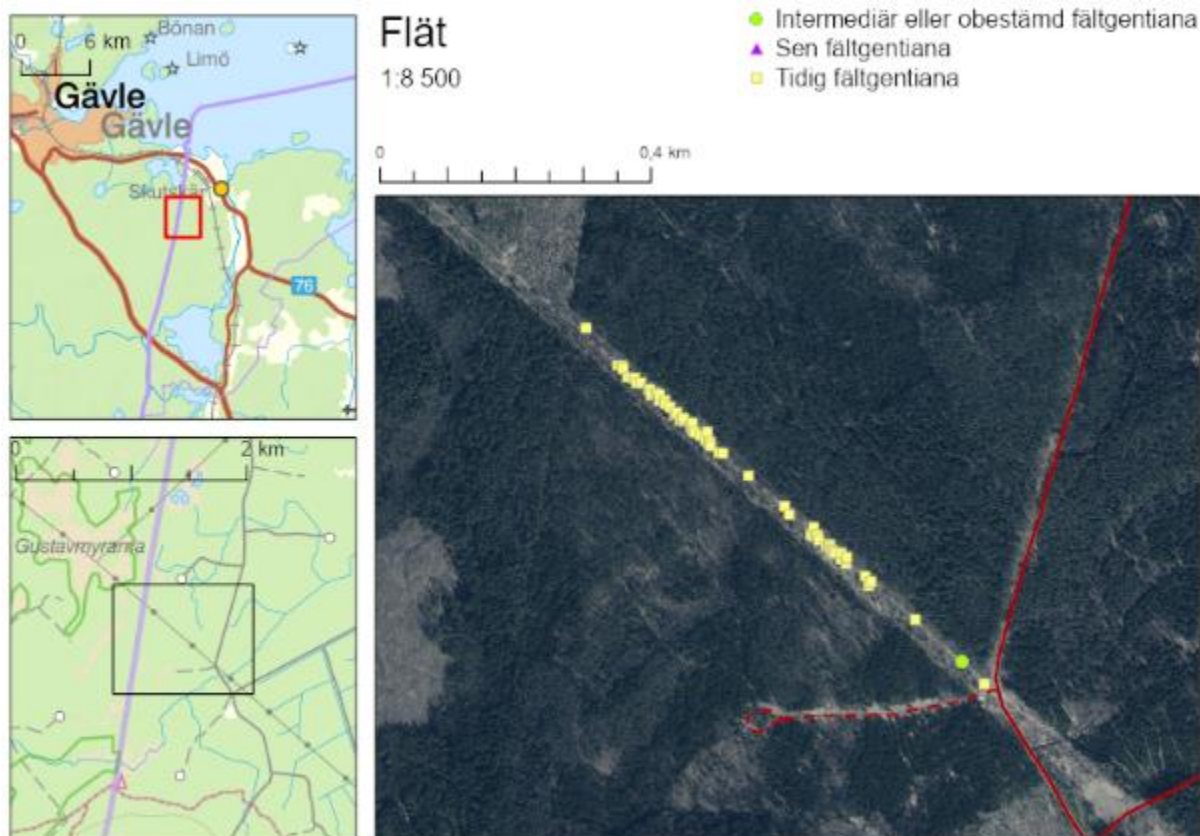

Figur 6: Antalet fältgentiana (tidigblommande) som har räknats per år (2016–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	N och S (C-Öst-0330)
Fastighet	Sandika 10:1
Markägare	Privat
Åtgärd	Röjning, bearbetning vissa arter, ändrad hävd
Inhägnad	Ja
Prioritet	1
ÅP	2016
ÄoB	F9F-VRM , 9F4-GLD
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Betesmark

Flät

Beskrivning

Området ligger i Älvkarleby kommun, ca 3 km SO om Skutskär, och består av en stor kraftledningsgata vilken ingår i Natura 2000-området Flät. Natura 2000-området utgörs av en drygt 800 m lång ledningsgata, som sträcker sig från en vägkorsning till gränsen mot Gävleborgs län. Ledningsgatan är omgiven av skogsmark, och berggrunden utgörs i detta område av ett stråk av grönsten vilket gör marken särskilt kalkrik (Bevarandeplan för Flät Natura 2000). År 2010 tog ledningsägaren Vattenfall fram en skötselplan för att gynna den hotade fjärilen väddnätfjäril, vilken ligger till grund för Natura 2000-klassningen. Skötselplanen tar dessvärre inte upp riktad skötsel för fältgentiana.

Inom patrullstigen görs regelbundna täta röjningar där sly röjs och förs bort från värdefull markyta, såsom mark med naturvårdsintressanta arter. Röjning av ledningsgatans hela bredd görs med regelbundna intervaller, men här lämnas röjningsavfallet vanligtvis kvar.

Träd- och buskskiktet består av björk, barrträd och en.

Historisk markanvändning

Kartor från år 1682, 1783 och 1821 visar att var området utmark. Likaså under 1900-talet har området varit skog, som sedan blivit ledningsgata med trolig nykolonisation.

Andra arter

Rödlistade arter: turkos blåvinge (VU), väddnätfjäril (VU, ÅGP, §), svävflugedagsvärmare (NT), spetsvingemätare (VU), sotnätfjäril (NT), kattunvisslare (VU), mindre bastardsvärmare (NT), majviva (NT), stinklerskivling (NT) och brun ängsvaxskivling (NT).

Övriga arter: Rödklint, ängsvädd, rölleka, älväxing, skogsklöver, käringtand, prästkrage, rödven, brudsporre (§).

Bilder på området

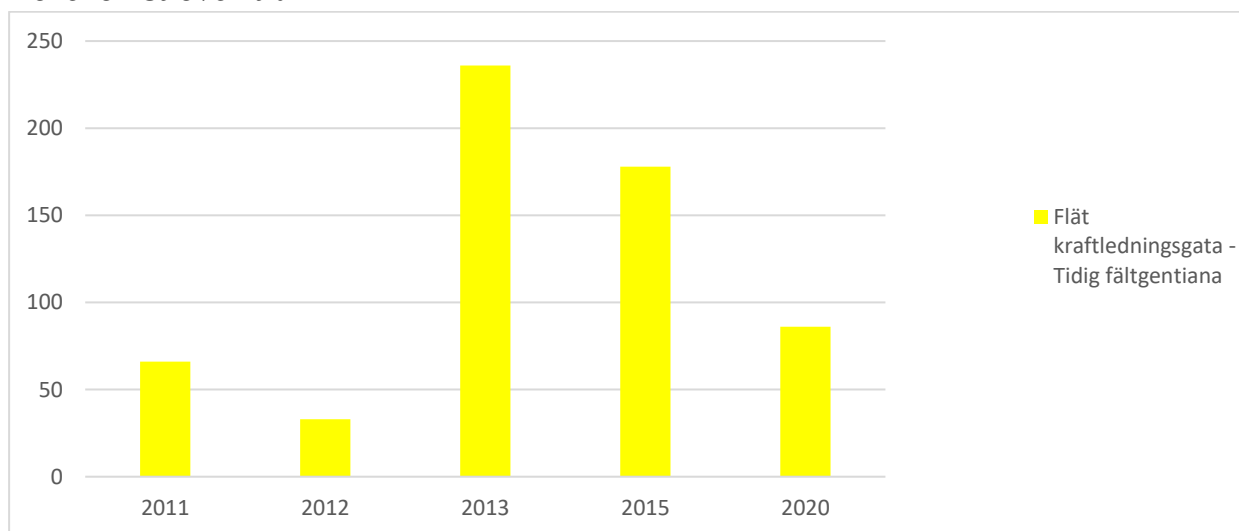

Bild 12: Kraftledningsgatan vid Flät. Foto: Pavel Bína, 2020-08-10.

Skötselöverslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
1	Hävd	Slåtter av lämpliga lokaler, tidigast från slutet av juli. Diskussion behöver föras med ledningsägarna.	Käll 2022

Förekomst över tid

Figur 7: Antalet flätkräklingar (tidigblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Älv-0052
Fastighet	Västanån 1:15
Markägare	Stora Enso Skog och Mark AB
Åtgärd	Hävd – slätter
Inhägnad	Nej
Prioritet	2
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
NR/N2000	N2000 Flät
RAÄ	Nej
Miljö	Kraftledningsgata

Grindaräng

Beskrivning

Området är beläget söder om Skoby, nära Saringe vid byn Grindaräng. Detta är en naturbetesmark med varierande öppna och trädbärande delar. Lokalen är uppdelad i två dellokaler, N och S.

Marken har en värdefull flora (ÅP, ÄoB). I betesmarken finns en historisk typmiljö (by/ensamgård), några odlingsrösen och en timrad smedja.

Bete: En måttlig hävd 2004 och 2007. Hårt betat 2012 och 2019. Betespåsläpp i slutet av juni 2020.

Träd- och buskskiktet består av bland annat asp, björk, en, ek och tall.

Historisk markanvändning

År 1757 var markanvändningen ängsbacke eller äng. Området beskrivs som ett stort ängsgärde med homogen äng, mest sidvall men lite hårdvall intill. Flygbild från 1965 visar att betesmarken då hade mera träd. Sammanfattning under 1900-talet: säker åkerbacke.

Andra arter

Rödlistade arter: Månlåsbräken (NT), solvända (NT), smalfjällig strandmaskros (NT).
Övriga arter: gråfibbla, bockrot, svartkämpe, liten blåklocka, gulmåra, prästkrag, jungfrulin, gullviva, brudbröd, ärenpris, blåsuga, kattfot, nattviol (§), darrgräs.

Bilder på området

Bild 13: Grindaräng (N), betet måttligt men mycket mossa. Foto: Stephanie Jonsson, 17 juni 2020.

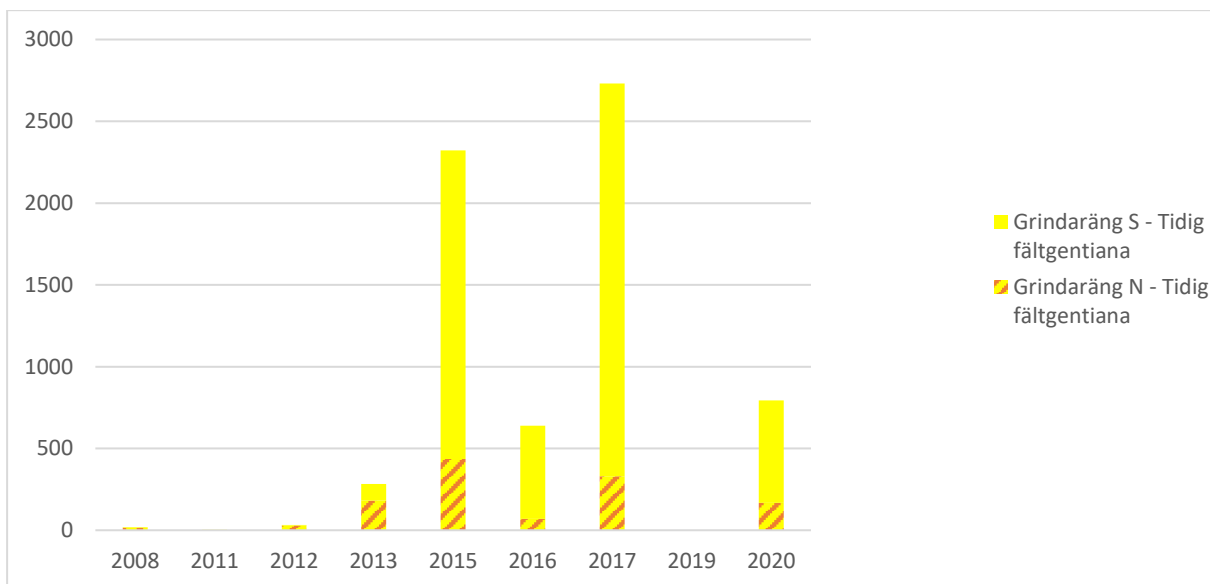

Bild 14: Grindaräng (S), hårt betat och inte lika många indikatorarter som ligger längst bort från gården. Foto: Stephanie Jonsson, 17 juni 2020.

Skötsel förslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
1	Hävd	Hårt betestryck i dagsläget. Det behöver minskas antingen genom senare betespåsläpp från tidigast slutet av juli eller genom väldigt extensivt bete.	ÅP, 2017. Jonsson, 2020. Lennartsson, 2021.

Förekomst över tid

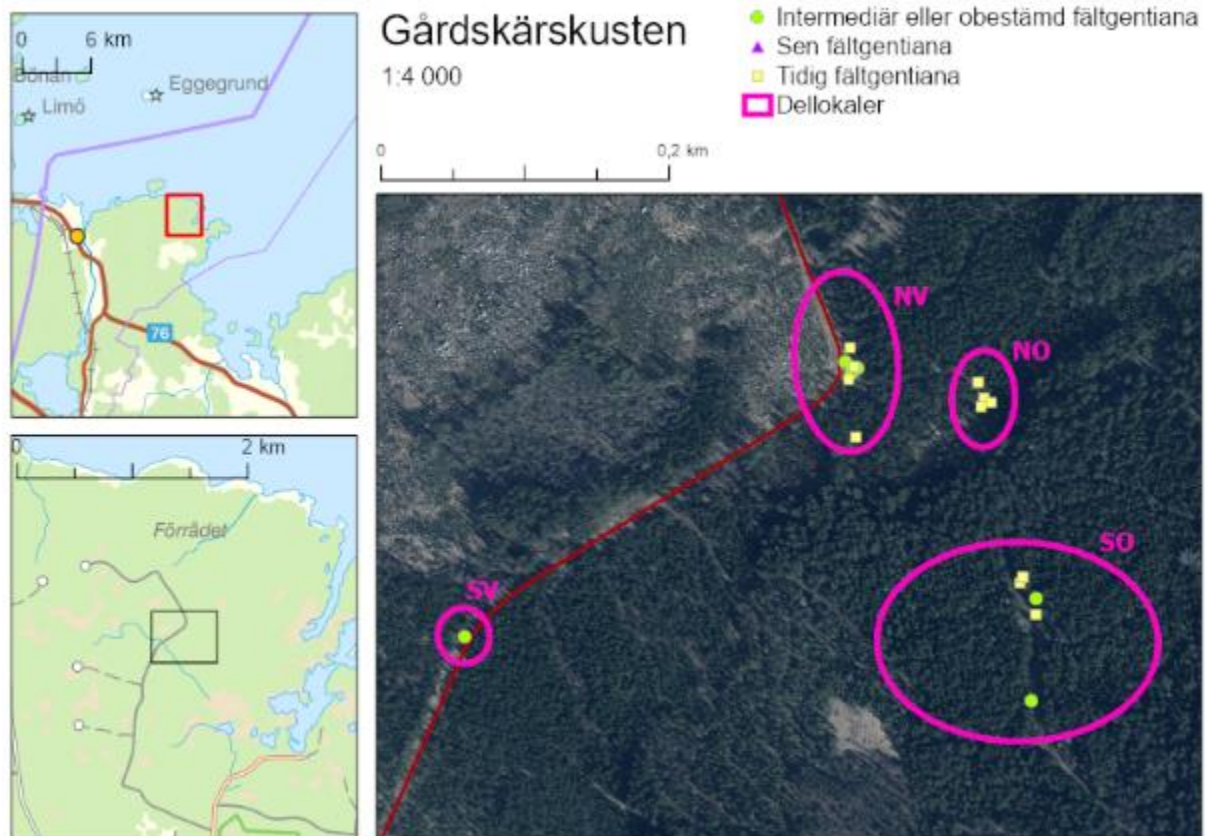

Figur 8: Antalet fältgentiana (tidigblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Upp-0658 (S), C-Upp-0778 (N)
Fastighet	Saringe 2:26
Markägare	Privat
Åtgärd	Hävd
Inhägnad	Ja
Prioritet	1
ÅP	2017
ÄoB	DF4-LSM
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Betesmark

Gårdskärskusten

Beskrivning

Området ligger NO om Gårdskär med ett par km till Bottenviken. Söder om lokalen ligger Forsbyängarna. Området har historiskt sett varit barrskog med skogsgläntor. En gammal brukningsväg leder från parkeringen ner mot Bussfjärden. Längs vägen växer många hävdgynnade arter som troligen är en rest efter det forna slätterområdet. Enligt muntliga källor var slätterängarna fortfarande i hävd fram till 1940-talet. Skogen i det forna slätterområdet avverkades på 1950- och -60-talet och området utgörs idag av en varierad skog med medelålders gran, tall och björk i vissa partier med inslag av hassel, sälg och andra lövträd. Trots avverkningarna finns den gamla strukturen delvis kvar med öppna, örtrika gläntor. Förekomsten som ligger längs med skogsbilvägen består av både tidig och intermediär faltgentiana. Det finns fyra dellokaler i området: NV, NO, SO och SV. Lokalerna NV, NO och SO ligger inom det nyligen beslutade naturreservatet Gårdskärskusten.

Träd- och buskskiktet består av gran, tall och björk.

Historisk markanvändning

Gårdskärskusten ligger tämligen nära ett före detta ängsgärde och det kan tänkas att faltgentiana kommer från dessa gårdar. År 1711 var området utmark och kallades då Stora skogen. På ekonomiska kartan från 1953 kan man se att skogen är gles och att det finns öppna gläntor. Sammanfattning under 1900-talet: skogsväg.

Andra arter

Rödlistade arter: sandviol (NT), violgubbe (VU), skogskorn (VU), ängsskära (NT) och majviva (NT).

Övriga arter: liten blåklocka, brudbröd, brudborste, darrgräs, skallra, gulmåra, jättedaggkåpa, prästkrage, rödklöver, klint, stenbär, ormrot, jungfrulin, blodrot, gullris, nattviol (§), kärknippot (§), skogsnycklar (§), brudsporre (§) (Forslund, 2020).

Bilder på området

Bild 15: Dellokal NV, söder om vägkröken. Foto: Ulrika Tollerz Bratteby, 14 oktober 2019..

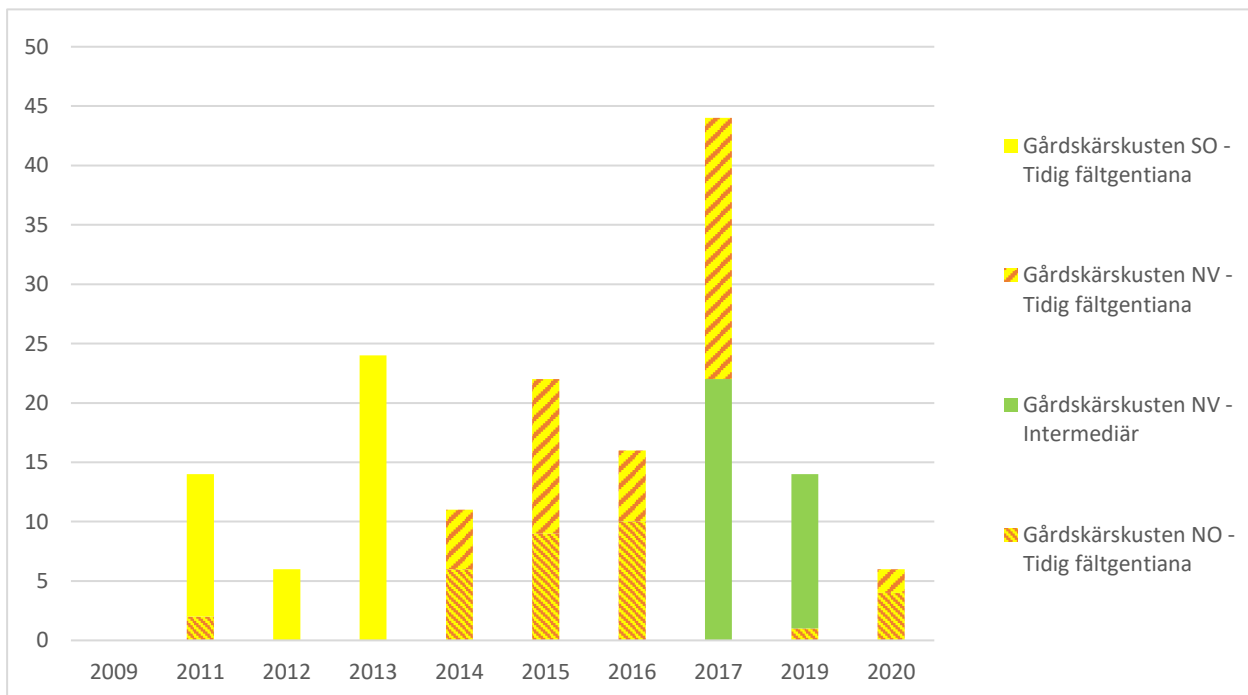

Bild 16: Vägkanten i delområde NV. Foto: Ulrika Tollerz Bratteby, 14 oktober 2019.

Skötselförslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
1	Hävd	Slåtter bör göras tidigast början av september. Om möjligt ta bort slåttermaterial från växtplatserna. Undvik upplag under juli–oktober och undvik parkering på ytor med fältgentiana.	Forslund, 2020. Skötselplan NR.

Förekomst över tid

Figur 9: Antalet fältgentiana (tidigblommande och intermediär) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Älv-0053; NV (S, Förrådsskogen), NO, (vägkröken) SO och SV(VV)
Fastighet	Gårdskär 31:2
Markägare	SV ägs av Bergvik Skog Öst (förvaltat av Billerud Korsnäs). Delområde NO, NV och SO statligt ägd.
Åtgärd	Hävd
Inhägnad	Nej
Prioritet	5
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
NR/N2000	NR Gårdskärskusten (delokal NV, NO, SO)/Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Skogsbilväg

Norrmossen

Beskrivning

Norrmossen är beläget norr om Karlholm och nära Backgårdarna. Det domineras av barrskog men med fåtalet inslag av öppna odlingsmarker och fuktstråk. Nordost om området ligger Buckarsfjärden.

Tidig fältgentiana växer i kanten av en skogsbilväg som går igenom området. Nära lokalen finns det en torplämning bestående av fyra husgrunder, en källargrund och en brunn. En åkermark finns i närheten med namnet Hästholmen. Vid Lövsjärden, som ligger sydöst om lokalen, finns torpens sjöbodar. Det finns två dellokaler: N och S.

Åtgärder som gjorts i området: År 2017 røjdes buskar. År 2020 gjordes manuellt arbete med lie och häcksax (Forslund och Bergvall) samt vägkantslåtter med traktor (utfört av Billerud Korsnäs), enkel bredd dvs. endast dikeskanten närmast vägbanan. Räfsning av material från ytor med fältgentiana genomfördes sent på säsongen av Naturnära jobb. År 2021 sen vägkantslåtter, materialet togs inte bort. Slåtter med dubbel bredd görs vart tredje år.

År 2016 grusades vägen inklusive mittsträngen, kraftigt med bergskross.

Historisk markanvändning

Området har en historia som ängsbacke, möjligen äng, åkerbacke (tidig 1730). Då beskrevs området vara torpets inägomark, vilket var äng och hamptäppa. Sammanfattning under 1900-talet: skogsbilväg.

Andra arter

Rödlistade arter: Månlåsbräken (NT).

Övriga arter: Ängsklocka, fibblor, skogskovall, klöver, stenbär, smultron, ängskallra (Forslund, 2020).

Bilder på området

Bild 17: Skogsbilvägen före slåtter 2020-07-01.
Foto: Maria Forslund.

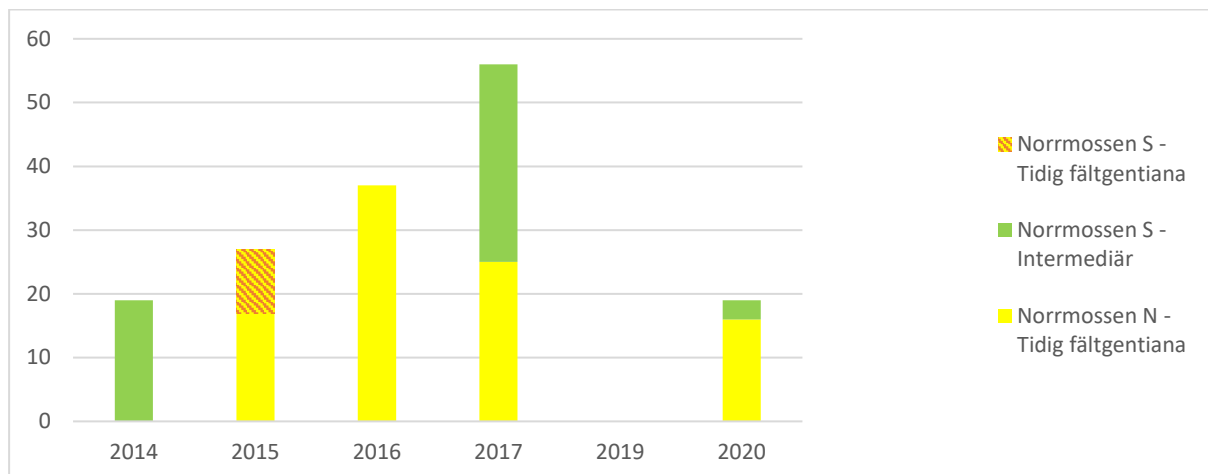

Bild 18: Vägkanten efter slåtter 2020-10-13. Foto:
Maria Forslund.

Skötselförslag

Prioritet	Åtgärd	Delområde	Vad	Källa
2	Röjning	N och S	Röjning av buskar. Sly av björk och hassel som behöver hållas efter.	Löfgren, 2017. Forslund, 2020
1	Bearbetning av vissa arter		Örnbräken behöver tas bort.	Forslund, 2020
1	Hävd	N och S	Slåtter bör göras tidigast början av september. Om möjligt ta bort slåttermaterial från växtplatserna. Undvik upplag under juli–oktober.	Forslund, 2020

Förekomst över tid

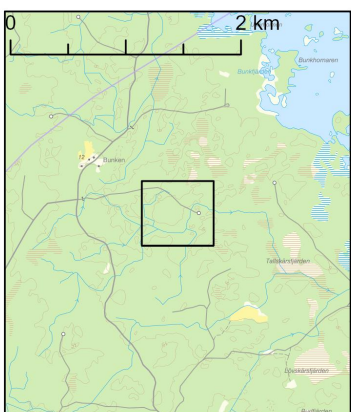

Figur 10: Antalet fältgentiana (tidigblommande och intermediär) som har räknats per år (2008–2020)

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Öst-0019 (N och S)
Fastighet	Holmsånger 3:2
Markägare	BERGVIK SKOG ÖST AB. förvaltas av Billerud-Korsnäs
Åtgärd	Röjning, bearbetning av vissa arter, hävd
Inhägnad	Nej
Prioritet	5
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Skogsbilväg

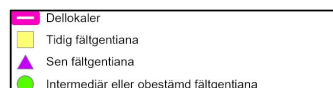
Nyrönningen

Nyrönningen

1:5 000

0 100 m

Beskrivning

Nyrönningen ligger mellan Karlholm och Gårdskär, strax söder om Bunken. Resterna av ett timmerhus finns i området (Forslund, 2020). Området består av gammal igenväxande ängsmark och växtplatserna ligger längs en skogsbilväg.

Det finns två dellokaler; N och S. I den södra dellokalen finns inga fynd av fältgentiana sedan år 2014.

Åtgärder som har gjorts i området: vägkantslåtter år 2015. År 2020 vägkantslåtter med traktor (utfört av Billerud), enkel bredd dvs. endast dikeskanten närmast vägbanan. Räfsning av material från ytor med fältgentiana genomfördes av Naturnära jobb. År 2021 sen vägkantslåtter, materialet togs inte bort. Slåtter med dubbel bredd görs vart tredje år.

Historisk markanvändning

Tidigt 1730-tal var området en ängsbacke, möjligen äng (Bondmurholm). De flesta ängarna var våta (mossvall, starrbotten etcetera). Backarna var steniga, ibland hasselbackar. Sammanfattning under 1900-talet: svagt skogsbete.

Andra arter

Rödlistade arter: Slåtterfibbla (NT).

Övriga arter: Ängskallra, fibblor, klöver, brunört, starr, mårar, prästkrage och ängsgentiana (Forslund, 2020).

Bilder på området

Bild 19: Igenväxta ängsmarker vid Nyrönningen 2020-07-01. Foto: Maria Forslund.

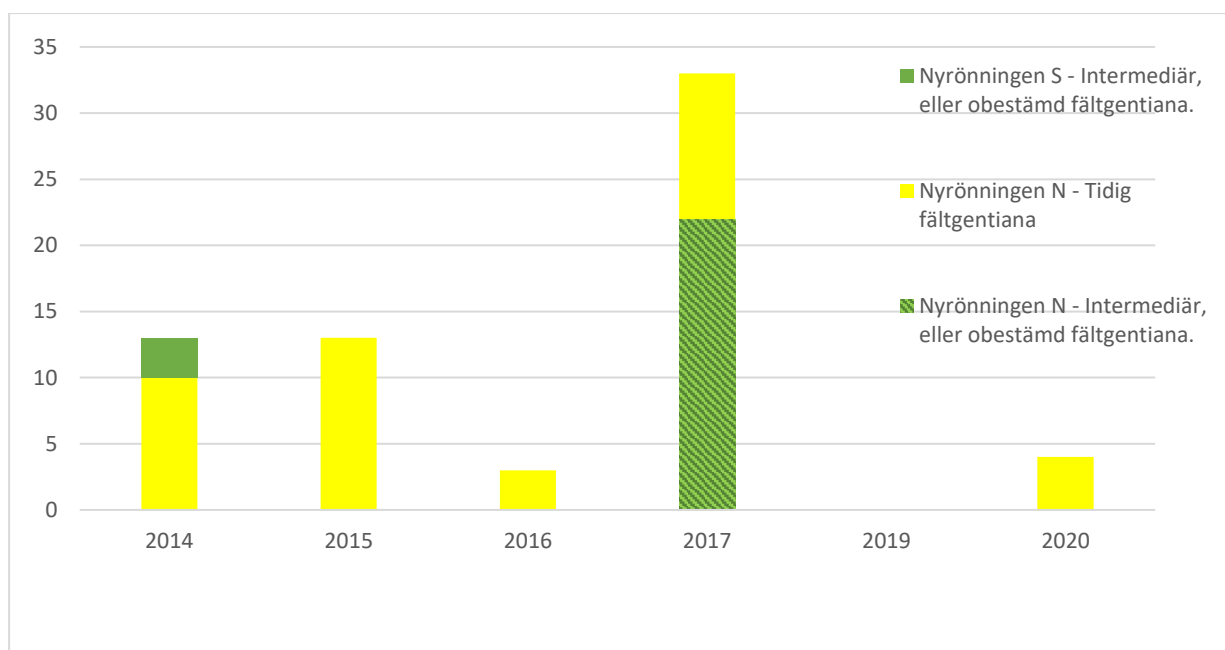

Bild 20: Skogskanten 2019-08-14. Foto: Maria Forslund.

Skötselförslag

Prioritet	Åtgärd	Delområde	Vad	Källa
1	Röjning		Röjning av gran och sly av björk och vide, främst norra sidan av vägen.	Forslund, 2020
2	Bearbetning av vissa arter		Handrensning: Röj högört på norra sidan av vägen.	Forslund, 2020
1	Hävd		Slåtter bör göras tidigast början av september. Om möjligt ta bort slåttermaterial från växtplatserna. Undvik upplag under juli–oktober.	Forslund, 2020

Förekomst över tid

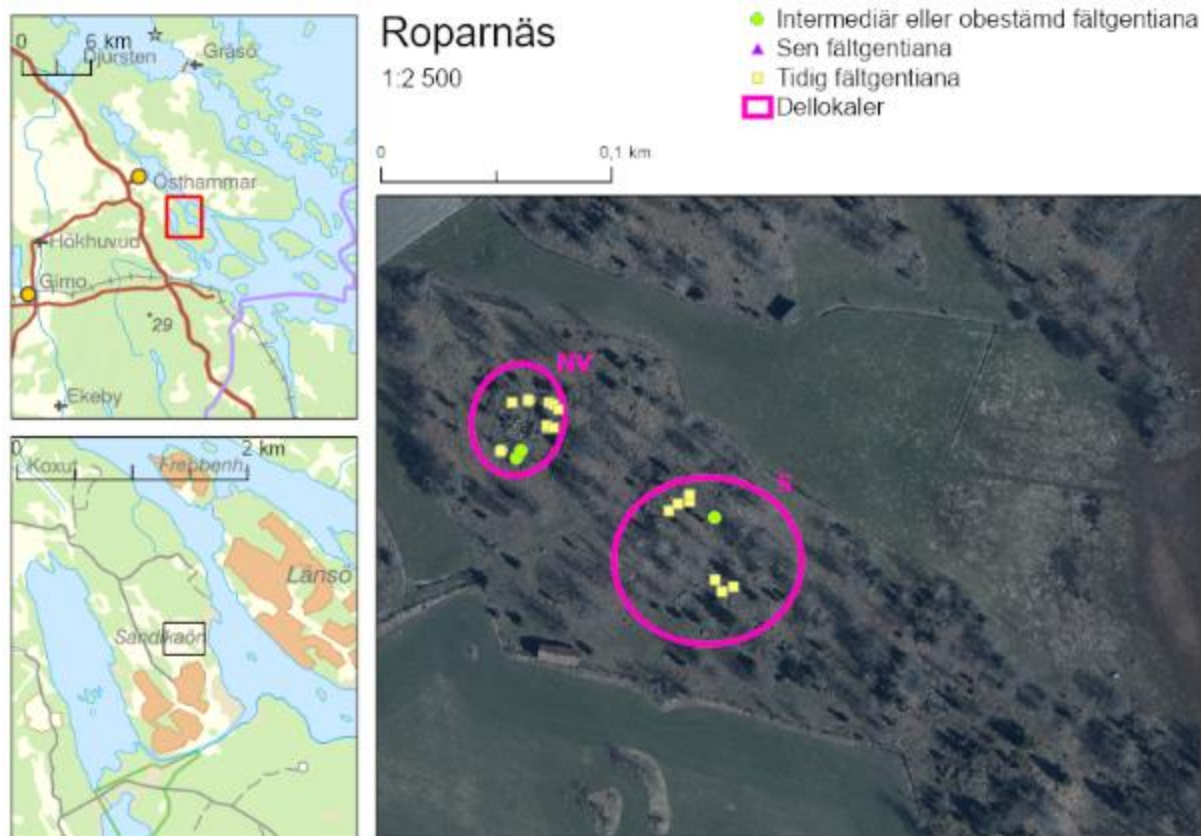

Figur 11: Antalet fältgentiana (tidig, intermediär och senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Tie-0018 (N och S)
Fastighet	Holmsånger 3:2
Markägare	BERGVIK SKOG ÖST AB, förvaltas av Billerud-Korsnäs.
Åtgärd	Röjning, hävd, bearbetning vissa arter
Inhägnad	Nej
Prioritet	5
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Skogsbilväg

Roparnäs

Beskrivning

Roparnäs ligger SO om Östhammar, på Sandikaön (nära lokal Flanket). Lokalen är en naturbetesmark med varierande öppna och trädbärande delar. Området ligger i Odlingslandskapets bevarandeområde Söderön. Här växer främst tidigblommande fältgentiana, men även intermediär har hittats.

Lokalen är uppdelad i två dellokaler, NV och S. Dellokal NV, som har den största förekomsten, ligger i en torrbacke där vegetationen är lägre och glesare jämfört med dellokalen S. S ligger i närheten av en sluttning där det är ganska högvuxet med friskt gräs (Jonsson, 2020).

En fornlämning finns i den södra delen av hagen: Sjomärke, bestående av en röseliknande lämning.

Åtgärder som har gjorts i området: hårt betat (2012, 2015) varför bortstängsling gjorts under tidpunkten 19/5 - 22/6 från år 2016. År 2020 noterades att bete ej var påbörjat i slutet av juni (Zackrisson).

I träd- och buskskiktet finns en, björk, hassel, asp, rönn, ek, rosarter och hägg (ÅP 2016).

Historisk markanvändning

Kartan från 1751 visar att området har varit en ängsbacke (ett stort ängsgärde med flikiga ängar). Sammanfattning under 1900-talet: Trolig åkerbacke alternativt hage.

Andra arter

Rödlistad art: Solvända (NT).

Övriga arter: Liten blåklocka, brudbröd, jungfrulin, darrgräs, gulmåra, ärenpris, kattfot, gullviva, prästkrage, ormrot, bockrot, nattviol (§).

Bilder på området

Bild 21: Betesmarken på norra delen (NV). Foto: Stephanie Jonsson, 28 juni 2020.

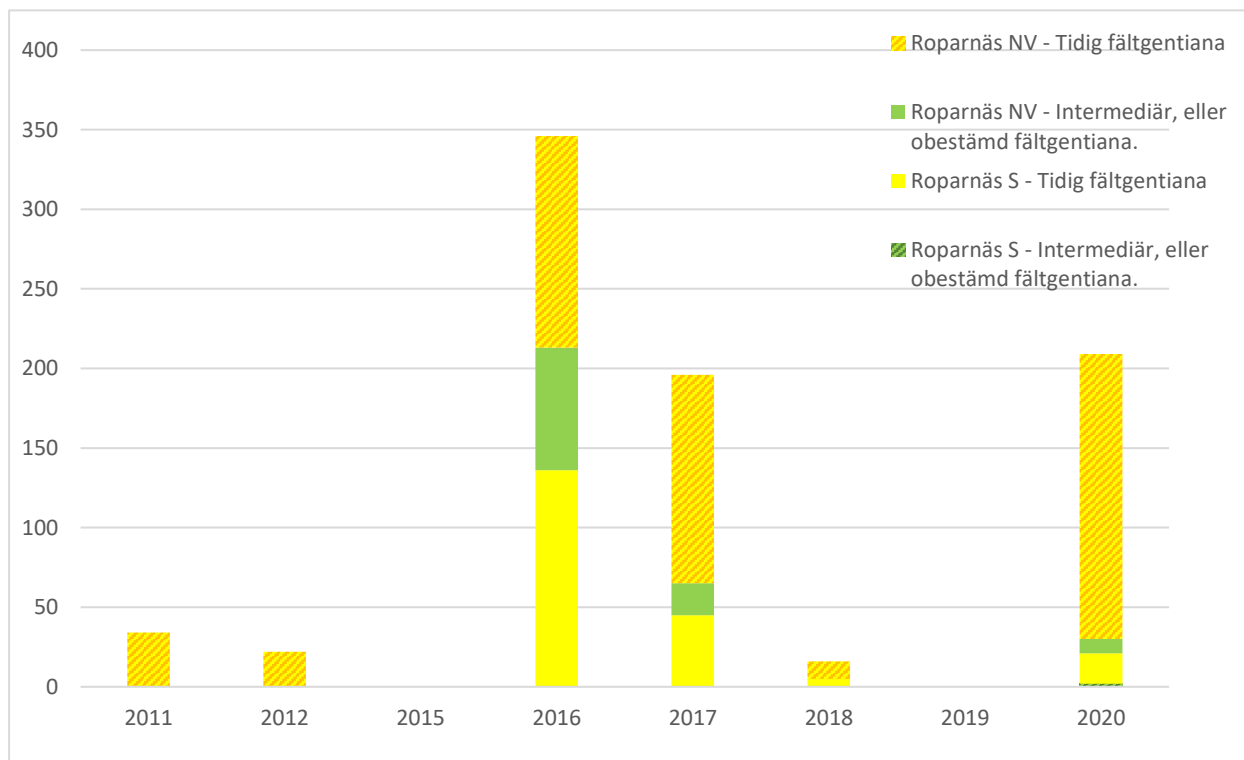

Bild 22: Södra delen av området (S). Foto: Stephanie Jonsson, 28 juni 2020.

Skötselöverslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
1	Bearbetning av vissa arter	Bekämpning av örnbräken.	Tollerz Bratteby, 2019. Jonsson, 2020.
1	Hävd	Bete från tidigast från mitten av augusti i och med fynd av intermediär fältgentiana.	Jonsson, 2020. Lennartsson 2021.

Förekomst över tid

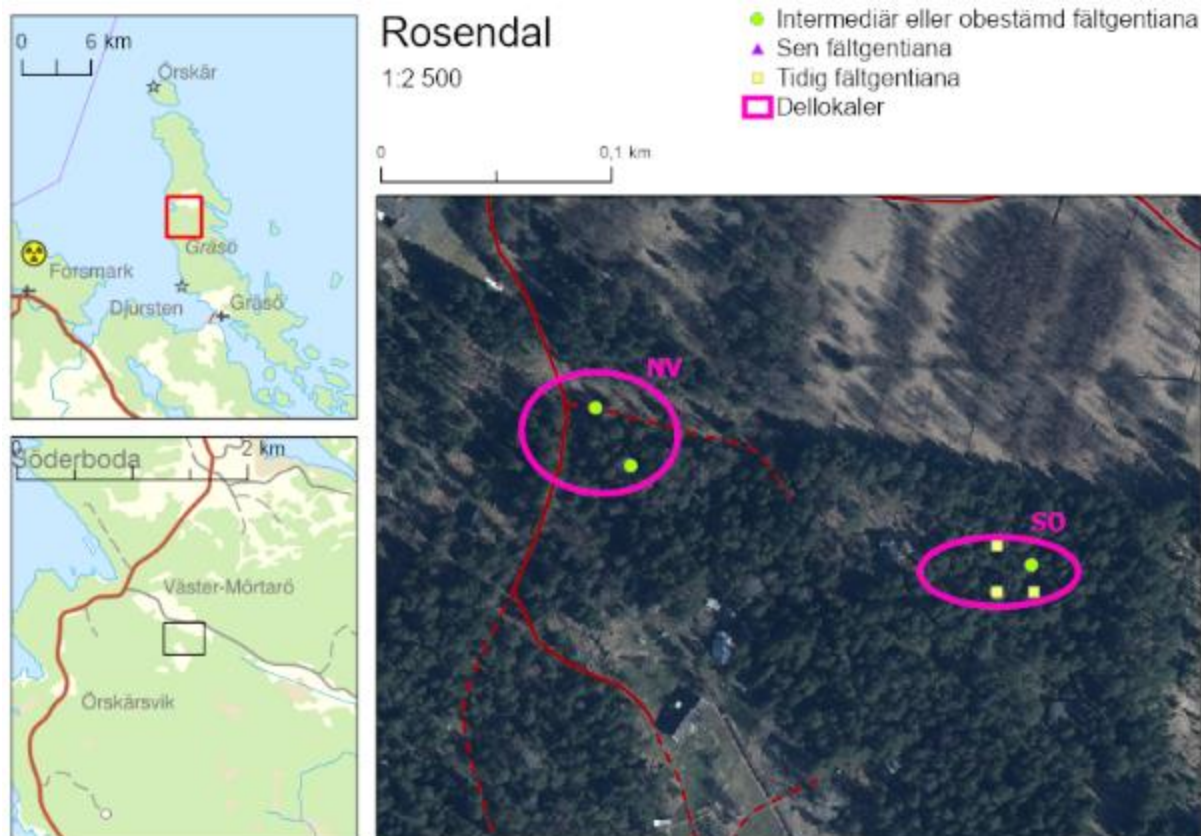

Figur 12: Antalet fältgentiana (tidigblommande och intermediär) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	S: C-Öst-0692 (Roparnäs 2). NV: C-Öst-0015 (Roparnäs 1)
Fastighet	Sandika 10:1
Markägare	Privat
Åtgärd	Bearbetning vissa arter, hävd
Inhägnad	Ja
Prioritet	2
ÅP	2016
ÄoB	052-SPK
NR/N2000	Nej
RAÄ	Harg 32:1
Miljö	Betesmark

Rosendal

Beskrivning

Området ligger på Gräsö, norr om Klockarboda, vid Väster-Mörtarö. Förekomst finns av både tidigblommande och intermediär fältgentiana. Växtplatserna är beläget i mittsträngen av en liten bilväg omgivet av skogsmark. Det finns två dellokaler: NV och SO.

Återfunnen på lokalen år 2020 efter att inte ha setts sedan 2014. I rapporteringen i artportalen av floraväktarna är den upplagd som "tidig fältgentiana", vilket verkar felaktigt eftersom den blommade 22 augusti (rapportör Ingvar Sundh). Enligt boende har vägen i NV fyllts på med vägkross 2020 och troligen har arten blivit övertäckt. Ingen planta återfanns år 2021 eller år 2022, trots nästan 50 blommande exemplar i augusti 2020. En del av mittsträngen avhyvlat, möjligen en effekt av snöröjning under vintern 2020.

Historisk markanvändning

År 1733: Utmark. Sammanfattning 1900-tal: troligt skogsbete, under senare tid hage, mot äng och åker, med körväg intill.

Andra arter

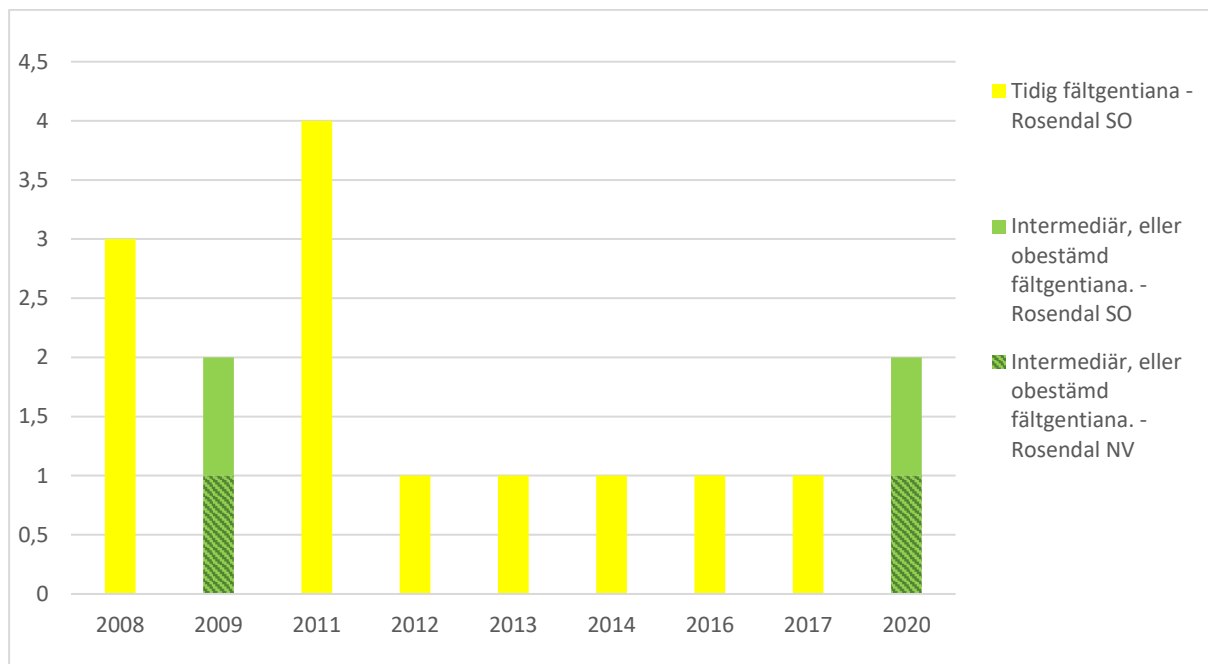
Rödlistade arter: bullspindling (VU), kopparspindling (VU), violgubbe (VU, ÅGP), gul taggsvamp (NT), bitter taggsvamp (VU, ÅGP), spricktaggsvamp (VU, ÅGP)

Övriga arter: skogsknipprot (§) och tvåblad (§)

Skötsel förslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
1	Hävd	Slåtter bör göras tidigast början av september. Om möjligt ta bort slåttermaterial från växtplatserna. Undvik upplag under juli–oktober.	Sundh, 2020.

Förekomst över tid

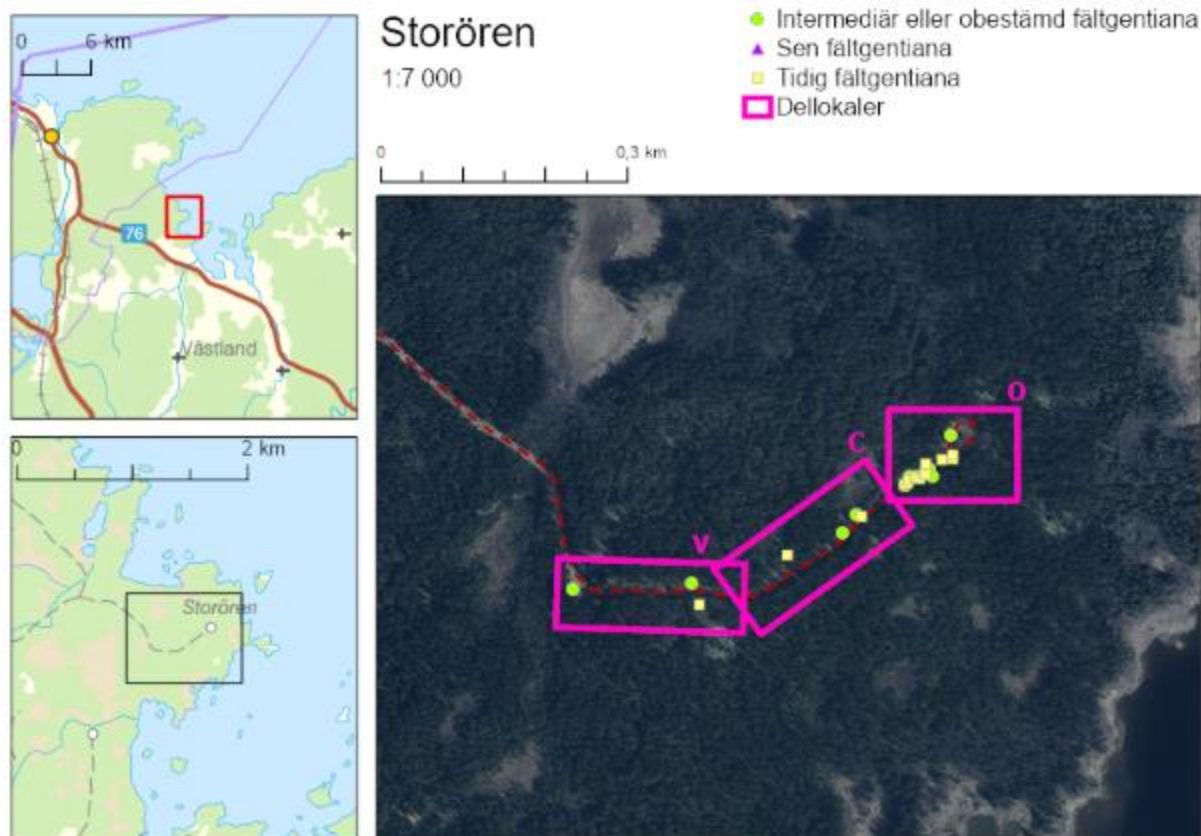

Figur 13: Antalet fältgentiana (tidigblommande och intermediär) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	Dellokal: NV och SO. C-Öst-0707
Fastighet	Gräsö 2:6
Markägare	Privat
Åtgärd	Hävd - vägkantslåtter
Inhägnad	Nej
Prioritet	5
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Liten bilväg

Storören

Beskrivning

Området ligger norr om samhället Karlholm vid Gårdskärs kusten. Storören är idag en skogsbilväg i ett skogsdominerat område nära kusten.

Dellokaler längs vägen: V, C och O. Störst förekomst av faltgentiana finns i den O delen av området. igenväxning längs hela bilvägen noterades 2019.

Åtgärder som har gjorts i området: År 2020 väggkantslåtter med traktor (utfört av Billerud Korsnäs), enkel bredd dvs. endast dikeskanten närmast vägbanan. Räfsning av material från ytor med faltgentiana genomfördes av Naturnära jobb. År 2021 sen väggkantslåtter, materialet togs inte bort. Slåtter med dubbel bredd görs vart tredje år.

Träd- och buskskiktet består av granskog, tall och björk.

Historisk markanvändning

Storörens faltgentianapopulation längsmed skogsbilvägen kan vara nyetablering. År 1730 skriver man "Bärgig ock stenig marck med grof tall, gran, ahl och biörckskog samt annan små löfskog bewäxt. Betesmarcken här uppå är till en dehl duglig, men största delen av bärg ock sten oländig". Sammanfattning 1900-tal: Skogsbete, möjlig nykolonisation.

Andra arter

Rödlistad art: ängsskära (NT).

Övriga arter: Ängsgentiana, grönkulla (§), flugblomster (§), nattviol (§), kärrknipprot (§), skogsnycklar (§), brudsporre (§), prästkrage, rödklöver, klint, mårör, stenbär, ormrot, jungfrulin, blodrot, gullris.

Bilder på området

Bild 23: Skogsbilvägen i delområdet O. Foto: Maria Forslund, 18 augusti, 2020.

Bild 24: Delområdet V. intermediär eller obestämd fältgentiana, Foto: Maria Forslund, 18 augusti, 2020.

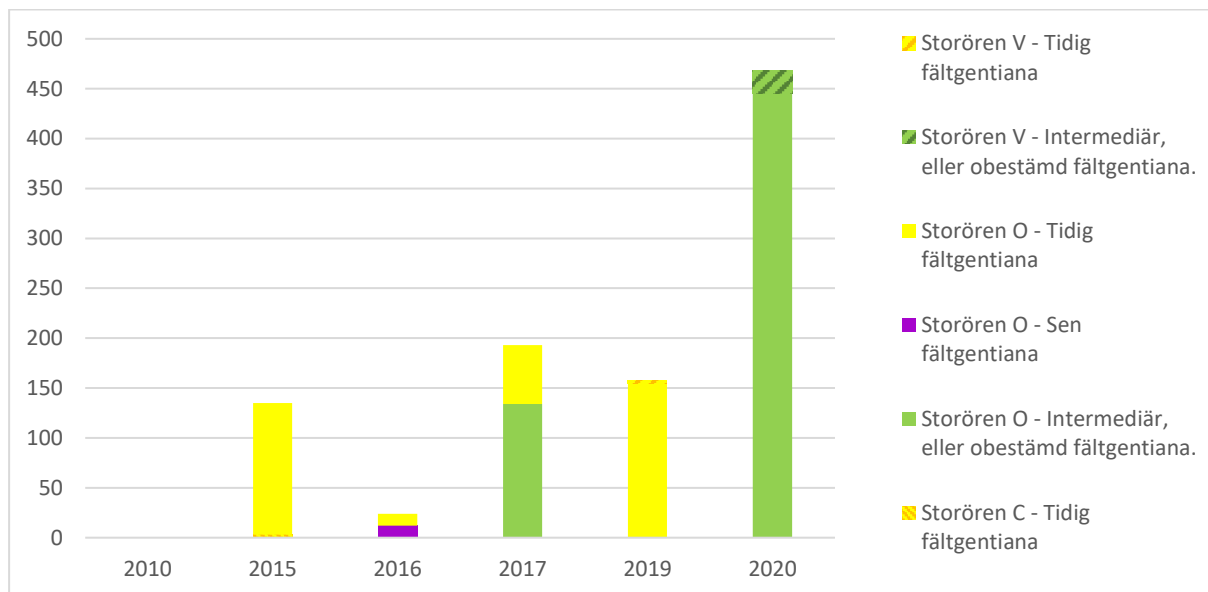

Bild 25: Delområdet V. Foto: Maria Forslund, 18 augusti, 2020.

Skötsel förslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
2	Röjning	Sly av björk, al och gran samt en del röjning av busksly. Hela skogsbilvägen håller på att växa igen (2019).	Forslund, 2020.
2	Bearbetning av vissa arter	Handrensning: Örnbräken och vass behöver hållas efter. Individer har hittats i örnbräkenbestånd (väster om kurvan) och var pga. beskuggning kläna.	Forslund, 2020.
1	Hävd	Slåtter bör göras tidigast början av september. Om möjligt ta bort slåttermaterial från växtplatserna. Undvik upplag under juli–oktober.	Forslund, 2020.

Förekomst över tid

Figur 14: Antalet fältgentiana (tidig, intermediär och senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	Dellokaler V, C och O: C-Älv-0363
Fastighet	Holmsånger 3:2
Markägare	BERGVIK SKOG ÖST AB, Förvaltas av Billerud Korsnäs.
Åtgärd	Röjning, bearbetning vissa arter, hävd
Inhägnad	Nej
Prioritet	5
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Skogsbilväg

Tallskärsfjärden

Beskrivning

Området ligger norr om Karlholm intill Buckarsfjäders och är en skogsbilväg. Lokalen är indelad i tre delområden: N, C och S. Här finns alla tre varianter av fältgentiana, där den intermediära formen har dominerat sedan år 2017.

Åtgärder som har gjorts i området: År 2020 vägkantslåtter med traktor (utfört av Billerud Korsnäs), enkel bredd dvs. endast dikeskanten närmast vägbanan. Räfsning av material från ytor med fältgentiana genomfördes av Naturnära jobb. År 2021 sen vägkantslåtter, materialet togs inte bort. Slåtter med dubbel bredd görs vart tredje år. Snitslar har satts upp för att markera fältgentianalokaler där det inte ska göras upplag.

Träd- och buskskiktet består av gran, och björk.

Historisk markanvändning

Tallskärsfjärden fältgentianapopulation längsmed skogsbilvägen kan vara nyetablering från tidigare ängsbacke eller äng. År 1730: Ängsbacke eller utmark. Enligt Häradskartan från 1860 äng eller backe mellan ängar. På den ekonomiska kartan från 1960 gles skog. Från flygbild 1975 skogsbilväg och hygge. Sammanfattning av 1900-talet: Skogsbete, möjlig nykolonisation.

Andra arter

Rödlistade arter: Brunklöver (NT).

Övriga arter: Ormrot, darrgräs, klöver, tussilago, stenbär, smultron, smörblomma, bockrot, prästkrage, daggekåpa, blåsippa (§), jungfrulin, svartkämpar (Forslund, M. 2020)

Bilder på området

Bild 26: Skogsbilvägen i norra delområdet. Foto: Maria Forslund, 2020-07-01

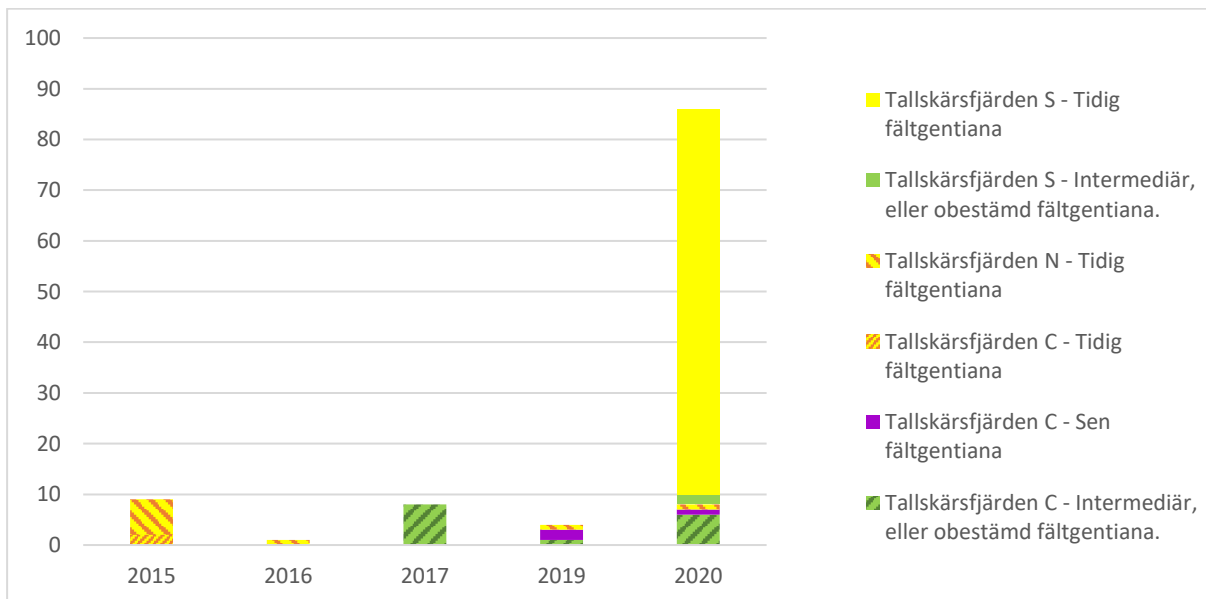

Bild 27: Det södra delområdet. Foto: Maria Forslund, 2020-10-13.

Skötselöverslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
3	Röjning	Röjning av låga gran- och björk uppslag.	Forslund 2020
3	Bearbetning av vissa arter	Handrensning. Örnbräken bör tas bort.	Forslund 2020
1	Hävd	Slåtter bör göras tidigast början av september. Om möjligt ta bort slåttermaterial från växtplatserna. Undvik upplag under juli–oktober.	Forslund 2020

Förekomst över tid

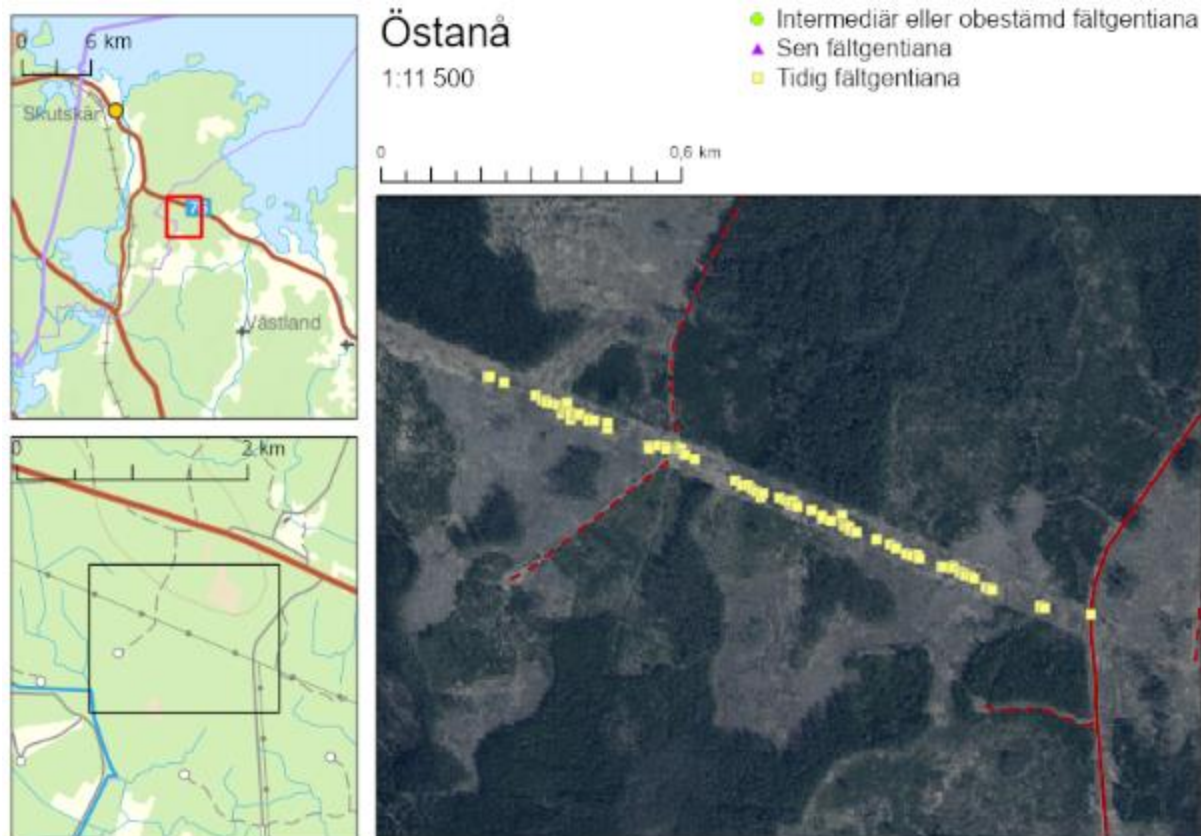

Figur 15: Antalet fältgentiana (tidig, intermediär eller obestämd och sen blommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Tie-0015 (N, C och S)
Fastighet	Holmsånger 3:2
Markägare	Förvaltas av BERGVIK SKOG ÖST AB
Åtgärd	Röjning, bearbetning vissa arter, hävd
Inhägnad	Nej
Prioritet	5
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Skogsbilväg

Östana

Beskrivning

Älvkarleby kommun är sedan slutet på 1800-talet känt som ett kärnområde för vädnnätfjäril i Uppsala län. Östana kraftledningsgata (Natura 2000-område) är idag den bästa lokalen för arten i Norduppland. Ledningsgatan är omgiven av skogsmark. Söder om ledningsgatan finns Marma skjutfält (Natura 2000-område med många ÅGP-arter).

Östana kraftledningsgata är ett Natura 2000-område och år 2010–2011 tog Vattenfall och Länsstyrelsen fram en skötselplan för ledningsgatan (Grusell & Miliander). Natura 2000-området i ledningsgatan är totalt 17,3 ha stort och 4,2 km långt och innehåller många värdefulla naturmiljöområden.

Tidigblommande fältgentiana förekommer i den östligaste delen av ledningsgatan utmed en sträcka på mer än en km. De mest intressanta partierna finns inom patrullstigen. Detta är en av få lokaler i länet med stor förekomst av fältgentiana. Patrullstigen är en viktig komponent för fältgentianans utveckling. Vegetationen längs denna långa kraftledningsgata varierar mycket och omfattar torräng, friskäng och fuktäng.

Under 2022 har Vattenfall börjat bygga en ny ledning och därefter tas en av de tidigare befintliga ned. Under processen ska Vattenfall undvika att förstöra fyndplatser med fältgentiana. Ingen förändring i skötsel förväntas ske efter att arbetet är slutfört.

Historisk markanvändning

År 1730 var området utmark, under 1860 var det skog och våtmark. Sammanfattning 1900-tal: Körväg och ledningsgata, våtmarkerna utdikade.

Andra arter

Rödlistade arter: Slåtterfibbla (NT), majviva (NT), ängsstarr (NT), mindre bastardsvärmare (NT), bredbrämad bastardsvärmare (NT) och vädnetfjäril (VU, ÅGP)

Övriga arter

Storrams, loppstarr, tibast, kattunvisslare, slåtterblomma, ängsskallra, ängsvädd, åkervädd, kattfot, blåsuga, ormrot, blodrot, gullris, brudborste, brudsporre (§), stagg och kärrknipprot (§).

Bilder på området

Bild 28: Visar patrullstigen vid Östanå med ängsvädd med mera (17 augusti 2020). Foto: Pavel Bína.

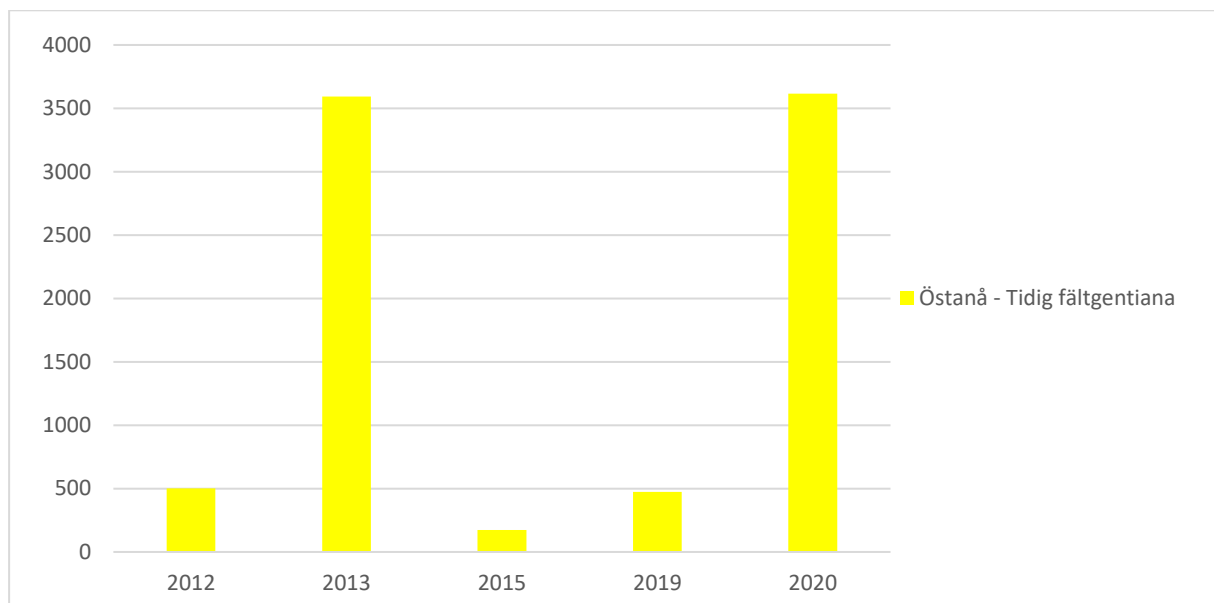

Bild 29: Patrullstigen (12 augusti, 2020). Foto: Pavel Bína.

Skötsel förslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
1	Hävd	Slåtter av lämpliga ytor, tidigast från början av augusti. Diskussion om möjligheter till slåtterängar behöver göras med ledningsägaren Vattenfall.	Käll 2022

Förekomst över tid

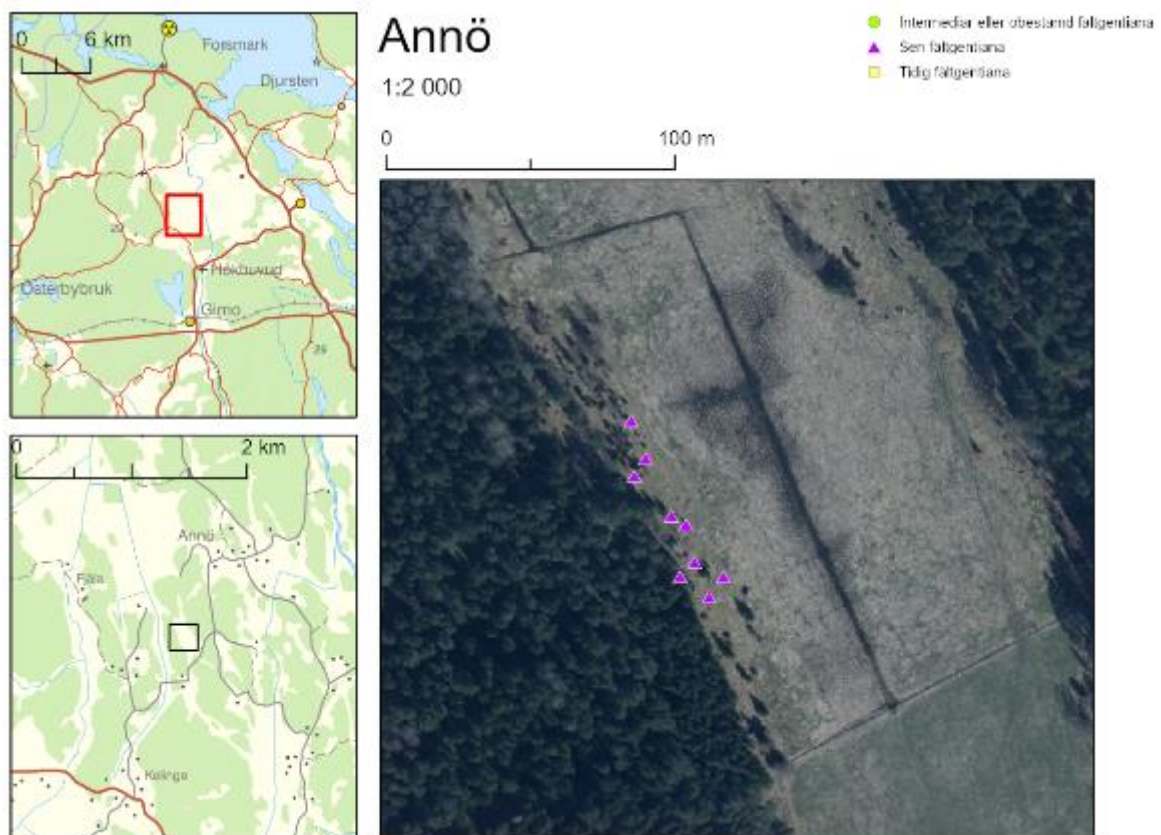
Figur 16: Antalet fältgentiana (tidigblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Tie-0334
Fastighet	Holmsånger 3:2
Markägare	BERGVIK SKOG ÖST AB, Förvaltas av Billerud Korsnäs
Åtgärd	Hävd – slåtter
Inhägnad	Nej
Prioritet	2
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
NR/N2000	Östanå Natura 2000
RAÄ	Nej
Miljö	Kraftledning

Sen fältgentiana

Annö

Beskrivning

Annö är beläget mellan Hökhuvud och Valö. Landskapet runt Annö karaktäriseras av skog och traditionellt odlingslandskap med åker, vall och betesmark. I betesmarken ingår även några gamla åkermarker. Den dominerande vegetationstypen är friskäng. Precis bredvid hagen finns en tät granplantering vilket gör det svårt för fältgentiana att sprida sig västerut. Delar av beteshagen har slagits fram till 1950-talet och har därefter betats av nötkreatur (Pettersson, 2009).

Hävd: 2015, 2016, hårt bete, 2017 väl avbetat. År 2020 var marken något för hårt betat.

Träd- och buskskiktet domineras av enbuskar, tall och äldre björk.

Historisk markanvändning

År 1759 var området utmark och år 1860 var det åkerbacke. Sammanfattning under 1900-talet: Möjlig åkerbacke alternativt hage.

Andra arter

Rödlistade arter: backklöver (NT).

Övriga arter: Svartkämpar, rödkämpar, liten blåklocka, åkervädd, jungfrulin, brudbröd, bockrot, gråfibbla, spåtistel, vildlin, ögontröst, skallra, darrgräs, prästkrage.

Bilder på området

Bild 30: Översiktsbild på lokalen. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-08-20.

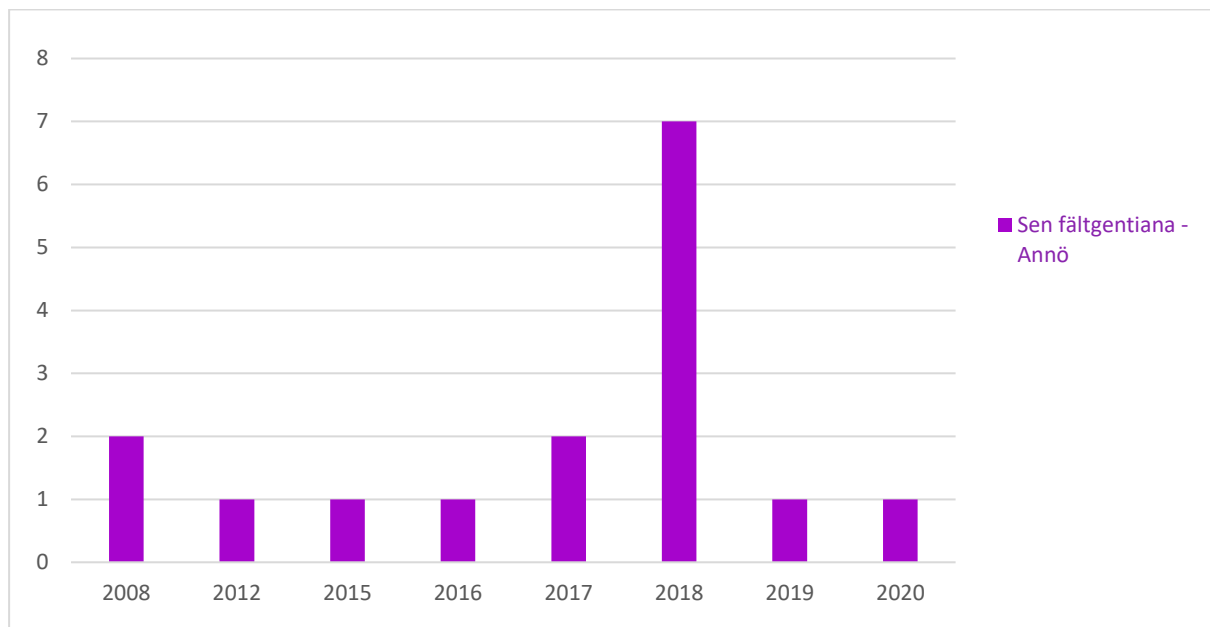

Bild 31: Exempel på hur små plantor som fanns på lokalen. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-08-20

Skötsel förslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
3	Röjning	Hassel- och albuskar samt gran- och tallföryngring med mycket sly behöver röjas.	Zackrisson, 2017.
3	Bearbetning av vissa arter	Handrensning. Hålla undan örnbräken. Ganska mycket örnbräken utspritt på lokalen, fast än så länge ganska glest.	Jonsson, 2020
1	Hävd	Minska betestrycket genom betespåsläpp tidigast från mitten av augusti.	Jonsson, 2020. Lennartsson, 2021

Förekomst över tid

Figur 17. Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Öst-0709
Fastighet	Annö 13:1
Markägare	PRIVAT
Åtgärd	Röjning, bearbetning vissa arter, hävd – minska betestrycket
Inhägnad	Ja
Prioritet	4
ÅP	2009
ÄoB	78D-OCN
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Betesmark

Björnbo

Björnbo

1:1 000

- Intermediär eller obestämd fältgentiana
- ▲ Sen fältgentiana
- Tidig fältgentiana

Beskrivning

Björnbo är beläget väster om Forsmark, strax norr om ett område av riksintresse för kulturmiljö (Forsmarks bruk, C15). Flacka åkermarker med kuperade moränholmar och öppna hagmarker omger gården. Lokalen är en före detta betesmark, förekomsten av fältgentianorna finns placerade i en liten glänta i skogskanten. Vegetationen innehåller fuktpartier, magra kullar med kattfot och staggpartier.

Flera stora och vackra odlingsrösen är belägna i betesmarken och i området finns en fornlämning; bytomt/gårdstomt, med gamla husgrunder.

Åtgärder som gjorts i området: 2016-04-12 slåtter med trimmerskiva samt räfsning och insåning med frön från Gåvansbol, 2016-08-17 handrensning kring plantorna (Zackrisson). Oklart hur resultatet från utsåningen blev, då torkan kom år 2018 och ställde till det.

Träd- och buskskiktet består av asp, tall, gran, björk och gamla enar (Bratteby, 2019).

Historisk markanvändning

Ett torp under Forsmark som saknar äldre kartor. Skog med lövträd en bit in från väg och åker. Växtplatsen för fältgentiana i Björnbo kan antingen ha varit åkergräde, hage eller utmark. Det finns flera små åkrar i närheten. Sammanfattning under 1900-talet: Möjlig åkerbacke alternativ hage.

Andra arter

Brudbröd, gulmåra, prästkrage, åker- och ängsvädd, gråfibbla, bockrot, jungfrulin, liten blåklocka, ögontröst, darrgräs.

Bilder på området

Bild 32: Översiktsbild på lokalen i Björnbo där den stora granen med kapade grenar syns till vänster i bilden. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-08-29.

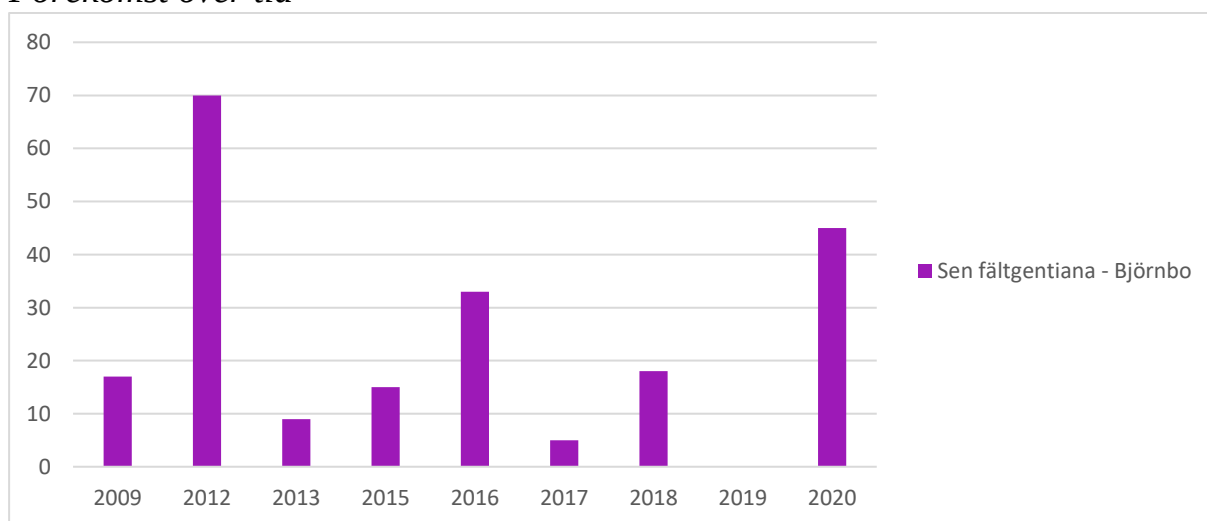

Bild 33: ohävdad lokal. Foto: Ulrika Tollerz Bratteby, 2019-10-03.

Skötselförslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
2	Röjning	Slyröjning runt den stora granen.	Bratteby, 2019.
2	Bearbetning av vissa arter	Handrensning av örnbräken.	Zackrisson, 2017.
1	Hävd	Återupptagen hävd. Ett större område bör slåttas, är i dag ohävdad. Slåtter bör göras tidigast början av september. Om möjligt ta bort slåttermaterial från växtplatserna.	Lennartsson, 2021. Zackrisson, 2017. Jonsson, 2020.
2	Fagning	Slåtterdelen bör fagas med jämna mellanrum.	Zackrisson, 2017.

Förekomst över tid

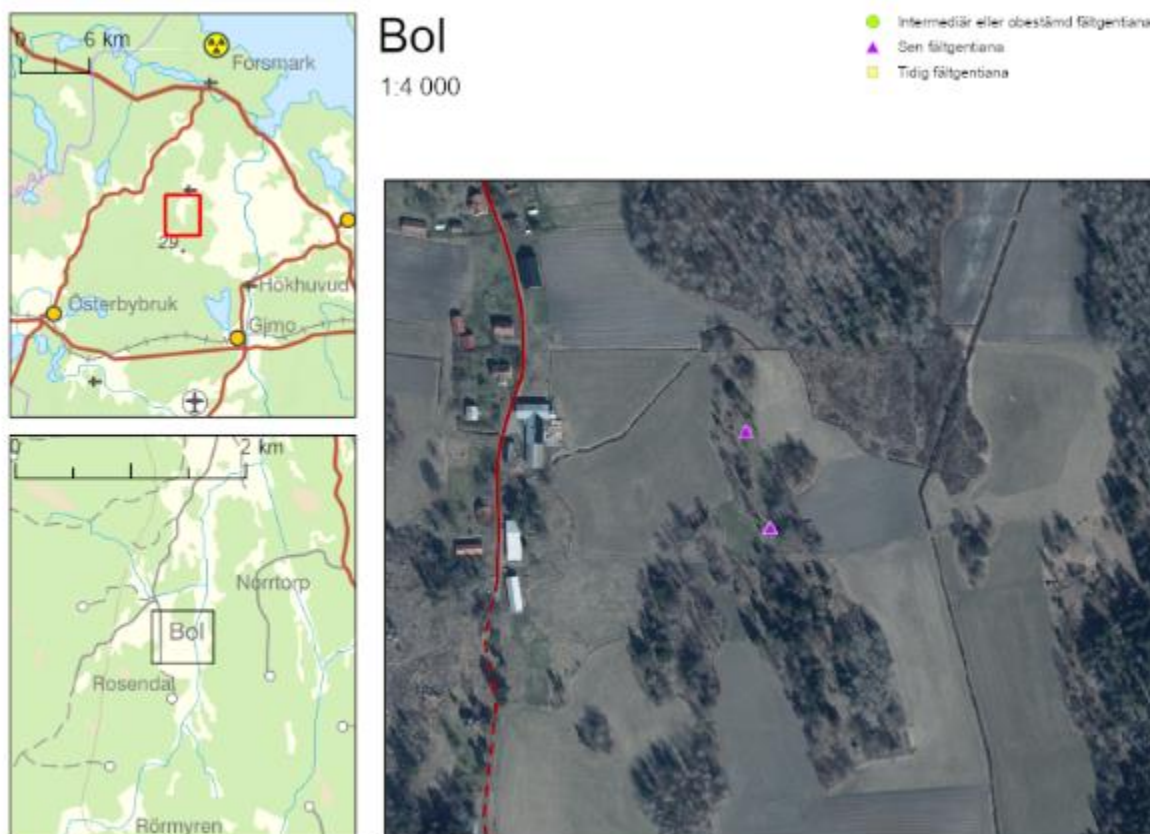

Figur 18: Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Öst-0693
Fastighet	Forsmark 4:4
Markägare	Privat
Åtgärd	Röjning, bearbetning vissa arter, hävd, fagning
Inhägnad	Stängsel saknas
Prioritet	2
ÅP	Nej
ÄoB	<u>4B5-AYK</u>
NR/N2000	Nej
RAÄ	Bytomt/gårdstomt: Forsmark 297
Miljö	Betesmark/slåttermark/skog

Bol

Beskrivning

Bol är beläget några km söder om Valö. Lokalen ligger öster om den sydligaste gården i byn Bol och består av öppna, kuperade hagmarker omgivna av åkermark. Hagmarken är stenbunden och domineras av vegetationstypen fårsvingeltorräng och örtrik torräng (Pettersson, 2009).

En fornlämning (bytomt/gårdstomt) finns strax nordväst om lokalen.

Hävd: En del örnbräken och högvuxet gräs år 2018. Obetat 2019. År 2020 betades av 3 stutar.

Åtgärder som gjorts i området: Fagning gjordes våren 2017 (Björklund och Zachrisson).

Träd- och buskskiktet i området består av björk, gran, hassel, asp, rönn, hägg, tall och enbuskar.

Historisk markanvändning

År 1762 var lokalen en åkerbacke, därefter öppen betesmark. Sammanfattning under 1900-talet: åkerbacke.

Andra arter

Rödlistade arter: Äkta hjärtstilla (VU). Solvända (NT), klasefibbla (NT).

Övriga arter: Brudbröd, spåstisel, ängsvädd, bockrot, stor och liten blåklocka, gråfibbla, darrgräs, jungfrulin, korskovall, kattfot.

Bilder på området

Bild 34: området vid Bol där fältgentianan växer.
Foto: Ulrika Bratteby, 2019-09-30

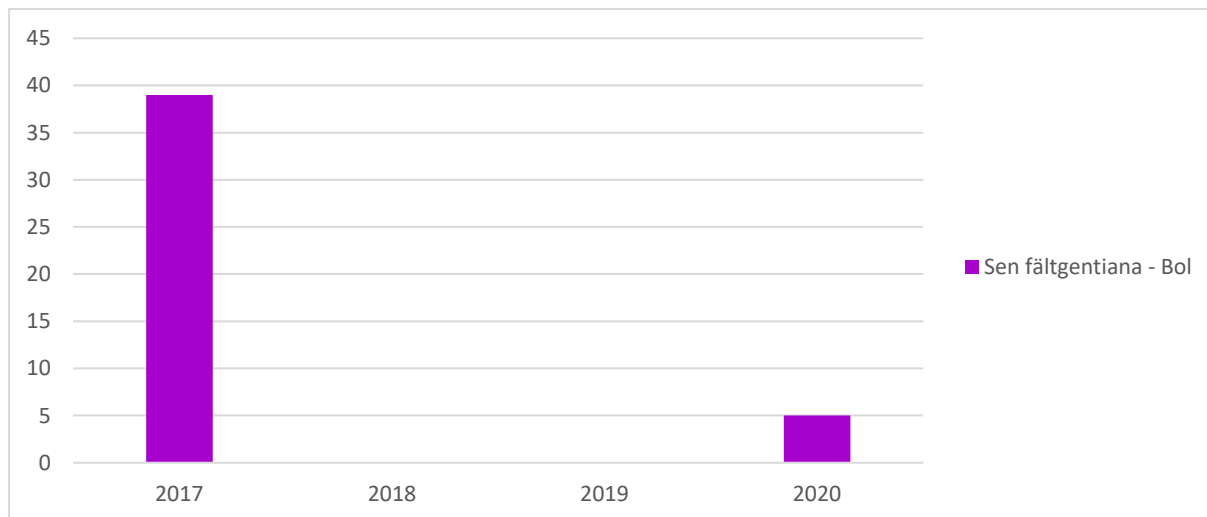

Bild 35: översiktsbild på lokalen. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-08-20.

Skötselförslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
3	Röjning	Igenväxande pga. lågt/obefintligt bete.	Zachrisson, 2019.
2	Bearbetning av vissa arter	Handrensning. Hålla undan örnbräken. Det fanns en del örnbräken vid lokalen och gräset var ganska högvuxet.	Jonsson, 2020.
1	Hävd	Införa bete, från tidigast mitten av augusti.	Lennartsson, 2021

Förekomst över tid

Figur 19: Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Öst-0698
Fastighet	Valö-Bol 1:15
Markägare	Privat
Åtgärd	Röjning, handrensning vissa arter, hävd.
Inhägnad	Ja
Prioritet	3
ÅP	2018
ÄoB	D88-QBI
NR/N2000	Nej
RAÄ	Valö 241:1
Miljö	Betesmark

Ekvik

Ekvik

1:1 000

- Intermediär eller obestämd fältgentiana
- ▲ Sen fältgentiana
- Tidig fältgentiana

Beskrivning

Ekvik är beläget i Andersby, i Ängsbackars naturreservat och Natura 2000-område, som ligger söder om Dannemora. Öster om lokalen går väg 290 och väster om ligger Dannemorasjön. Betesmarken är varierad med artrika områden med hävdgynnad flora och områden med mer trivial och näringspåverkad mark (ÄoB). Området är riksintresse för både naturvård och kulturmiljö. I området finns en fornlämning i form av en lägenhetslämning.

År 2012 var betesmarken mycket hårt fårbetad (Pettersson, 2009). Vid besöket 2020 fanns inga djur och heller inga tecken på betning. Det var högt gräs vid lokalen och fältgentiana syntes inte till (Jonsson, 2020). Inte heller under år 2022 gjordes några fynd av fältgentiana, det finns därmed risk att lokalen är utgången. Under 2022 har förvaltningen för naturreservatet skrivit avtal om betesdjur, utformat för att gynna fältgentianan. Möjligen gynnsamt att så in efter att optimerat bete satts in?

Träd- och buskskiktet domineras av gamla ekar, hassel och enbuskar.

Historisk markanvändning

År 1758: Hage. Marken var stenig, låg intill Soldatwret. År 1923: Åkerbacke troligen. Står som stenbunden skogsmark. Häradskartan från slutet av 1800 talet visar att det var ängsmark på området. Sammanfattning under 1900-talet: Möjlig åkerbacke alternativt hage.

Andra arter

Brudbröd, bockrot, darrgräs, ängsvädd, kattfot, liten blåklocka och ormrot.

Bilder av området

Bild 37: naturbetesmarken. Foto: Ulrika Tollerz Bratteby, 2019-10-03.

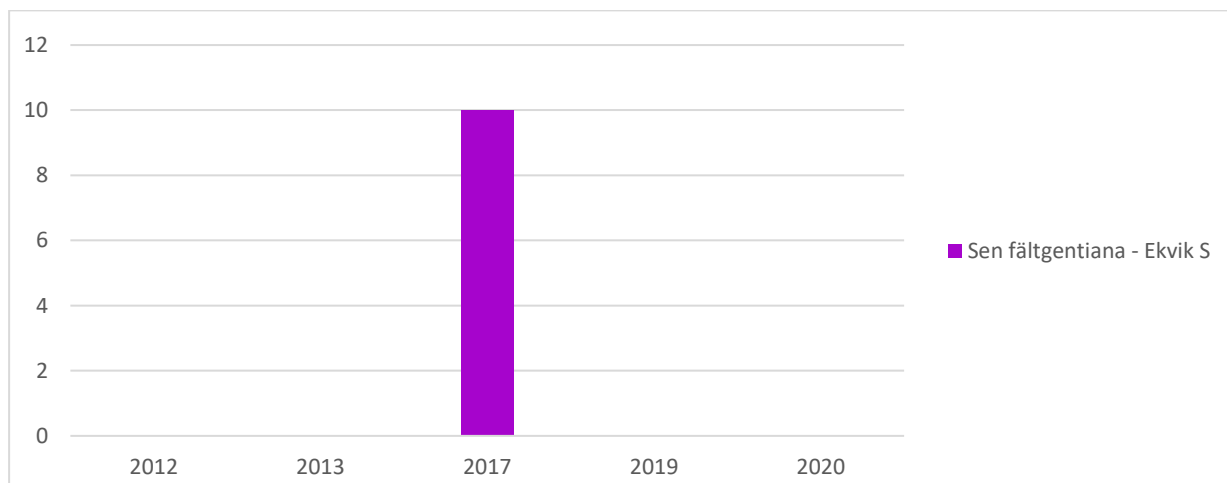

Bild 36: Översiktsbild på lokalen i Ekvik. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-08-19.

Skötselförslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
1	Hävd	Återupptagen hävd, betespåsläpp tidigast mitten av augusti. Alternativt ett mycket extensivt bete med få djurenheter.	Lennartsson; 2021. Jonsson, 2020, Bratteby, 2019.
2	Övrigt	Utsåning.	Käll 2022

Förekomst över tid

Figur 20: Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Öst-0701
Fastighet	Andersby 2:3
Markägare	Staten
Åtgärd	Hävd, övrigt – ev. utsåning
Inhägnad	Ja
Prioritet	2
ÅP	Ja
ÄoB	TLP-XHZ
NR/N2000	Andersby Ängsbackars naturreservat och Natura 2000
RAÄ	Dannemora 241:1
Miljö	Betesmark

Fäboda

Fäboda

1:1 000

- Intermediär eller obestämd fältgentiana
- ▲ Sen fältgentiana
- Tidig fältgentiana

Beskrivning

Fäboda ligger SO om Gimo i skogslandskapet norr om Ovalsjön. Lokalen, som innehåller sen fältgentiana, ligger i en skogsglänta med högvuxet frodigt gräs och mossor, intill en liten stenbunden backe. I nära anslutning till gläntan har en större skogsavverkning nyligen skett.

Flera fornlämningar i form av gravar finns belägna söder om lokalen och norr om finns en torplämning.

Åtgärd som har gjorts i området: år 2012 fagades och handrensades ytorna kring plantorna. År 2013 utfördes handrensning av ohävsarter, röjning av smågranar samt lieslätter. År 2014 röjdes och handrensades området runt plantorna. År 2015 och 2020 handrensades det runt plantorna. År 2021 manuell lieslätter i augusti runt fyndplatserna, plantorna markerades ut i förväg och lämnas oslagna.

Träd- och buskskiktet består i huvudsak av gran och tall, samt enstaka ek och björk.

Historisk markanvändning

År 1709: Utmark, ej fäbod. Olika varianter på stenbunden och bergbunden mark eller backe. Sammanfattning av 1900-talet: Möjlig åkerbacke alternativt hage.

Andra arter

Jungfrulin, blodrot, darrgräs.

Bilder på området

Bild 38: Visar den stenbundna backen. Foto: Ulrika Tollerz Bratteby, 2019-09-23.

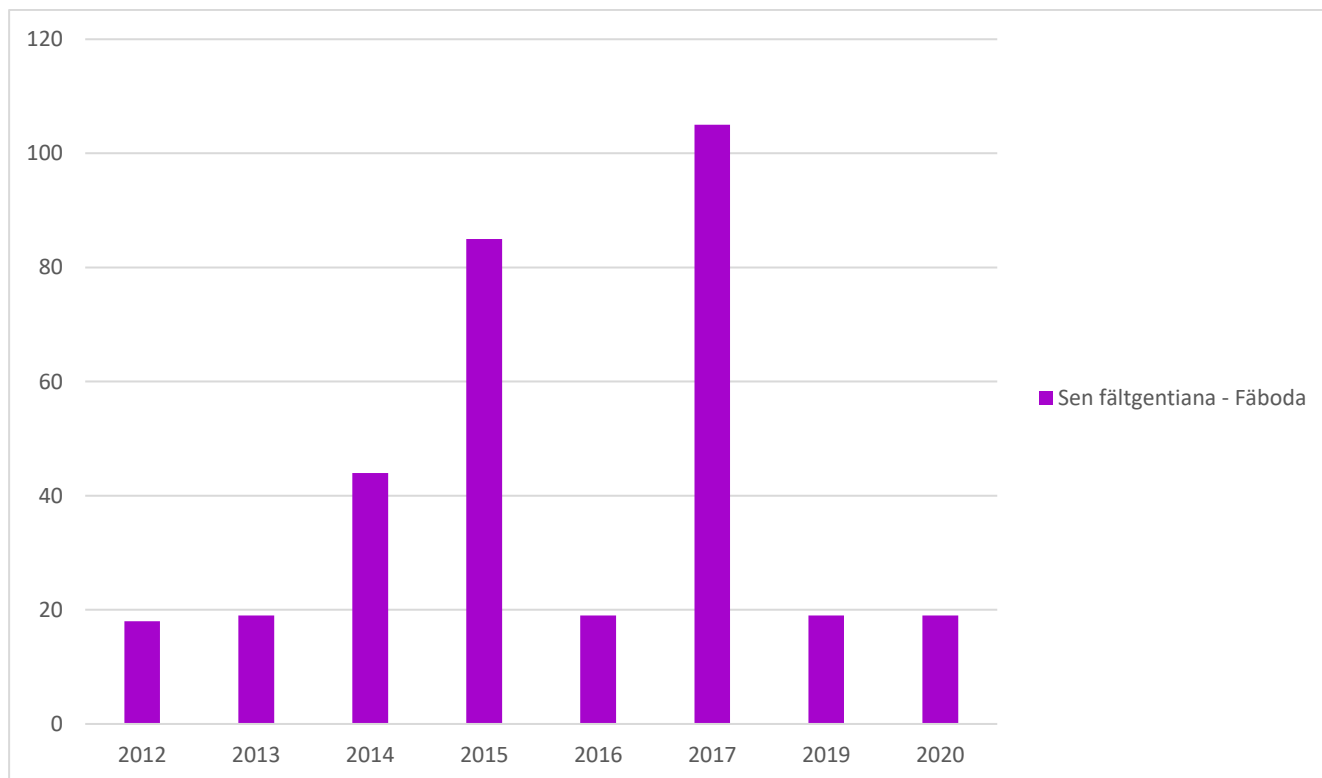

Bild 39: Översiktsbild på skogsgläntan. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-08-19.

Skötsel förslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
2	Röjning	Viss röjning för att bekämpa sly	Zackrisson, 2017.
2	Bearbetning av vissa arter	Handrensning av örnbräken och piprör.	Zackrisson, 2017. Jonsson, 2020.
1	Hävd	Slåtter av den öppna gläntan, tidigast från början av september. Om möjligt ta bort slåttermaterial från växtplatserna.	Jonsson, 2020, Forslund, 2020.

Förekomst över tid

Figur 21: Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Öst-0317
Fastighet	Hökhuvud 4:6
Markägare	Förvaltas av Billerud Korsnäs BERGVIK SKOG ÖST AB
Åtgärd	Röjning, bearbetning vissa arter, hävd – slåtter
Inhägnad	Nej
Prioritet	3
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
NR/N2000	Nej
RAÄ	Gravar Hökhuvud 401 och 404, torplämning Hökhuvud 117:1
Miljö	Skogsmark

Gammelkolningen

Beskrivning

Området ligger norr om Edvalla byn där Hållnäs kyrka och Hållnäs skola ligger. Landskapet runt Gammelkolningen domineras av ett skogslandskap. Lokalen, innehållandes sen fältgentiana, är belägen i och intill en skogsbilväg.

År 2004 skrapades diken och vägkanten och 2017 skrapades vägkanten åter igen.

Åtgärder som gjorts i området: 2016 insådd av frön från Gåvansbol. År 2019 vägkantslåtter. År 2020 vägkantslåtter med traktor (utfört av Billerud Korsnäs), enkel bredd dvs. endast dikeskanten närmast vägbanan. Räfsning av material från ytor med fältgentiana genomfördes av Naturnära jobb. År 2021 sen vägkantslåtter, materialet togs inte bort. Slåtter med dubbel bredd görs vart tredje år.

Träd- och buskskiktet består av tall, gran och björksly, en del små enar.

Historisk markanvändning

År 1766 är det körväg i utmark, med närbelägna slåttor beskrivna: mager gräsväxt på mosslopen myrvall. År 1870: Körväg i utmark med hög skog. Sammanfattning av 1900-talet: Körväg.

Andra arter

Övriga arter: Röd gul trumpetsvamp. Inga indikatorarter funna vid fyndplatsen. I vägkanterna ca 70 m därifrån växer prästkrage, ängsvädd och darrgräs.

Bilder på området

Bild 40: Visar vägkanten vid lokalen. Foto: Ulrika Tollerz Bratteby. 2019-10-11.

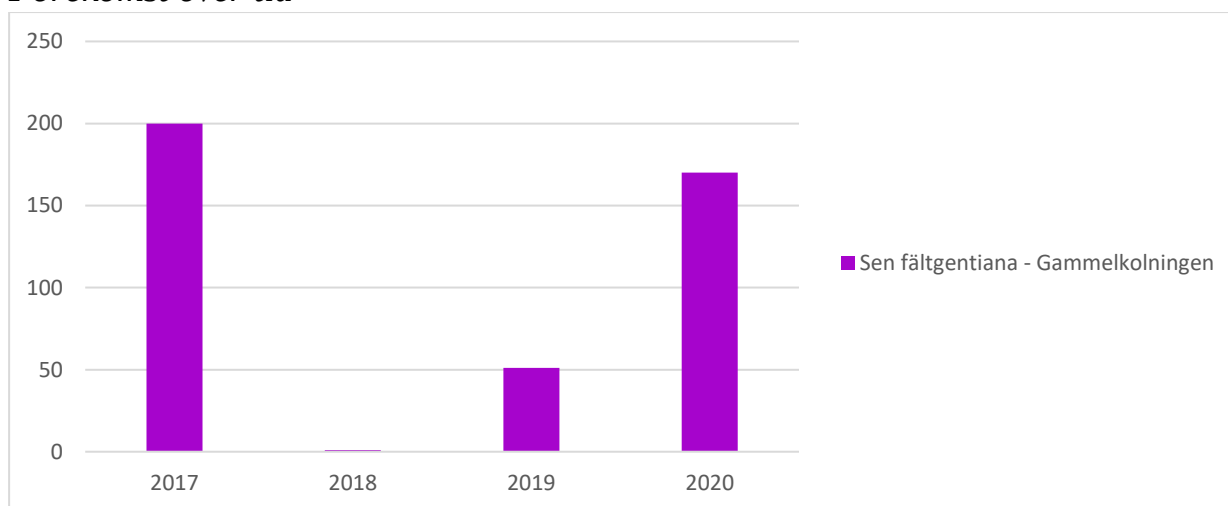

Bild 41: visar vegetationen vid vägkanten. Foto: Ulrika Tollerz Bratteby. 2019-10-11.

Skötsel förslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
2	Röjning	Sly längs vägkanten ska röjas bort.	Bratteby, 2019.
2	Bearbetning av vissa arter	Handrensning av örnbräken.	Bratteby, 2019.
1	Hävd	Slåtter bör göras tidigast början av september. Om möjligt ta bort slåttermaterial från växtplatserna. Undvik upplag under juli–oktober.	Bratteby, 2019. Forslund, 2020.

Förekomst över tid

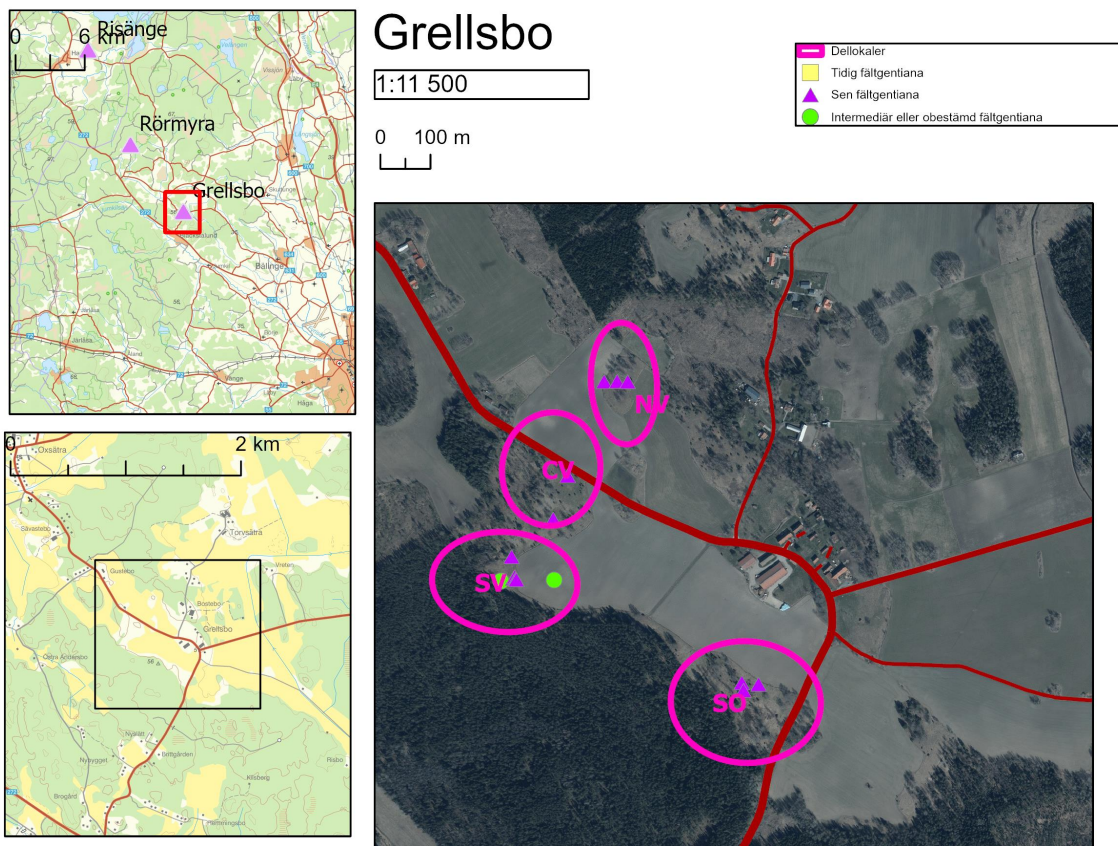

Figur 22: Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Tie-0346
Fastighet	Edvalla 4:3
Markägare	Privat
Åtgärd:	Röjning, bearbetning vissa arter, hävd - vägkantslåtter
Inhägnad	Nej
Prioritet	5
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Skogsbilväg

Grellsbo

Beskrivning

Grellsbo ligger beläget ca 1 mil NV om Bälinge. Landskapet runt Grellsbo domineras av ett odlingslandskap med åker, vall och betesmark med omgivande bälte med barrskog.

Lokalen är indelad i fyra delområden: Grellsbo NV, Grellsbo CV, Grellsbo SV, och Grellsbo SO. Delområde CV och SV har på sina fyndplatser bra avvägd hävd med tufsigt bete och torrbacksflora med inslag av kattfot. ÅGP- arten finnögontröst finns i alla fyra delområden.

Åtgärd som har gjorts i området: Insädd år 2016 med frön från Gåvansbol och uppsättning av skyddstaket, 2018 inga spår av sådden (trolig orsak torka).

Träd och buskskiktet består av en och björk, asp.

Historisk markanvändning

År 1698: Åkerbacke. År 1755: Åkerbacke, stenige oduglig. Sammanfattning under 1900-talet: Möjlig åkerbacke alternativt hage.

Andra arter

Rödlistade arter: Finnögontröst (EN, ÅGP), mindre bastardsvärmare (NT), scharlakansvaxskivling (NT), solvända (NT), backklöver (NT), ängsskära (NT).

Övriga arter: Stor och liten blåklocka, prästkrage, svart- och rödkämpar, gulmåra, brudbröd, ängsvädd, skallra, bockrot, jungfrulin, gråfibbla, backnejlika och johannesört.

Bilder på området

Bild 44: Delområde CV. Foto: Maria Forslund, 2020-08-24.

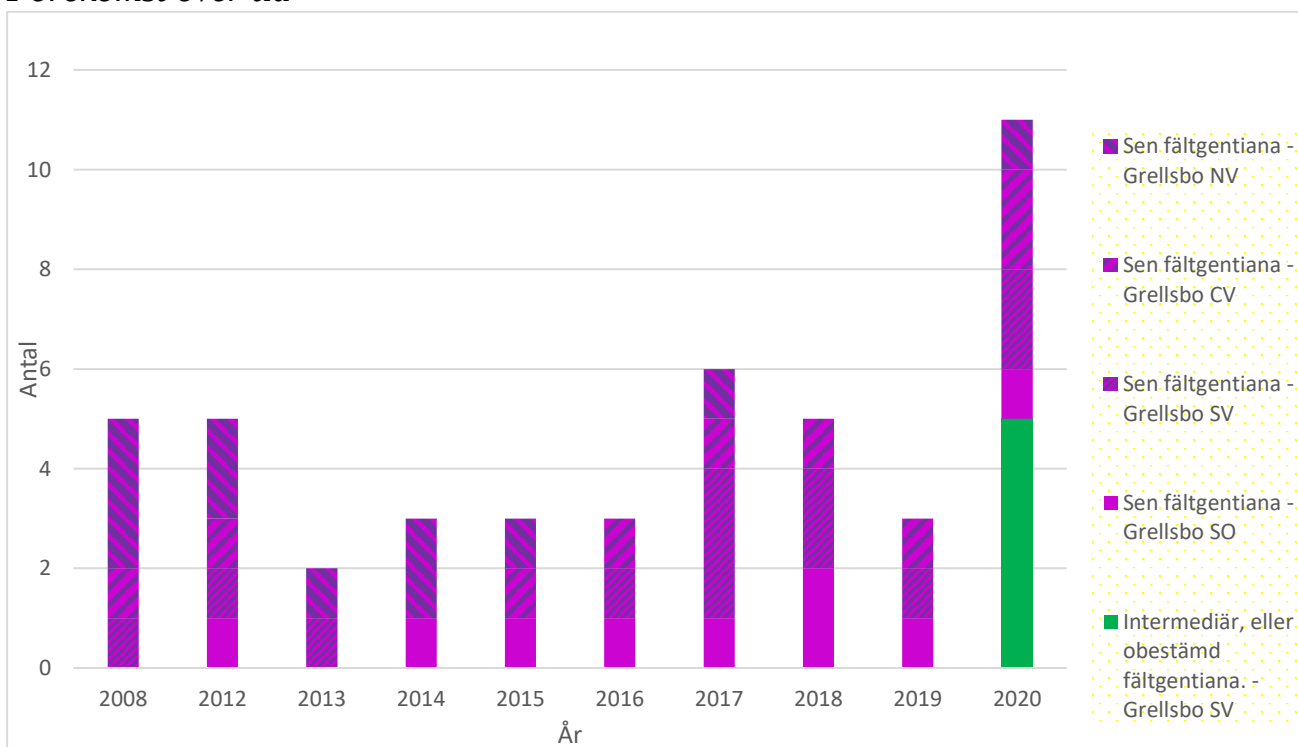
Bild 42: Delområde SV. Foto: Maria Forslund, 2020-08-24.

Bild 43: Delområde NV. Foto: Maria Forslund, 2020-08-24

Skötselförslag

Prioritet	Åtgärd	Delområde	Vad	Källa
2	Röjning	Grellsbo NV	Aspbestånd på växtplatsen.	Forslund, 2020.
2	Bearbetning av vissa arter		Handrensning av örnbräken.	Forslund, 2020.
2	Hävd	Grellsbo CV, och SO	Fortsatt samma hävd, i nuläget bra och med tufsigt bete.	Forslund, 2020.
1	Hävd	Grellsbo NV	Obetat och mycket hög gräsväxt. Återintroducera bete, tidigast från mitten av augusti.	Forslund, 2020.

Förekomst över tid

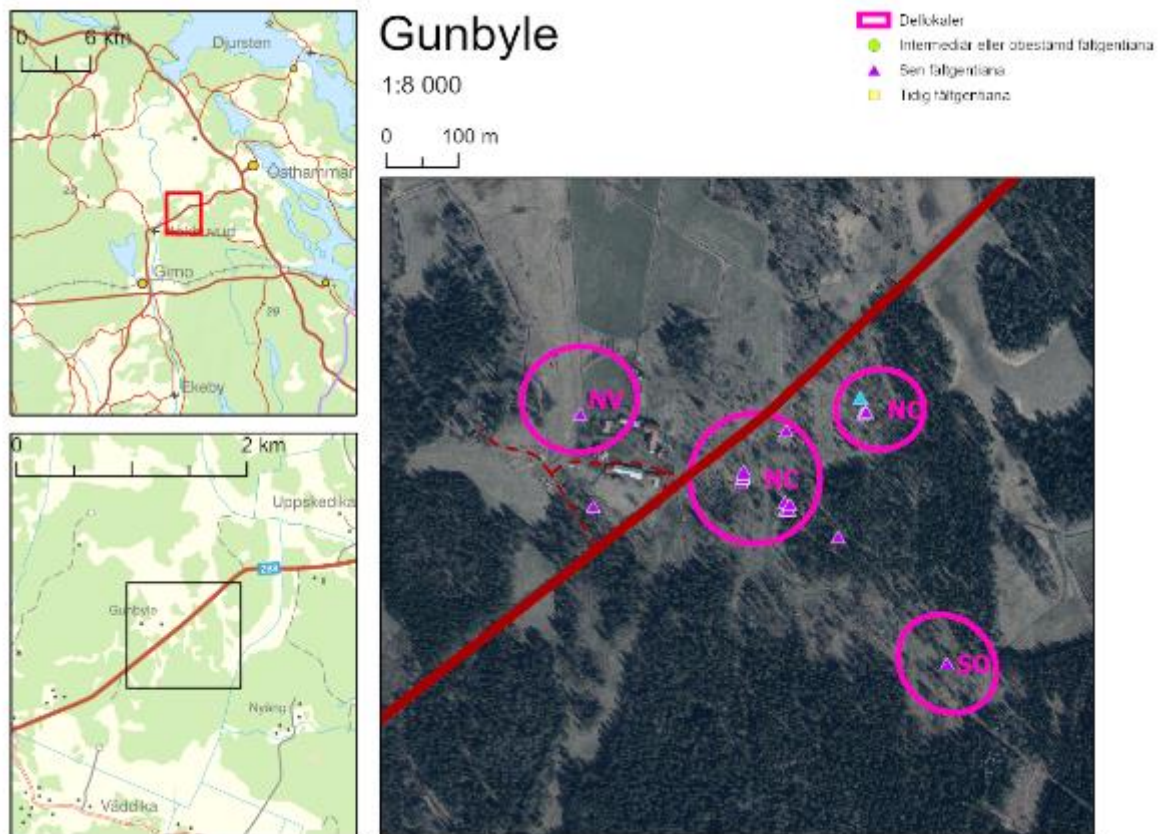

Figur 23: Antalet fältgentiana (intermediär och senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	Grellsbo NV (500m NV om gården, C-Upp-0119), Grellsbo SV (SV hagen, C-Upp-0097), Grellsbo CV (C-Upp-0119), Grellsbo SO (400 m SSV gården, C-Upp-0096).
Fastighet	Gustebo 3:1
Markägare:	Privat
Åtgärd:	Röjning, bearbetning, hävd.
Inhägnad	Ja
Prioritet	4
ÅP	2016
ÄoB	Grellsbo 2 och 4: 04C-MJE . Grellsbo 1 och 3: BBC-CNT
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Betesmark

Gunbyle

Beskrivning

Gunbyle är beläget nordöst om Gimo och Hökhuvud i Roslagen. Lokalen består av en mosaik av trädbärande, stenbundna, öppna och våta delar. Det finns flera grovbarkiga björkar och i norr får vegetationen i hagen mer skogskaraktär.

Fyra dellokaler: NV, NO, C, SO. Betesmarkerna är extensivt betade och i delområde NC finns ÅGP-arten finnögontröst.

Åtgärd som gjorts i området: 2012 försiktig räfsning (Zackrisson).

Fornlämningar finns i området och lokalen ligger nära ett riksintresse för kulturmiljövården. Träd- och buskskiktet består av björkar, småpartier av gran och enbuskar.

Historisk markanvändning

År 1752 var detta en öppen eller glest trädbeväxt betesmark kring åkrar. Sammanfattning under 1900-talet: Möjlig åkerbacke alternativt hage.

Andra arter

Rödlistade arter: Finnögontröst (EN, §, ÅGP), slåtterfibbla (NT), solvända (NT), puderspindling (NT), orange taggsvamp (NT) granrotpindling, (NT), kopparspindling (VU), svart taggsvamp (NT), blå taggsvamp (NT), klasefibbla (NT), svinrot (NT).

Övriga arter: Backnejlika, blodnäva, blåsuga, bockrot, brudbröd, brudsporre (§), darrgräs, gråfibbla, gullviva, gökblomster, jungfrulin, kattfot, karingtand, mandelblom, nattviol (§),

ormrot, pillerstarr, prästkrage, rödkämpar, åkervädd, Adam och Eva (§), spåtistel, svartkämpar, tjärblomster, tvåblad (§), vårbrodd, ängsklocka och ärenpris.

Bilder på området

Bild 45 : Visar lokalen NV (C-Öst-0348). Foto Stephanie Jonsson, 2020-08-19.

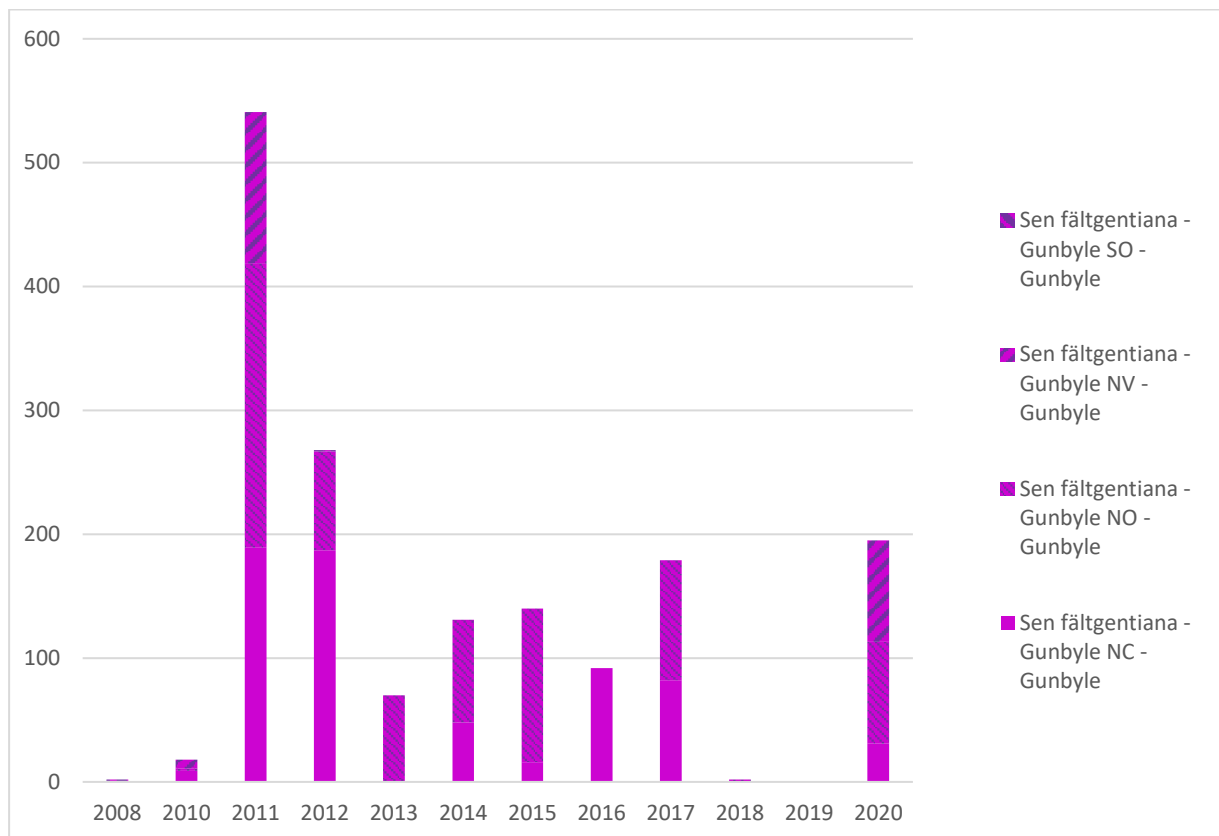

Bild 46: Visar lokalen NV (C-Öst-0348). Foto Stephanie Jonsson, 2020-08-19.

Skötselförslag

Prioritet	Åtgärd	Delområde	Vad	Källa
3	Bearbetning av vissa arter	NV	Handrensning av högt gräs. Dellokalen är intill skogskanten och fältgentianan växte runt och intill en stor en. Det fanns tuvor av högt gräs annars mest lågt gräs med inslag av mossor.	Jonsson, 2020.
1	Hävd	Hela hagen	Sent bete från mitten av augusti, alternativt fållindelning. Om de delar som blir för svagt betade behöver betas hårdare, kan fältgentianalokalerna hägnas bort under blomningsperioden juli-augusti.	Lennartsson, 2021. ÅP, 2016. Jonsson, 2020.

Förekomst över tid

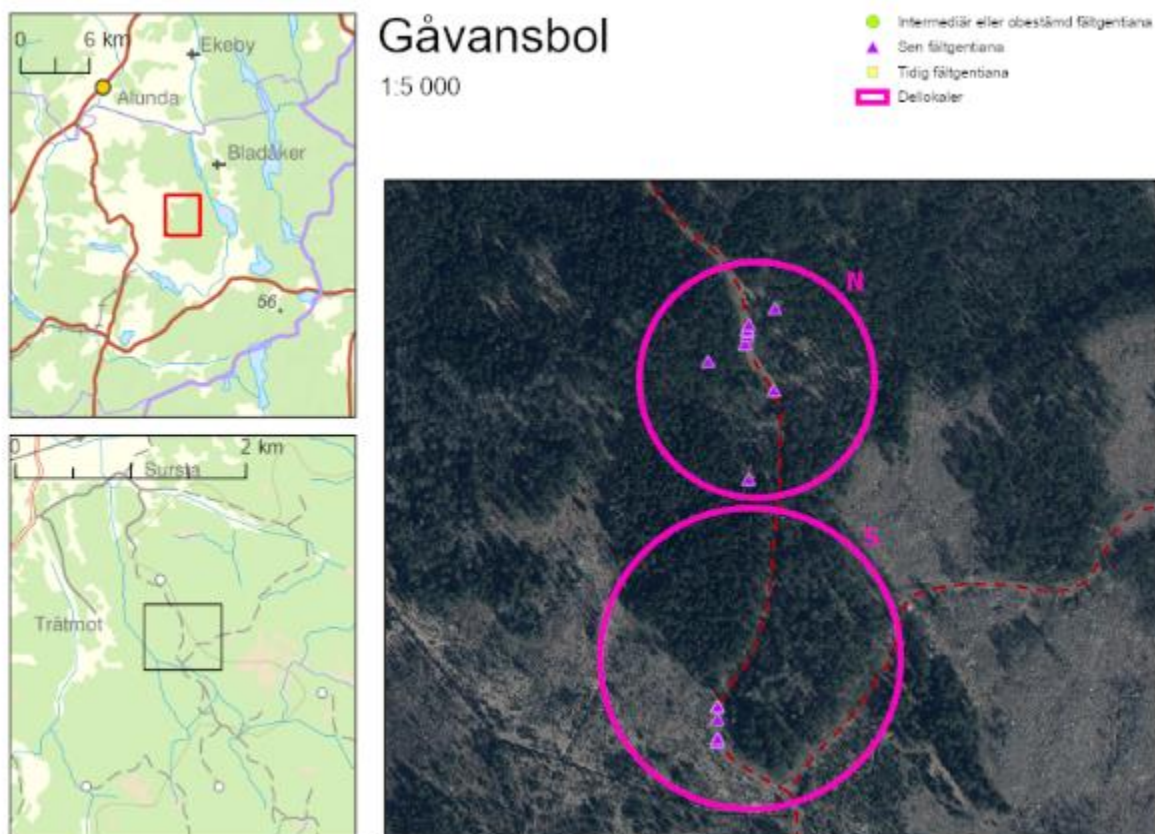

Figur 24: Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	Dellokal: NV (C-Öst-0348), NO (C-Öst-0359), C (C-Öst-0695), SO (C-Öst-0379)
Fastighet	Gunbyle 2:3 och Gunbyle 1:3
Markägare	Privat
Åtgärd	Bearbetning, hävd
Inhjägnad	Ja
Prioritet	4
ÅP	2016
ÄoB	774-MKV
NR/N2000	Nej
RAÄ	Hökhuvud 195:1. O om område av riksintresse för kulturmiljövården (Bygden norr om Hökhuvuds kyrka, C18).
Miljö	Betesmark

Gåvansbol

Beskrivning

Gåvansbol är beläget söder om Faringe. Lokalen är en skogsbilväg med senblommande fältgentiana, vilken förekommer på båda sidor om vägen. Det finns två dellokaler (N och S) som ligger ca 400 m ifrån varandra. Vid den södra dellokalen är det mer öppet och skogen är inte lika nära vägkanten som i den norra lokalen (Jonsson, 2020).

I närområdet finns flera fornlämningar, bestående av gravar och en stensättning. I väster finns ett område som är av riksintresse för kulturmiljö.

År 2016 samlades det in frön från denna lokal till utsättning på andra lokaler. Vägen förstärktes med grovt grus. Röjsågsslätter med trimmerskiva och räfsning utfördes.

År 2021 manuell lieslätter i augusti runt fyndplatserna, plantorna markerades ut i förväg och lämnas oslagna.

Historisk markanvändning

Norra delen: År 1716 var det utmark. I början av 1900-talet var det blandskog intill åker. Sammanfattning 1900-tal: Skogsbete, möjlig nykolonisation. Skogsbilväg. Södra delen: År 1716 var det utmark (den stora mossen är hägnad till tre slättermarker). I början av 1900-talet var det blandskog nära äng (mosse). Sammanfattning under 1900-talet: Skogsbete, möjlig nykolonisation. Skogsbilväg.

Andra arter

Jungfrulin, skallra, ängsvädd, liten blåklocka, gulmåra (södra delen). Rödklint, liten och stor blåklocka, gulmåra, ängsvädd (norra delen).

Bilder på området

Bild 47: Översiktsbild på den södra delen av vägen (Gåvansbol S). Foto: Stephanie Jonsson, 2020-08-18.

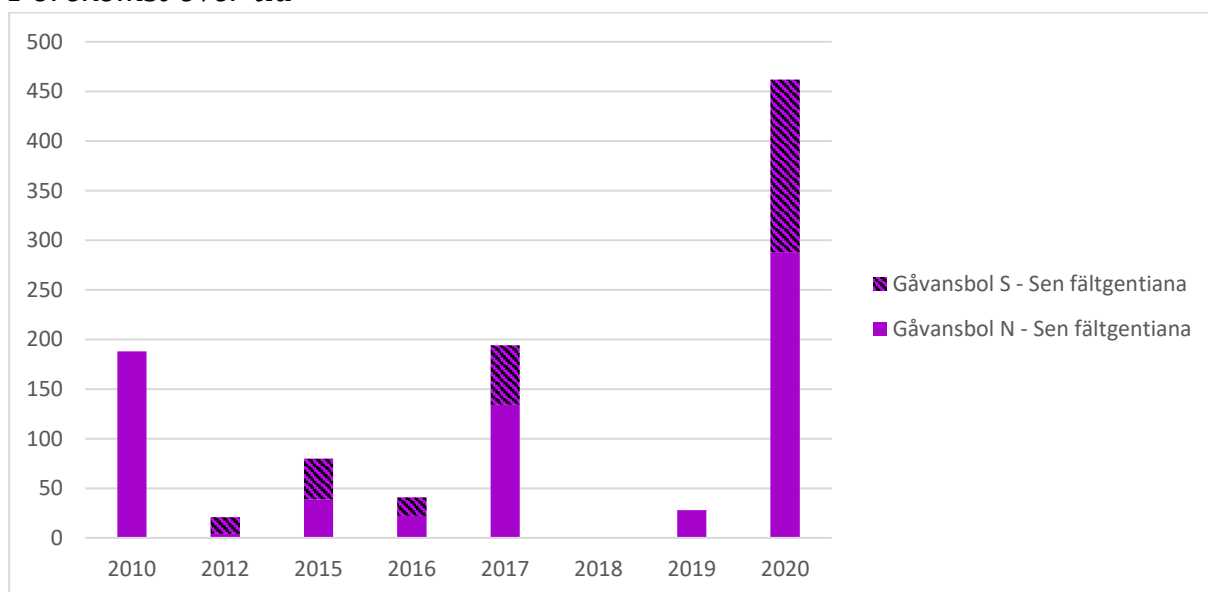

Bild 48: Översiktsbild på den norra delen av vägen (Gåvansbol N). Foto: Stephanie Jonsson, 2020-08-18.

Skötselförslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
2	Röjning	Sly längs vägkanten borde röjas bort.	Zackrisson, 2018.
1	Bearbetning av vissa arter	Hålla undan örnbräken. Många exemplar hittades mitt bland all örnbräken.	Jonsson, 2020.
1	Hävd	Slåtter bör göras tidigast början av september. Om möjligt ta bort slåttermaterial från växtplatserna. Undvik upplag under juli–oktober.	Bratteby, 2019. Forslund, 2020.

Förekomst över tid

Figur 25: Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	S (C-Upp-0758). N (C-Upp-0757)
Fastighet	Faringe-Täby 1:7
Markägare	Privat
Åtgärd	Röjning, bearbetning vissa arter, hävd – vägsåtter.
Inhägnad	Nej
Prioritet	5
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
NR/N2000	Nej
RAÄ	Faringe 252, Faringe 253. Kulturellt riksintresse- område (Trätmot C31)
Miljö	Skogsbilväg

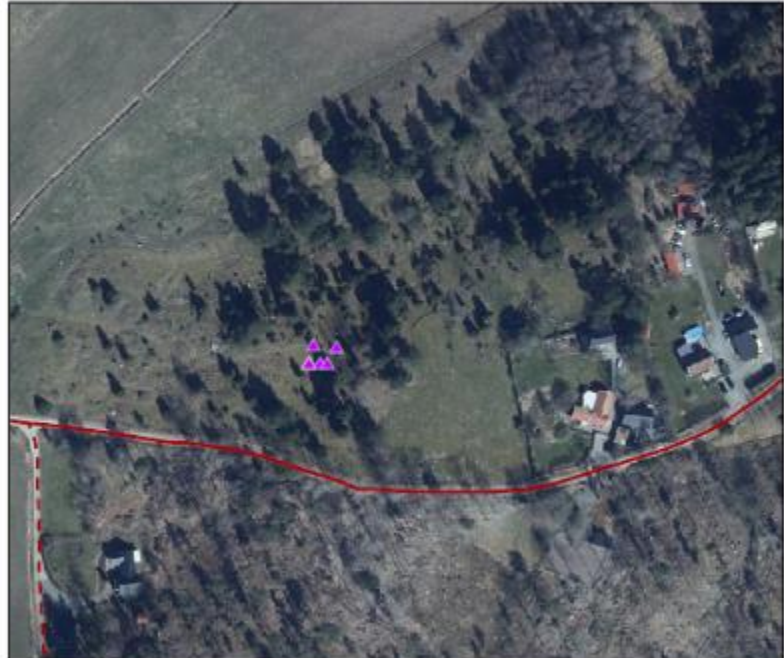
Hönsgårde

Hönsgårde

1:2 500

- Intermediär eller obestämd fältgentiana
- ▲ Sen fältgentiana
- Tidig fältgentiana

Beskrivning

Hönsgårde är beläget väster om Husby-Långhundra. Torrbacken är mycket artrik och i den västra delen finns ett stort gravfält bestående av 110 gravar. Området ligger i ett riksintresse för naturvård.

Lokalen har lång kontinuitet av hävd, flera år tyvärr av för hårt bete. År 2013 var flera plantor avbetade. Lagom betestryck år 2015, då betat av tre ungdjur. Lokalen har betats hårt år 2020, och även år 2022 då inga fynd av fältgentiana kunde göras.

Historisk markanvändning

Vid år 1766 nyttjades lokalen som hage "Sjöhagarne bestå til en del af rät god betesmarck, något skogväxte wid ån." År 1849 var området fortfarande hage och ljunbacke. Sammanfattning under 1900-talet: Hage.

Andra arter

Rödlistade arter: ängsnattviol (NT, §), backsippa (VU, §)

Övriga arter: brudsporre (§), bockrot, jungfrulin, ängsvaxskivlingar, flentimotej, backglim, kattfot, ormrot, darrgräs, fingersvampar.

Bilder på området

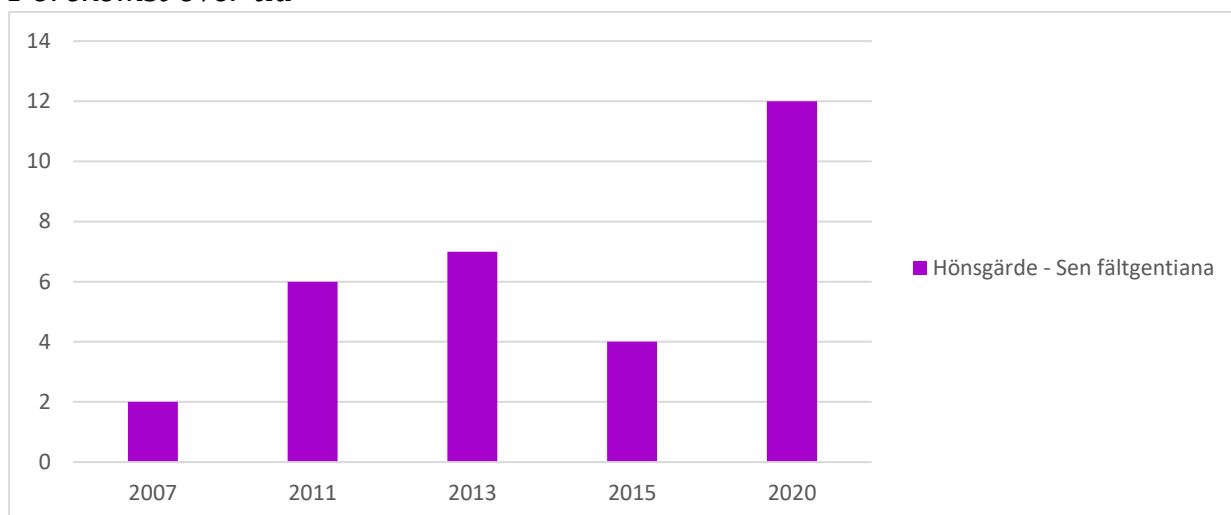

Bild 45: Översiktsbild på betesmarken vid Hönsgräde. Området visar den artrika ytan där sen fältgentiana växer. Foto: Mats Wilhelm Petersson, 2021-07-02.

Skötsel förslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
1	Bete	Minska betetrycket. Enligt rapportörer var området välbetat till hårt betat. Bete från tidigast mitten av augusti.	Lennartsson, 2021. Karin Martinsson, floraväktare, 2020.

Förekomst över tid

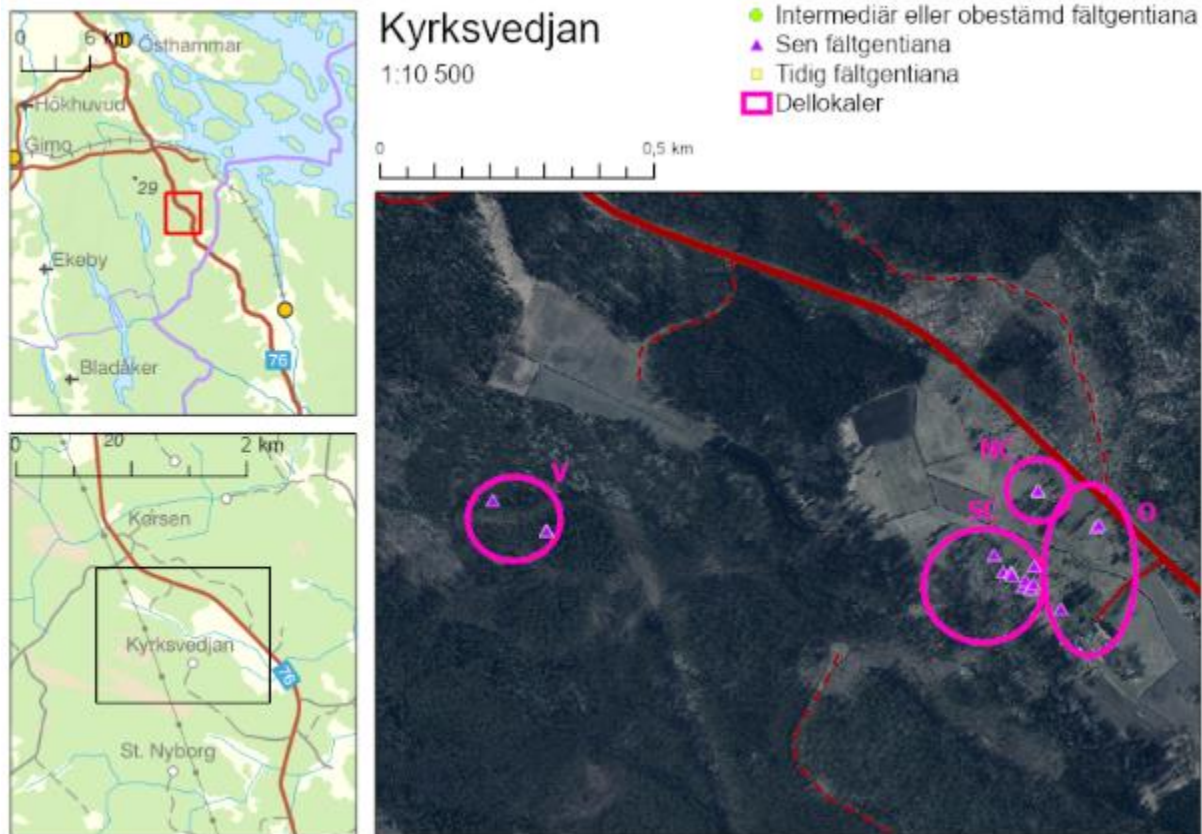

Figur 26: Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Kni-0024
Fastighet	Knivsta Hönsgrde 2:2
Markägare	Privat
Åtgärd	Hävd
Inhjägnad	Ja
Prioritet	4
ÅP	Nej
ÄoB	83D-PJC
NR/N2000	Nej
RAÄ	Husby-Långhundra 170:1, Långhundraleden (C41 Motivering (beslutad av Riksantikvarieämbetet 2018-11-23)
Miljö	Betesmark

Kyrksvedjan

Beskrivning

Området är beläget söder om Hargshamn, längs vägen till Sanda. Kyrksvedjan består av en gård med tillhörande betesmark, med några tuviga områden och många olika betesgynnade växter och svampar. Kyrksvedjans hagmarker ligger norr om gården och betesmarken omsluts av barrskog. Den vegetationstyp som dominerar är fårsvingeltorräng och rödvenäng (Pettersson, 2009).

Här växer sen fältgentiana i fyra dellokaler NC, O, SC och V.

År 2018 led lokalen av torka och hårt bete och arten saknades på alla fyra dellokalerna. Hårt betat även 2019. Betestrycket upplevdes mer lagom 2020, dock var vissa partier fortfarande för hårt betat.

Träd- och buskskiktet består av tall, gran och en.

Historisk markanvändning

Delområdena NC, O och SC var 1745 ängsbacke eller möjligen åkerbacke. År 1906: Lövväxt mark mellan åkrar och väg. Sammanfattning under 1900-talet: Trolig åkerbacke alternativt hage. Delområde V var 1875 ängsbacke. År 1906: Backe i våtmark, nära fuktig äng. Sammanfattning under 1900-talet: Trolig hage.

Andra arter

Rödlistade arter: solvända (NT).

Övriga arter: Darrgräs, skallror, blodrot, bockrot, brudbröd, gulmåra, jungfrulin, rödkämpar, ögontröstarer, nattviol (§), ängsvädd.

Bilder på området

Bild 49: Visar den centrala lokalen där de flesta individer växte 2020. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-08-19.

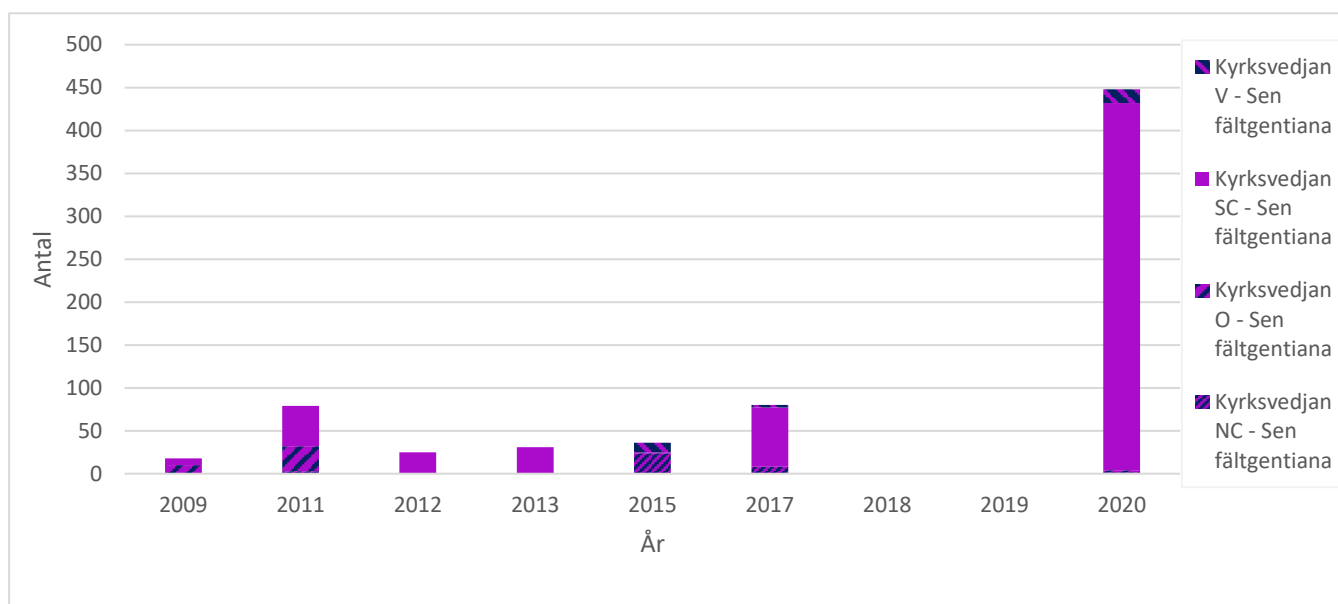

Bild 50: Översiktsbild på Kyrksvedjan, Foto: Stephanie Jonsson, 2020-08-19.

Skötselförslag

Prioritet	Åtgärd	Delområde	Vad	Källa
2	Bearbetning av vissa arter		Handrensning av örnbräken och älggräs.	Jonsson, 2020.
1	Hävd	Alla	Sent bete från tidigast mitten av augusti, alternativt fållindelning där ytorna med fältgentiana stängslas undan från bete juli-augusti.	Lennartsson, 2021. Jonsson 2020.
1	Hävd	SC	Fortsätt beta måttligt. Sent bete från tidigast mitten av augusti.	Jonsson, 2020.
1	Hävd	O	Minska betestryck. Sent bete från tidigast mitten av augusti, alternativt fållindelning där ytorna med fältgentiana stängslas undan från bete juli-augusti.	Jonsson, 2020.

Förekomst över tid

Figur 27: Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	Delområde V (C-Öst-0323), SC och NC (C-Öst-0691), O (C-Öst-0359)
Fastighet	Östhammar Sanda 8:1 och 8:3
Markägare	Hargs Bruk
Åtgärd	Bearbetning vissa arter, hävd.
Inhägnad	Ja
Prioritet	4
ÅP	2016
ÄoB	<u>702-XCZ</u>
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Betesmark

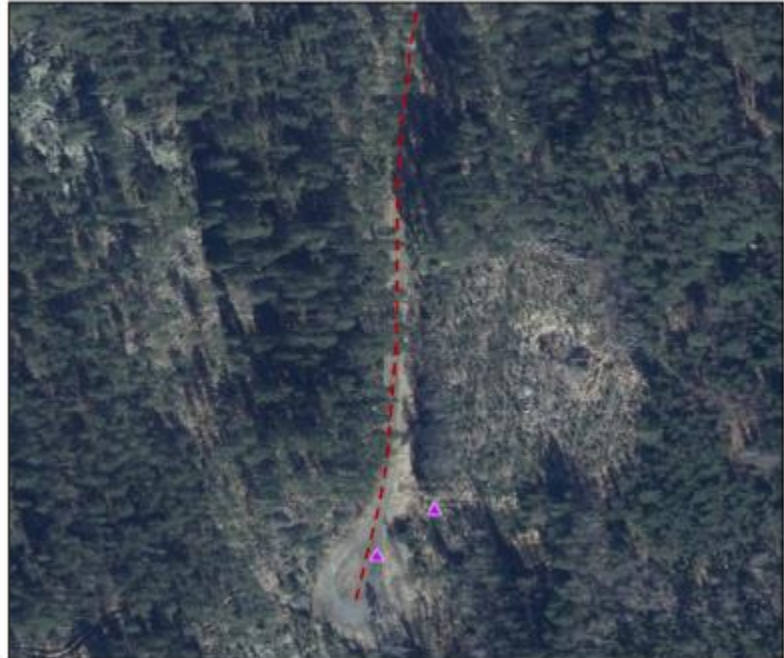
Källberga

Källberga

1:2 000

- Intermediär eller obestämd fältgentiana
- ▲ Sen fältgentiana
- Tidig fältgentiana

Beskrivning

Källberga är beläget SO om Knutby. Lokalen ligger vid vändplanen i slutet av en skogsbilväg och är omgivet av skogsmark.

Åtgärder som gjorts i området: År 2016 utfördes det slåtter med lie samt räfsning. År 2017 genomfördes slåtter med röjsåg med trimmerskiva av örnbräken och högört (östra sidan).

Träd- och buskskiktet består av björk, tall och gran.

Historisk markanvändning

År 1736 var området utmark (det finns små ängshägnade kärr intill). Sammanfattning under 1900-talet: Möjlig nykolonisation.

Andra arter

Ögontröst, skallror, femfingerört, jungfrulin, liten blåklocka.

Bilder på området

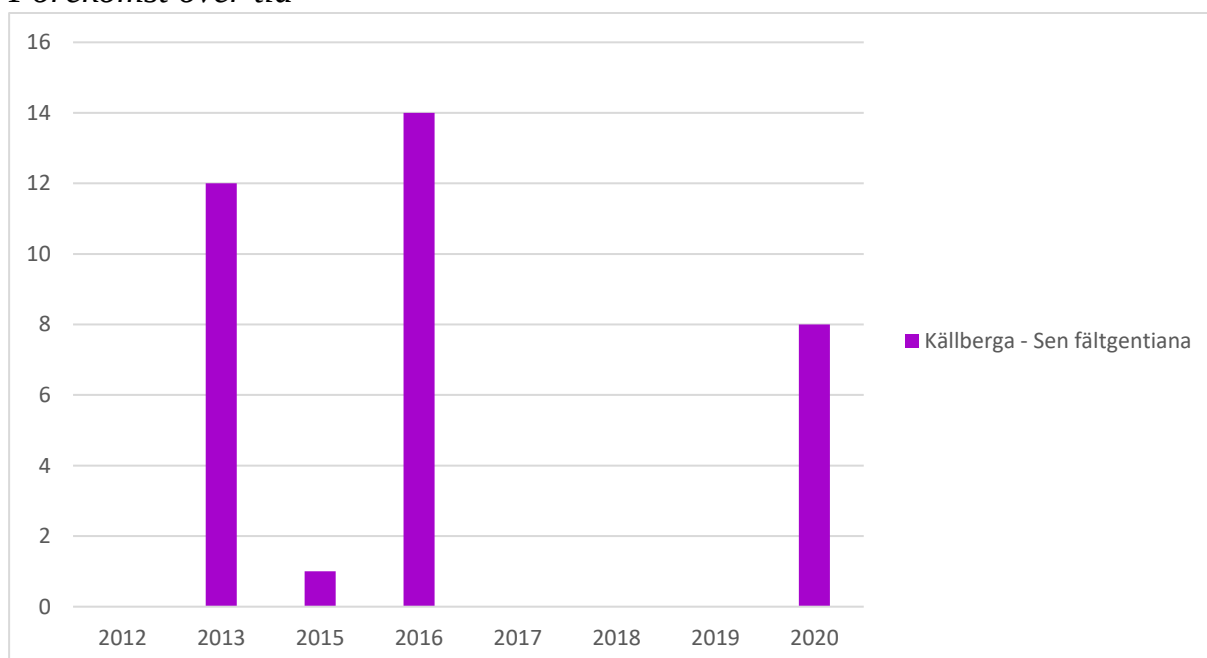

Bild 51: Översiktsbild på lokalen i Källberga, fältgentianorna växte i vägkanten (till vänster i bilden). Foto: Stephanie Jonsson, 2020-08-18.

Skötselförslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
2	Röjning	Sly av björk och al behöver tas bort.	Jonsson, 2020.
3	Bearbetning av vissa arter	Handrensning av högrötsvegetation. Måttligt med örnbräken.	Jonsson, 2020.
1	Slåtter	Slåtter bör göras tidigast början av september. Om möjligt ta bort slåttermaterial från växtplatserna. Undvik upplag under juli–oktober.	Zachrisson, 2017. Forslund, 2020.

Förekomst över tid

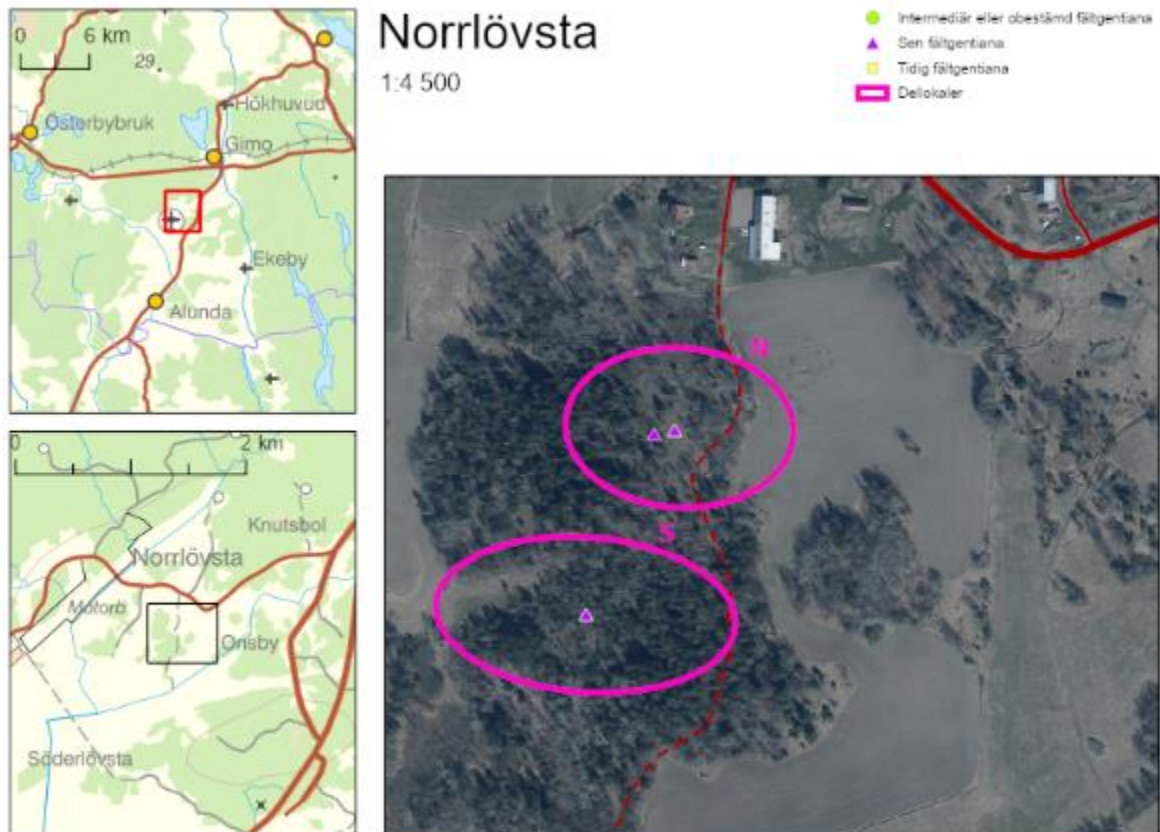

Figur 28: Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Upp-0666
Fastighet	Sotter 1:4
Markägare	Privat
Åtgärd	Röjning, bearbetning av vissa arter, hävd - vägkantslätter
Inhägnad	Ja
Prioritet	6
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Skogsbilväg

Norrlövsta

Beskrivning

Norrlövsta är beläget sydväst om Gimo, söder om Norrlövsta by. Norrlövsta är omgiven av ett odlingslandskap i söder och ett skogslandskap i norr. Lokalen, innehållandes sen fältgentiana, ligger i en varierad betesmark med både öppna delar som tidigare varit åkermark och trädbärande delar som betats under lång tid. Det finns två dellokaler; N och S.

Åtgärder som gjorts i området: år 2011–2013 fagades, röjdes, brändes aktuella markytor vilket gav bra resultat. År 2012 sådd med frön från Kyrksvedjan. År 2013 inhägnades växtplatser från april till mitten av augusti, därefter bete med häst en månad. Hästbete år 2015, inhägnade fällor med fältgentiana under juli och augusti. År 2016 insådd med frön från Gåvansbol. År 2018 kunde inga resultat av utsådden göras, troligen pga. torkan.

Fornlämningar i form av stensättningar finns i lokalen.

Träd- och buskskiktet i området domineras av granskog, björk och vide.

Historisk markanvändning

År 1642 och 1770 var området en åkerbacke. Sammanfattning under 1900-talet: Möjlig åkerbacke alternativt hage.

Bilder på området

Bild 52: Översiktspå bild över betesmarken. Foto: Ulrika Tollerz Bratteby, 2019-09-25.

Bild 53: Björk uppslag som borde röjas. Foto: Ulrika Tollerz Bratteby, 2019-09-25.

Andra arter

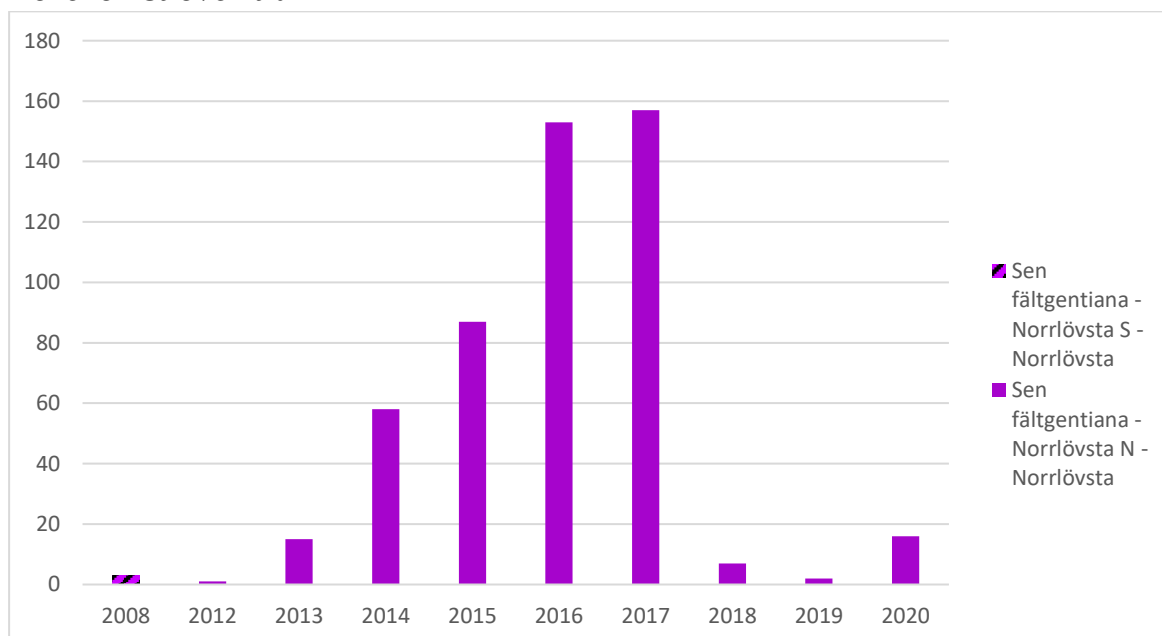
Rödlistade arter: Ljungögontröst (VU)

Övriga arter: Bockrot, brudbröd, gullviva och gulmåra.

Skötsel förslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
2	Röjning	Sly av björk och vide.	
1	Hävd	Sent bete från mitten av augusti, alternativt fållindelning på ytor med fältgentiana.	Lennartsson, 2021.

Förekomst över tid

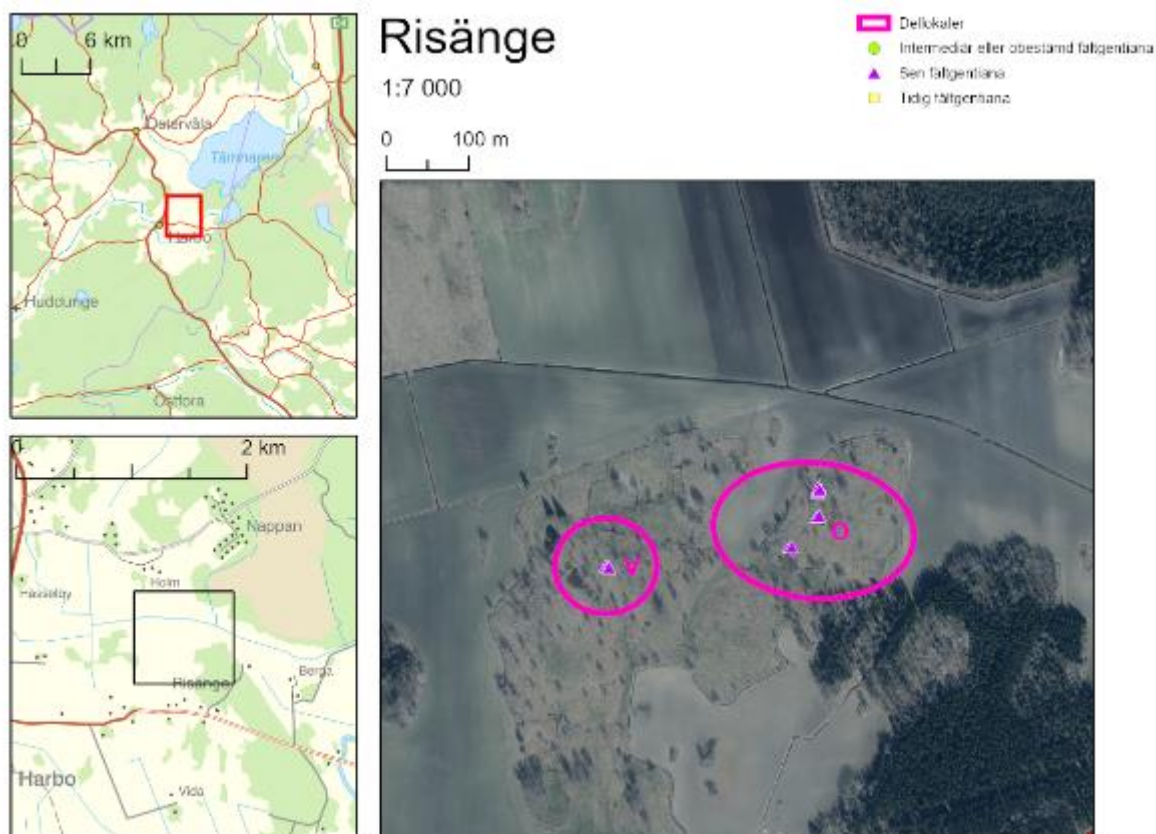

Figur 29: Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	S (C-Öst-0750), N (C-Öst-0751)
Fastighet	Norrlövsta 5:6
Markägare	Privat
Åtgärd	Röjning, hävd
Inhägnad	Ja
Prioritet	3
ÅP	2018
ÄoB	020-WTO
NR/N2000	Nej
RAÄ	Alunda 447:1, Alunda 409:1
Miljö	Betesmark

Risänge

Beskrivning

Risänge ligger öster om Harbo i Heby kommun, strax söder om Sörsjön. Området är en stor, öppen naturbetesmark med två dellokaler, V och O. I den västra dellokalen har förmodligen fältgentianan försvunnit.

Området var obetat under flera år, men har under år 2013–2014 ingått i ett projekt som Upplandsstiftelsen ansvarat för ([Projekt Risänge hage 2014](#)). Syftet med projektet var att återskapa en hävdad betesmark med ett fältskikt med hävdgynnade arter som finnögontröst, fältgentiana, kattfot och ängsskallra. I samband med detta projekt så återinfördes hävd. I dellokal V finns ÅGP-arten finnögontröst.

Åtgärder som gjorts i området: År 2012 handrensning av örnbräken och älggräs. År 2013 handrensning ca 1 kvm runt plantorna. Området har varit obetat sedan flera år och är igenväxt med ett ökande bestånd av örnbräken. År 2014 röjdes ormbunkar och lokalen var hårt betad. År 2015 handrensning runt alla plantor, fyndplatserna stängslades bort från bete till slutet av augusti, övriga ytor betades hela säsongen. År 2017 stängslades fältgentianan bort från bete till slutet av augusti, handrensning av örnbräken.

Fornlämningar i hagen: Blästbrukslämning, kolningsanläggning, färdväg.

Historisk markanvändning

Kartan från 1765 visar att det var en ängsbacke (stor backe i fuktängsgärde). Nära i söder finns ett åkergrärde. Sammanfattning 1900-tal: Möjlig åkerbacke alternativt hage.

Andra arter

Rödlistade arter: Slätterfibbla (NT), finnögontröst (EN, §) finnes i delområde V.

Övriga arter: Bockrot, brudbröd, gråfibbla, gullviva, kattfot, liten och stor blåklocka, ormrot och rödkämpar.

Bilder på området

Bild 54: Översiktsskild över betesmarken. Foto: Maria Forslund, 2020-08-11.

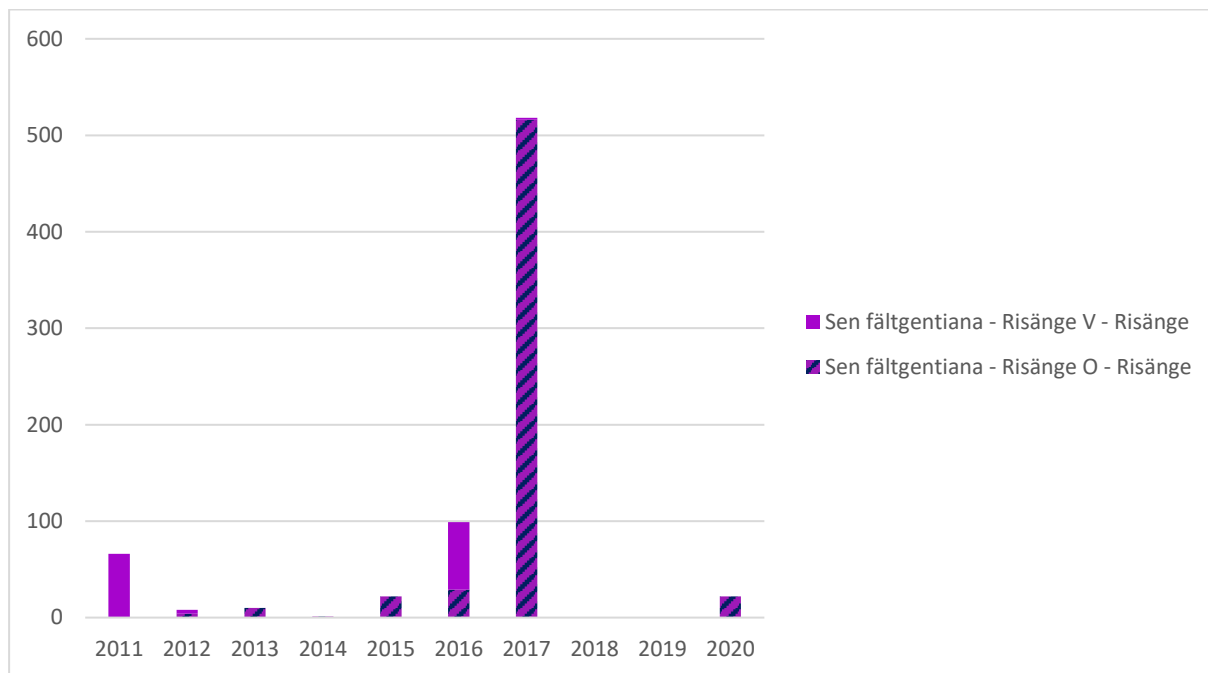

Bild 55: Betesdjuren vid hagen där det finns örnbräken. Foto: Maria Forslund, 2020-08-11.

Skötselöörslag

Prioritet	Åtgärd	Delområde	Vad	Källa
1	Bearbetning av vissa arter	O	Handrensning av högörsvegetation.	Forslund, 2020.
1	Hävd	O	Sent bete från mitten av augusti alternativt fållindelning där fältgentianan finns.	Lennartsson, 2021. Forslund, 2020.
1	Hävd	V	Sent bete från mitten av augusti, ingen fållindelning där fältgentianan inte växer.	Lennartsson, 2021. Forslund, 2020.

Förekomst över tid

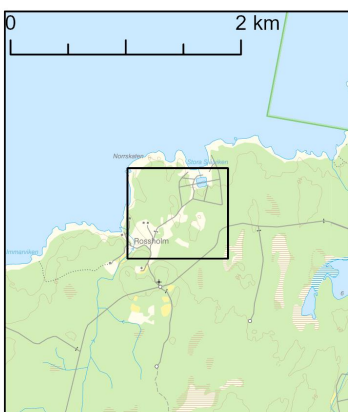

Figur 30: Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	Dellokaler: V (C-Heb-0017, N om gården) och O (C-Heb-0018, NO om gården)
Fastighet	HARBO-HOLM 3:1
Markägare	Privat
Åtgärd	Bearbetning vissa arter, hävd.
Inhägnad	Ja
Prioritet	3
ÅP	2015
ÄoB	<u>F1A-CNO</u>
NR/N2000	Nej
RAÄ	Harbo 108:1, 108:3, 108:4, 109:1
Miljö	Betesmark

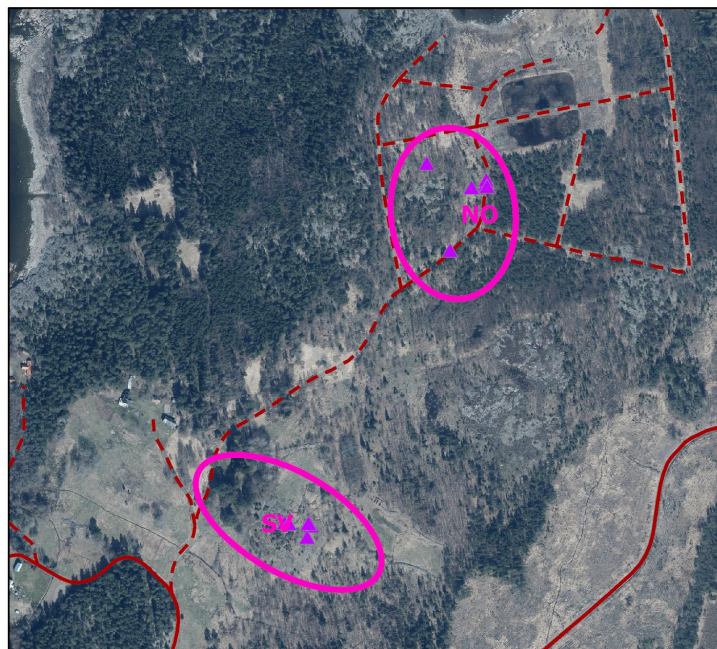
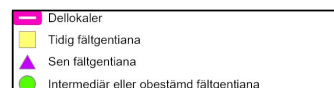
Rossholm

Rossholm

1:7 000

0 100 m

Beskrivning

Rossholm ligger norr om Hållnäs, intill Öregrundsgrepen. En slingrande grusväg leder genom markerna ner till nordvända kusten, med klippor mot öppet hav. Större delar av området är ett före detta skjutfält.

Här finns två dellokaler: NO, och SV. Dellokal SV (även kallad senbetesmarken) är en kuperad naturbetesmark med delvis trädbärande områden och delvis helt öppna delar (Åtagandeplanen, 2015). Den betas sent med nötkreatur, men enligt uppgifter från floraväktare har flertalet plantor betats/trampats ned under senare år. Det växer mycket örnbäcken vid fyndplatserna. Dellokalen NO består av en bilväg med fynd längsmed kanterna och in i det gamla skjutfältet.

Det finns flera fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar i området bland annat husgrunder och odlingsrösen.

Träd- och buskskiktet består av, hassel, en, björk och tall.

Historisk markanvändning

År 1831 var lokalen en utmark; Blandskog, en liten äng helt nära (ängen står dock som berg på Lagaskiftekartan. 1900). Sammanfattning 1900-tal: Skog, svagt skogsbeete, därefter skjutfält.

Andra arter

Rödlistade arter: Ängsskäreplattmal (VU, ÅGP), slåtterfibbla (NT), solvända (NT), kattunvislare (NT), bredbrämad bastardsvärmare (NT), mindre bastardsvärmare (NT), skogsklocka (NT), månlåsbräken (NT), ängsskära (NT), gullklöver (NT), ängsstarr (NT).

Övriga arter: Svartkämpar, tjärblomster, tvåblad (§) och blåsuga.

Bilder över området

Bild 56: Dellokal SV. Fältgentianan växer bland stort bestånd av örnbräken. Foto: Liam Sebestyén, 2022-08-02.

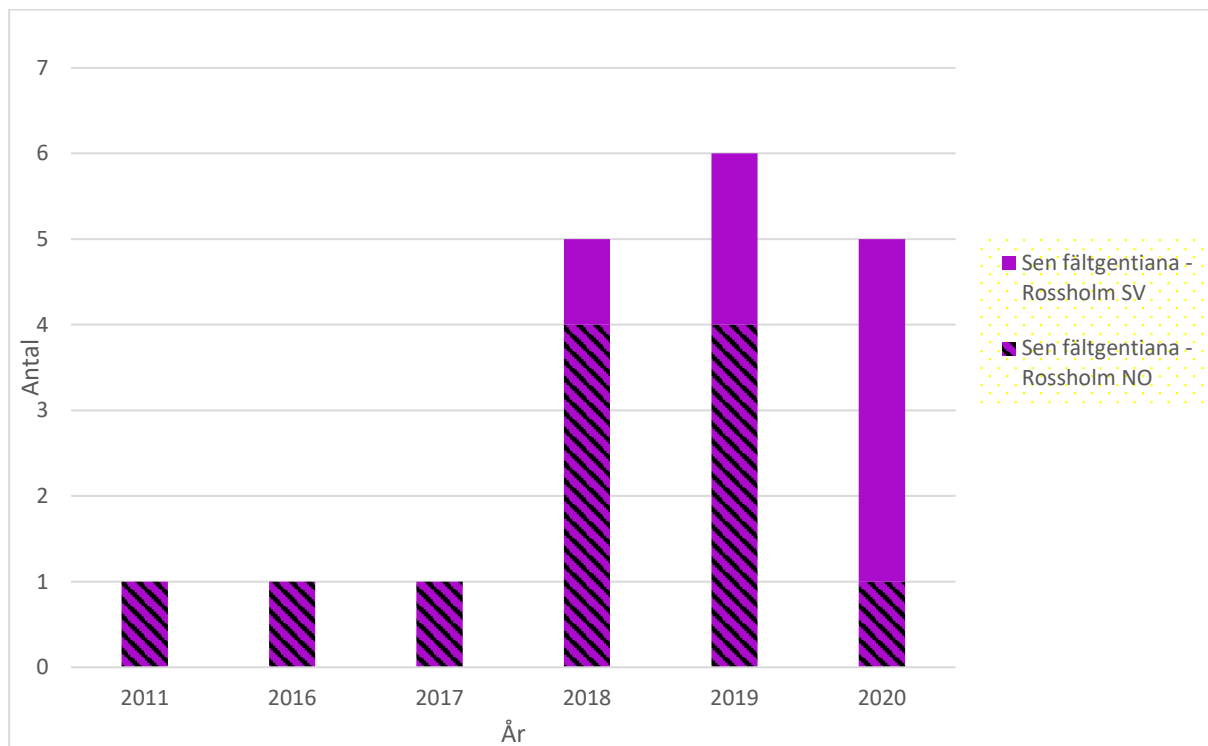

Bild 57: Dellokal NO. Ohävdad, men ändå låg växtlighet. Foto: Liam Sebestyén, 2022-08-02.

Skötselförslag

Prioritet	Åtgärd	Delområde	Vad	Källa
1	Hävd	SV	Sent bete från mitten av augusti, alternativt fällindelning så ytor med fältgentiana stängslas undan under blomningsperioden juli-augusti.	Lennartsson, 2021. Åtagandeplan, 2015.
1	Hävd	NO	Slåtter bör göras tidigast början av september. Om möjligt ta bort slåttermaterial från växtplatserna. Undvik upplag under juli-oktober.	
2	Bearbetning vissa arter	SV	Handrensning av örnbräken som täcker för mycket av fältgentianaplatserna.	

Förekomst över tid

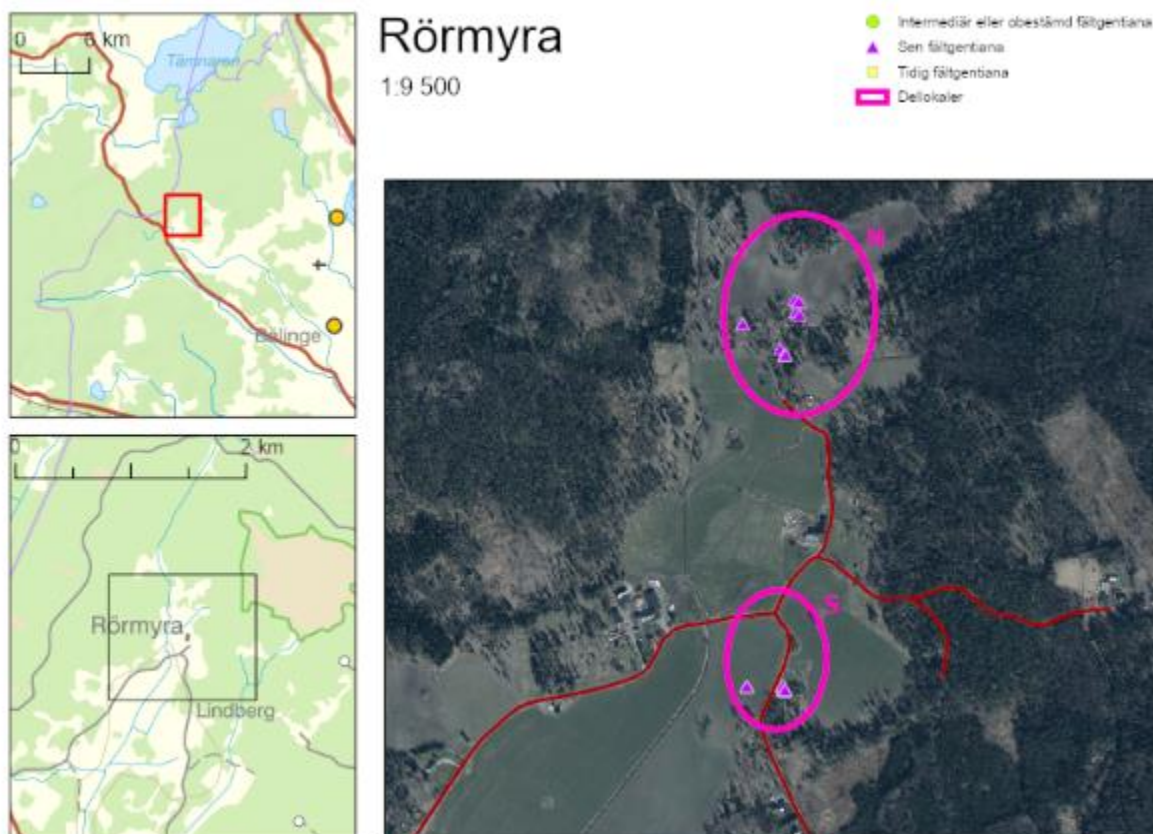

Figur 31: Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	Delområden: NO (400 m SO om skjutfältet C-Tie-0349, C-Tie-0011), och SV (senbeteslagen, C-Tie-0012) .
Fastighet	Hållnäs 1:4 (NO), Hållen S:7 (SV)
Markägare	Privat
Åtgärd	Hävd – bete och vägsåtter
Inhägnad	Nej
Prioritet	4
ÅP	2015
ÄoB	253-CAU (SV)
NR/N2000	Nej
RAÄ	Hållnäs 236
Miljö	Bete, väkant

Rörmyra

Beskrivning

Rörmyra lokalen ligger öster om väg 272 mellan Harbo och Uppsala. Lokalen, innehållandes senblommande fältgentiana, är uppdelad i en nordlig (N) och en sydlig (S) dellokal. Lokalerna är belägna i betesmarker omgärdade av åkrar och barrskog.

Dellokal N består av en stor hage som betas extensivt, vilket gynnar fältgentianan. Det finaste beståndet finns på en enbeväxt kulle i söder, där örnbräken börjar tränga sig på. Dellokal S består av en trädklädd beteshage.

År 2017 betades dellokal S hårt.

Åtgärder som gjorts i området: Slätter av en 10*10 kvm ruta på dellokal S år 2020.

Träd- och buskskiktet i dellokal N: gran, tall, en, björk. Dellokal S: asp, en, gran, björk och tall.

Historisk markanvändning

År 1699 var både den norra och södra dellokalen ängsbacke (med en skogsbacke i norr). På dellokal N fanns även en fäbodstuga, medan det gick en körväg igenom dellokal S. Sammanfattning 1900-tal: Trolig åkerbacke alternativt hage.

Andra arter

N delen: darrgräs, gråfibbla, gullviva, svartkämpar, jungfrulin, bockrot, vårbrodd, gullris.

S delen: johannesört, ängsskallra, mandelblom, vårbrodd, bockrot, gråfibbla, gulmåra, prästkrage och ängsvädd.

Bilder på området

Bild 58: norra dellokalens södra parti. Foto: Maria Forslund, 2020-08-11.

Bild 59: sen fältgentiana i den norra dellokalen. Foto: Maria Forslund, 2020-08-11.

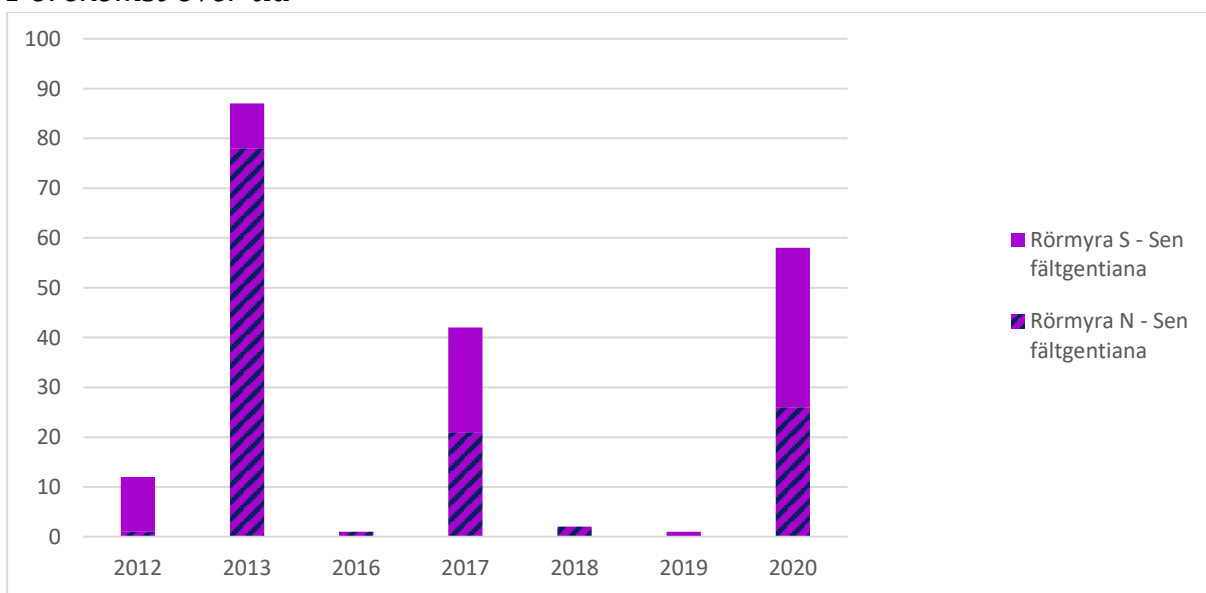

Bild 60: Den södra dellokalen. Foto: Maria Forslund, 2020-08-11.

Skötsel förslag

Prioritet		Delområde	Vad	Källa
2	Röjning	S	Aspsly behöver röjas.	Forslund, 2020.
2	Röjning	N	Ta bort yngre gran och aspsly. Spara stora enar.	Forslund, 2020.
3	Bearbetning av vissa arter	N	Handrensning av örnbräken i söder.	Forslund, 2020.
1	Hävd	N	Fortsätt med extensivt bete.	Forslund, 2020.

Förekomst över tid

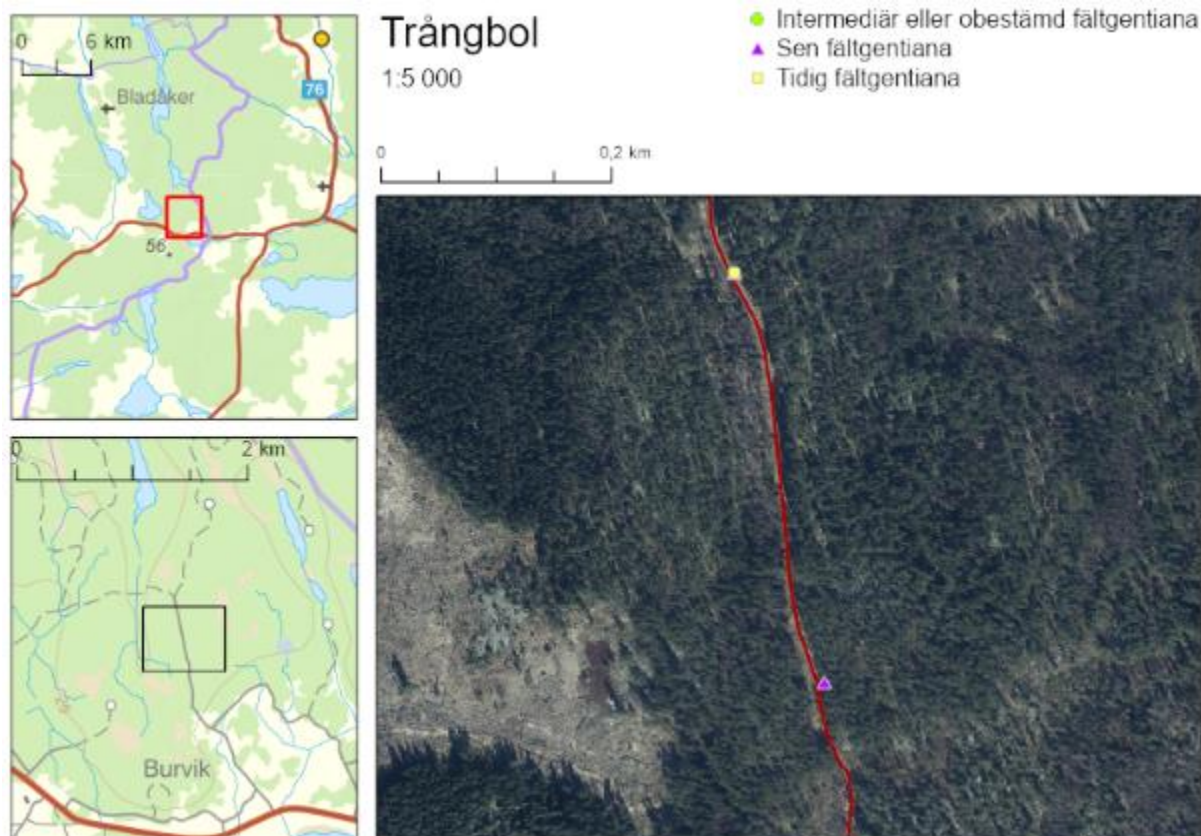

Figur 32: Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	N: C-Upp-0662 S: C-Upp-0108
Fastighet	RÖRMYRA 1:11
Markägare	Privat
Åtgärd	Röjning, bearbetning vissa arter, hävd
Inhägnad	Ja
Prioritet	4
ÅP	Ja
ÄoB	N: D4B-YDV, S: C0C-KIC
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Betesmark

Trångbol

Beskrivning

Området ligger NO om Knutby Ö om Kvarnsjön och N om Burvik. Det är en privat skogsbilväg, fynden av fältgentiana finns 50 m norr om bommen och vid ytterligare en yta mer norrut. Här har tidigare fynd gjorts av både tidig och sen fältgentiana. Dessvärre har inga fynd av den tidiga ekotypen gjorts sedan 2012, risk att tidiga fältgentianan är utgången på denna lokal.

Det var hög och tät gräsvegetation på båda sidor om vägen år 2020.

År 2015 breddades vägen och täcktes även med grov bergkross.

Träd- och buskskiktet består av björk och andra lövträd.

Historisk markanvändning

Området har varit körväg eller liknande redan innan dagens skogsbilväg byggdes, ända sedan 1700–1800-tal. Sammanfattning under 1900-talet: körväg.

Andra arter

Rödlistade arter: Gullklöver (NT).

Övriga arter: Ögontröst, jungfrulin, skallror (Jonsson, S. 2020).

Bilder på området

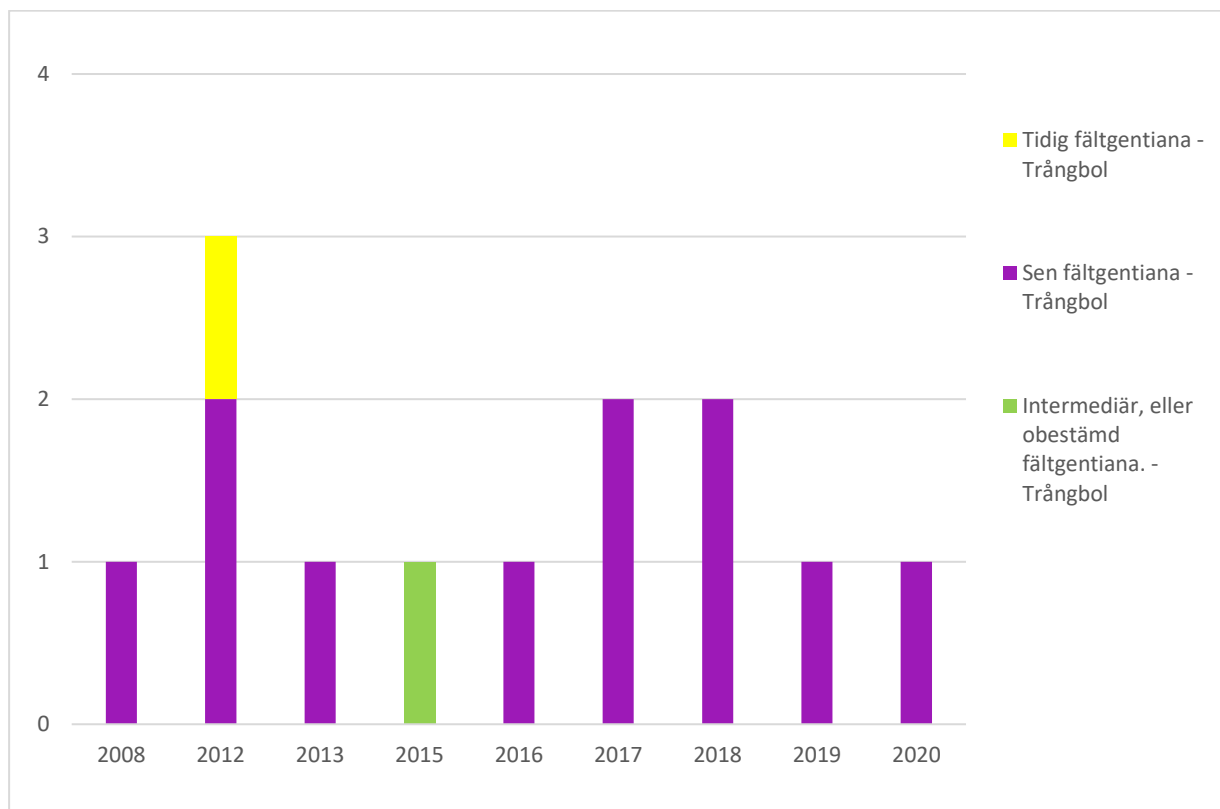

Bild 61: Översiktsbild på lokalen i Trångbol. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-08-18.

Skötselerslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
1	Hävd	Börja att slå vägkanterna. Slåtter bör göras tidigast början av september. Om möjligt ta bort slåttermaterial från växtplatserna. Undvik upplag under juli–oktober.	Jonsson, 2020.

Förekomst över tid

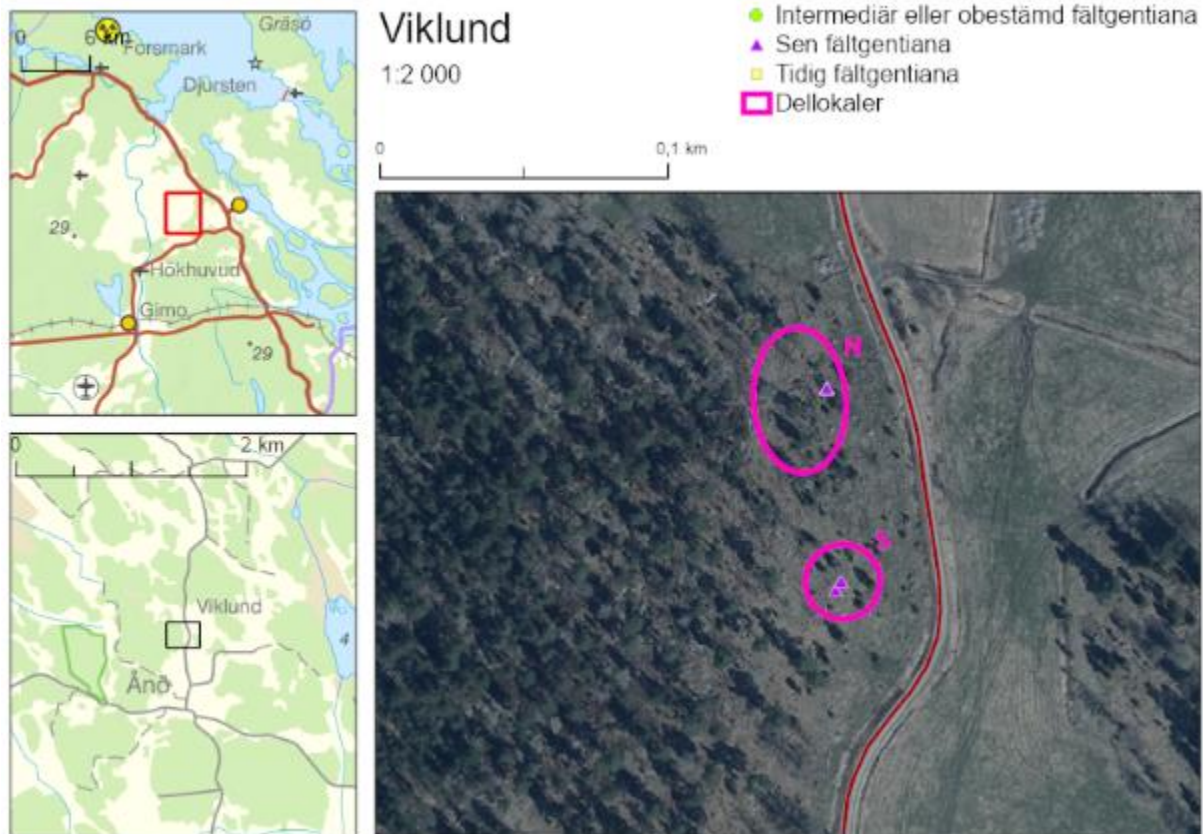

Figur 33: Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Upp-0660
Fastighet:	Burvik 3:4
Markägare:	Privat
Åtgärd:	Hävd - vägkantslåtter
Inhägnad:	Nej
Prioritet	6
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Skogsbilväg

Viklund

Beskrivning

Området Viklund ligger V om Östhammar, N om byn Ånö. Detta är en artrik naturbetesmark med varierande öppna och trädbärande delar (åtagandeplan, 2017). SV om lokalen ligger ett naturreservat. Här växer sen fältgentiana.

Två dellokaler: N och S. År 2020 samt 2022 var lokalen hårt beta. Diskussion kring minskning av betetryck behöver föras med markägaren/djurägaren.

Träd- och buskskiktet domineras av en, björk, tall och gran.

Historisk markanvändning

År 1759 var det en stor beteshage. Sammanfattning 1900-tal: Hage.

Andra arter

Rödlistade arter: solvända (NT), scharlakansvaxskivling (NT).

Övriga arter: jungfrulin, darrgräs, gulmåra, rödkämpar, mandelblom, svartkämpar, skallror, brudbröd, ängsgentiana, kattfot, spåtistel, blodvaxskivling och gråbrun sammetsmusseron.

Bilder på området

Bild 62: Översiktsbild för att visa betestrycket i hagen. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-08-20.

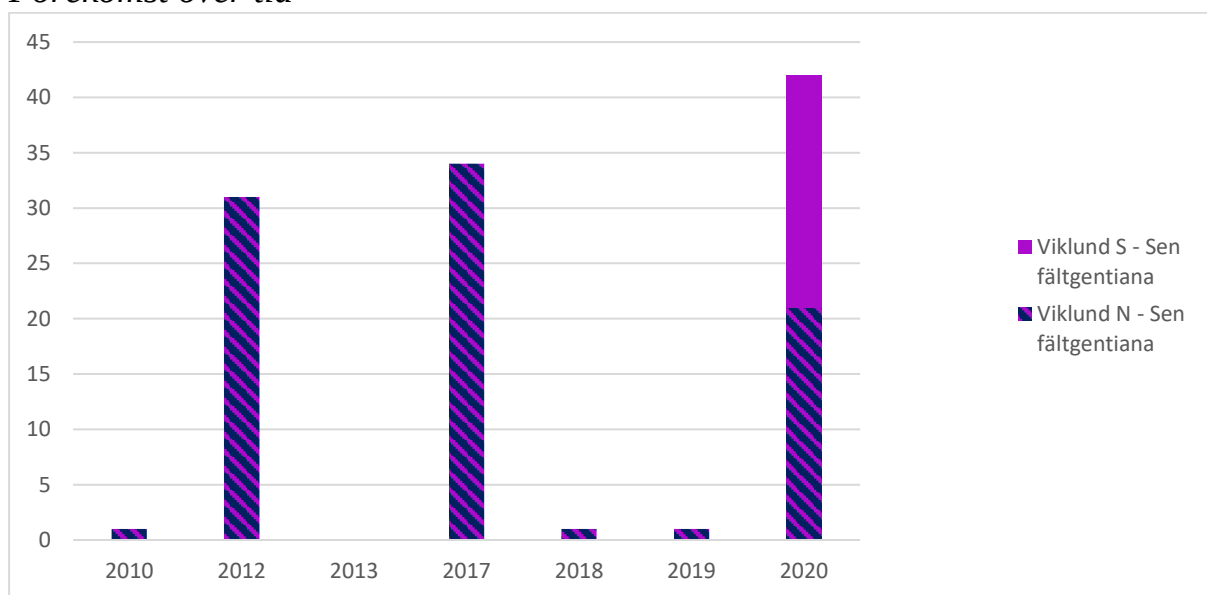

Bild 63 : Dellokal södra Viklund. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-08-20.

Skötselförslag

Prioritet	Åtgärd	Delområde	Vad	Källa
1	Hävd	Båda	Sent bete från mitten av augusti, alternativt färre djur under hela säsongen.	Jonsson, 2020. ÅP 2017. Lennartsson, 2022

Förekomst över tid

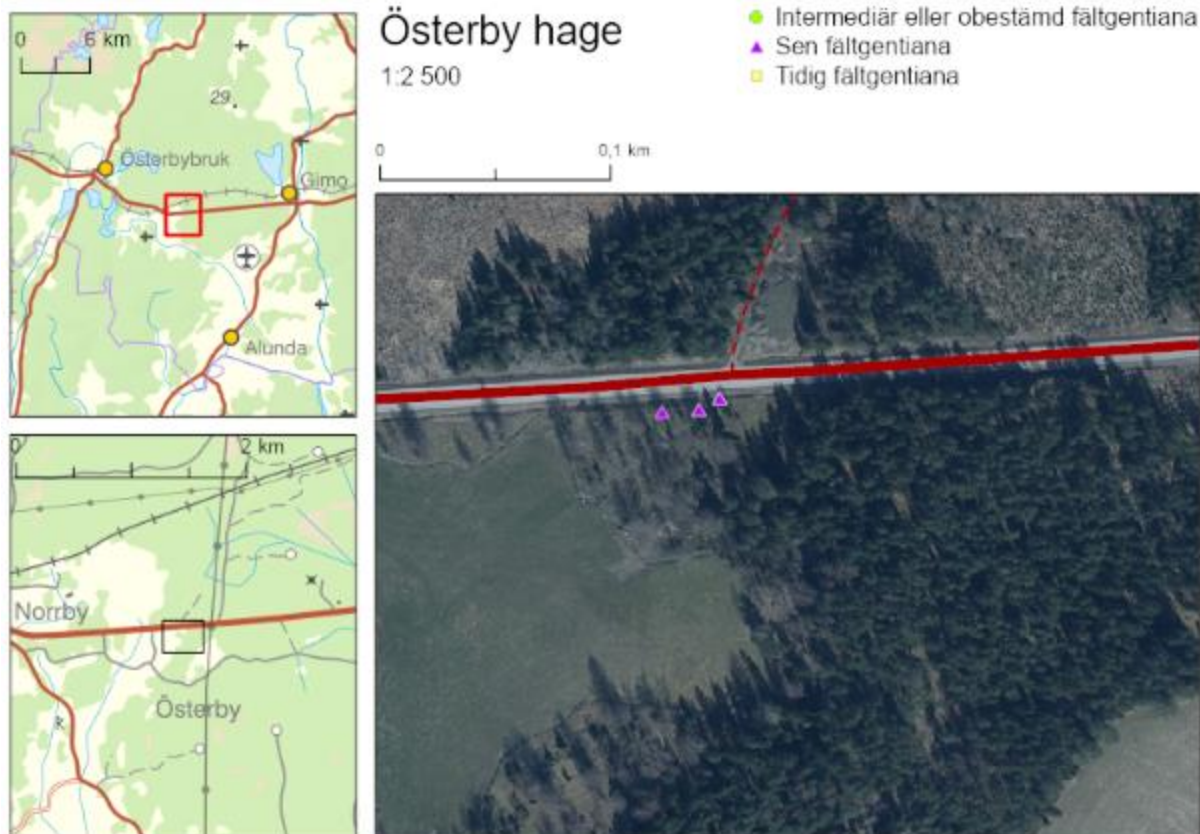

Figur 34: Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	N (lokal 500 m N om Ånö, C-Öst-0316) och S (C-Öst-0316)
Fastighet	ÅNÖ 3:15 MORKARLA 1:5
Markägare	Privat
Åtgärd	Röjning, hävd - minska betestrycket
Inhägnad	Nej
Prioritet	3
ÅP	2017
ÄoB	0C3-SQQ 2004
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Betesmark

Österby hage

Beskrivning

Området Österby hage ligger SO om Österbybruk, NO om Morkarla kyrka. Lokalen ligger på gränsen där jordbrukslandskapet övergår i skogsmark, i en mindre betesmark. Här har det funnits sen fältgentiana. Inga fynd under flera år men år 2022 hittades tre plantor av sen fältgentiana.

Hårt bete under flera år, men år 2022 mer extensivt betestryck. Rökning av sly och unga träd tycks ha genomförts inför år 2022.

Träd- och buskskiktet domineras av gran, enbuskar och björksly.

Historisk markanvändning

År 1645 var det utmark. Lokalen låg nära ett gårde med åker, äng och backe. Sammanfattning 1900-tal: Trolig åkerbacke alternativt hage.

Andra arter

Jungfrulin, blodrot, spåtistel, grå ögontröst.

Bilder på området

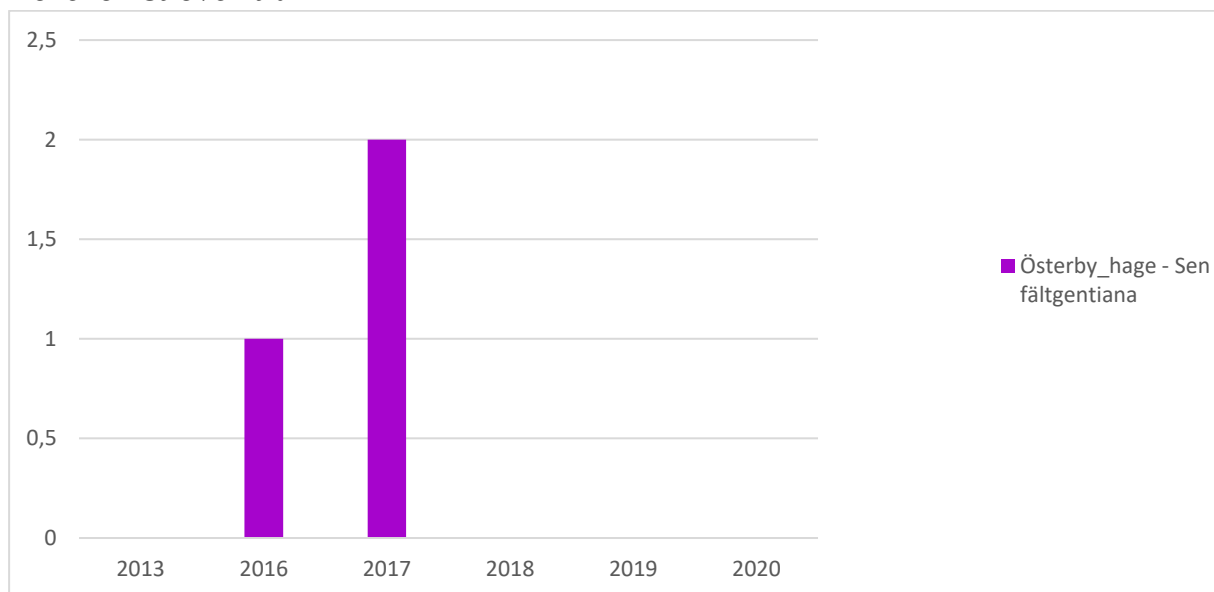

Bild 64: Översiktsbild på lokalen i Österby hage. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-08-19.

Skötselöverslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
2	Röjning	På lokalen växer mycket träd vilka på sikt kommer att beskugga marken där fältgentianan tidigare funnits.	Jonsson, 2020.
2	Bearbetning av vissa arter	Det är förekomst av örnbräken. Handröjning.	Jonsson, 2020.
1	Hävd	Bete tidigast från mitten av augusti, alternativt extensivt betat genom få djur under hela säsongen.	Zachrisson. Jonsson, 2020.

Förekomst över tid

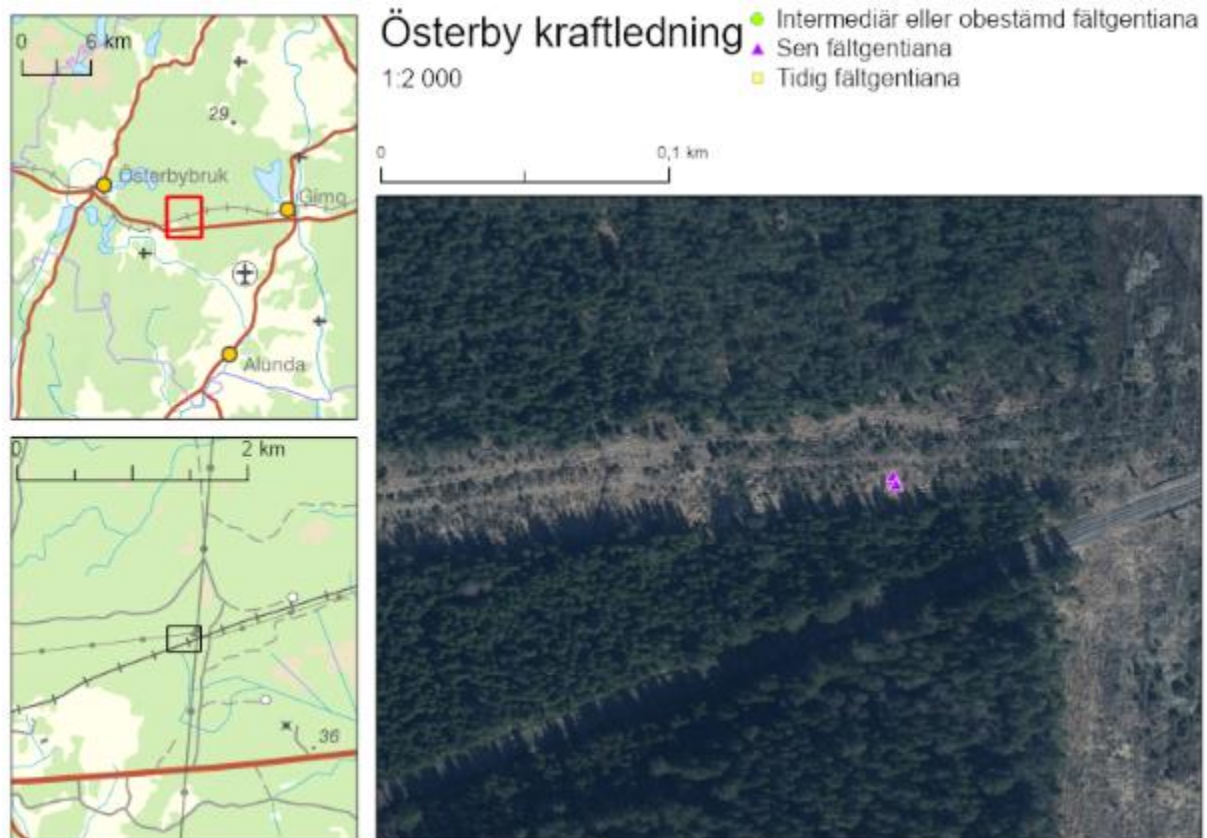

Figur 35 : Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Öst-0696
Fastighet	MORKARLA-ÖSTERBY 1:5
Markägare	Privat
Åtgärd	Röjning, bearbetning vissa arter, hävd - reglera betetrycket
Inhägnad	Ja
Prioritet	3
ÅP	Ja 2014
ÄoB	<u>CD3-ALM</u>
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Betesmark

Österby kraftledningsgata

Beskrivning

Området ligger nordost om Österby och landskapet består i huvudsak av ett skogslandskap med barrskog. Här växer sen fältgentiana under kraftledningsgatan.

Åtgärder som tidigare gjorts i området: 2015 röjning av buskar och högre örter. År 2016 röjning av enbuskar, räfsning, insådd av frön från Gåvansbol. År 2017 rycktes piprörstuvor upp inom en meters radie runt fyndplatserna. Uppföljning av sådden gav tyvärr inget resultat, trolig orsak är torkan år 2018.

Träd- och buskskiktet domineras av gran, enbuskar och en del björksly.

Historisk markanvändning

År 1645 och 1772 var det utmark med ett ängsgärde rätt nära i söder. År 1922 fanns hade järnvägen tillkommit. Sammanfattning 1900-tal: Skogsbete med körväg.

Andra arter

Darrgräs, blodrot, ögontröst, jungfrulin, smultron (Jonsson, 2020).

Bilder på området

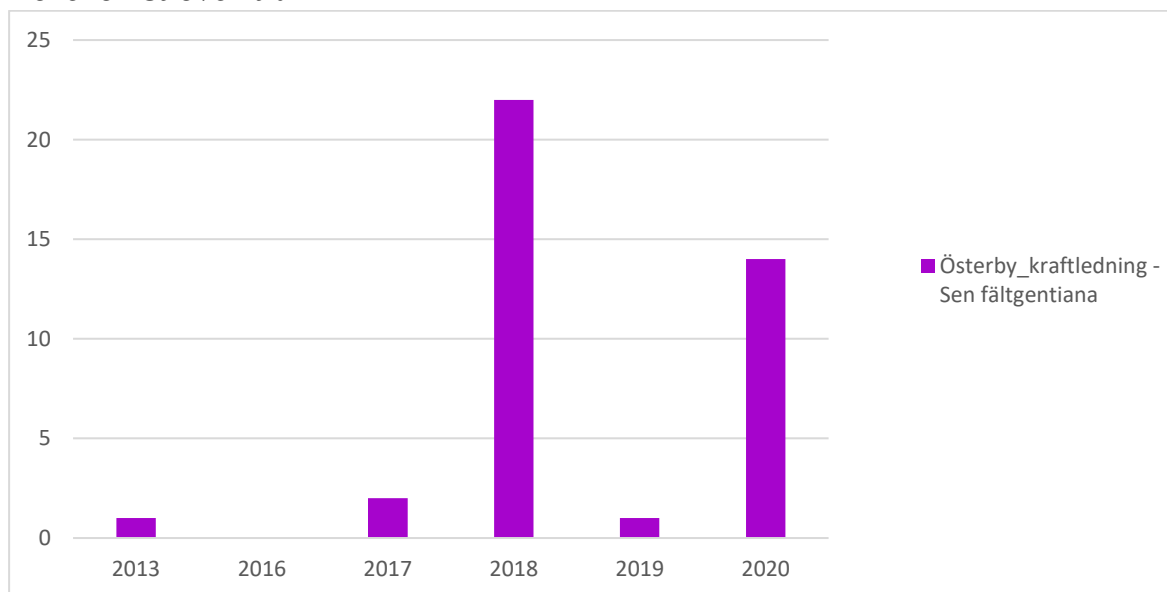

Bild 65: Översiktsbild på lokalen vid Österby kraftledning. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-08-19.

Skötsel förslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
1	Bearbetning av vissa arter	Bearbetning av örnbräken som det finns gott om i kraftledningsgatan.	Jonsson, 2020.
1	Hävd	Slåtter från tidigast början av september. Om möjligt för bort avslaget material.	Zachrisson, 2017.

Förekomst över tid

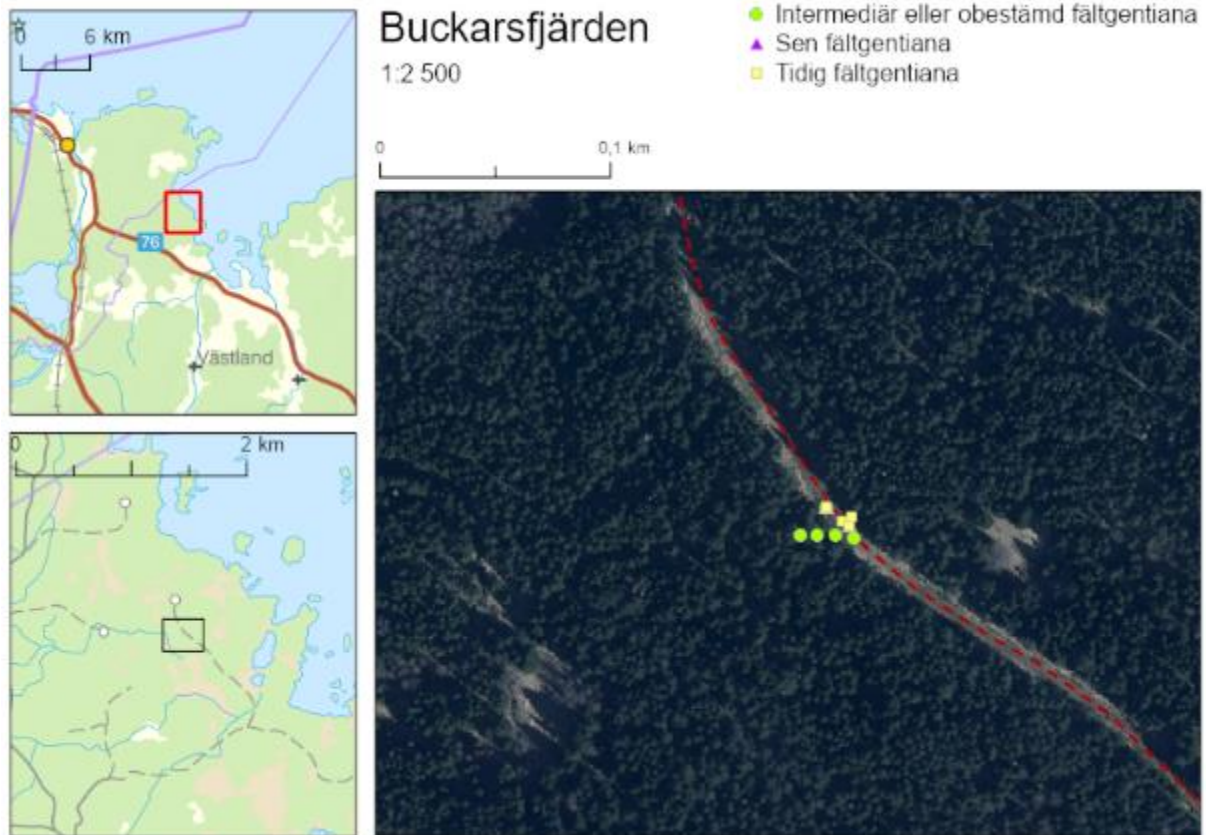
Figur 36: Antalet fältgentiana (senblommande) som har räknats per år (2008–2020)

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Öst-0634
Fastighet	MORKARLA 5:34
Markägare	BERGVIK SKOG ÖST AB
Åtgärd	Bearbetning, hävd - slätter
Inhägnad	Nej
Prioritet	5
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
NR/N2000	Nej
Miljö	Kraftledningsgata

Fältgentiana - Både tidig och sen

Buckharsfjärden

Beskrivning

Nordväst om samhället Karlholm, intill Tallskärsfjärden är lokalen Buckharsfjärden beläget. Landskapet består av barrskog, med utspridda mossar och kärr. I kanten av skogsbilvägen finns alla tre varianterna av fältgentiana: tidig, sen och intermediär.

Området saknar regelbunden röjning och slåtter av vägområdet, vilket gör det lätt för annan vegetation att konkurrera ut fältgentianan (Zackrisson, 2017).

Åtgärd som har gjorts i området: manuella åtgärder med häcksax 2020 (Forslund och Bergvall). År 2020 slåtrades vägkanten med traktor (endast dikeskanten närmst vägbanan slogs). Vid fältgentianans växtplatser utförde Naturnära jobb sen räfsning och bortförsel av avslaget gräs. År 2021 slogs området på säsongen av Billerud Korsnäs, materialet togs inte bort. Dubbel bredd med slåtter görs vart tredje år. Slåtter behöver göras längs vägkanten i hela området men framför allt i södra delen (mycket kraftig vegetation i söder).

Träd- och buskskiktet domineras av granskog och en del björksly.

Historisk markanvändning

År 1730 var området ängsbacke eller äng: Ängsmarken Lilla Löfskiär, mycket stort ängsgärde, mest med hårdvall. Under mitten av 1800-talet var området fortfarande en äng eller backe mellan ängar. Sammanfattning 1900-tal: skoglig mark, svagt skogsbete.

Andra arter

Fibblor, rödklöver, skogskovall, stenbär, blåsippa (§), jungfrulin, lingon, vaxskivling (Forslund, 2020).

Bilder över området

Bild 66: Visar skogsbilvägen i området. Foto: Maria Forslund, 1 juli 2020.

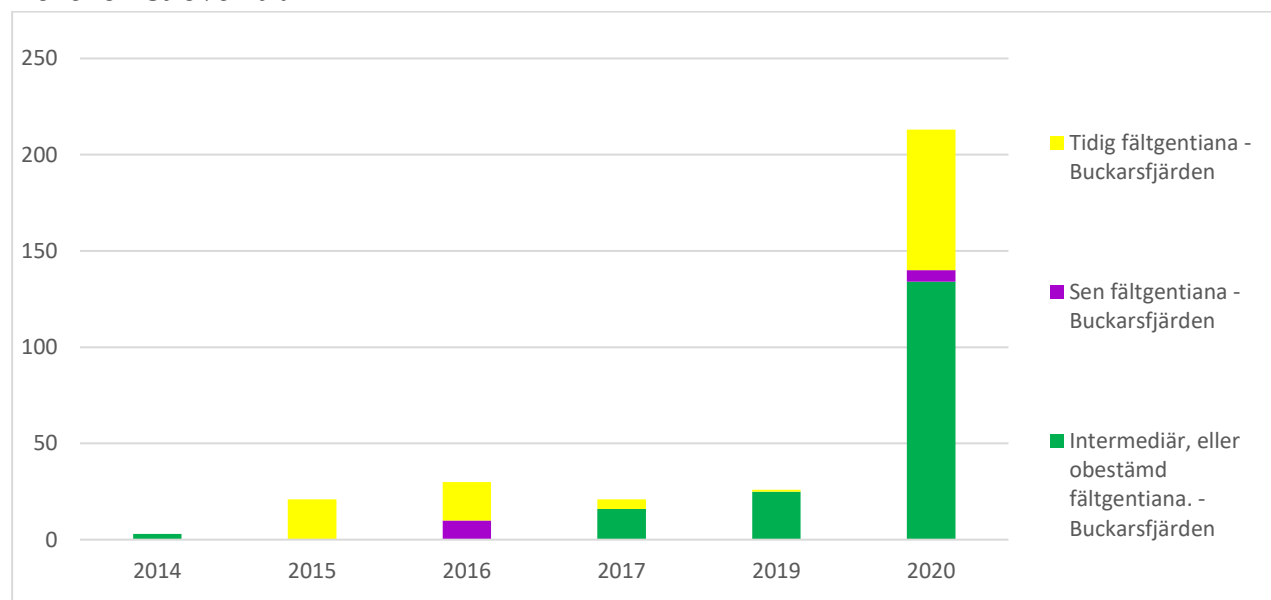

Bild 67: Skogsbilvägen efter slåtter år 2020. Foto: Maria Forslund, 13 oktober 2020.

Skötsel förslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
1	Röjning	Röjning/hantering av granuppslag och björksly. Det är täta granmattor som inte bara kan slås av utan måste tas bort på annat sätt.	Forslund, 2020.
1	Hävd	Slåtter bör göras tidigast början av september. Om möjligt ta bort slåttermaterial från växtplatserna. Undvik upplag under juli–oktober.	Forslund, 2020.

Förekomst över tid

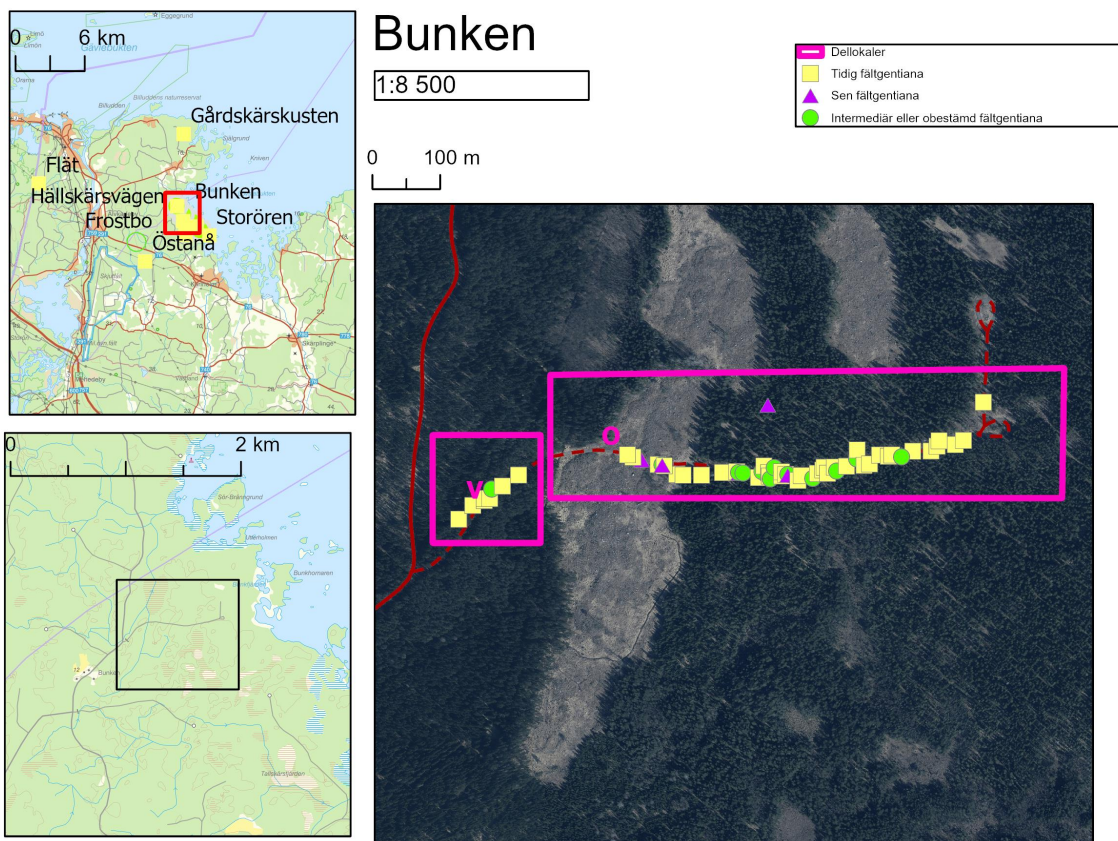

Figur 37: Antalet fältgentiana (tidig, intermediär eller obestämd fältgentiana och senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Tie-0014
Fastighet	Holmsånger 3:2
Markägare	BERGVIK SKOG ÖST AB
Åtgärd	Röjning, hävd - vägkantsslåtter
Inhägnad	Nej
Prioritet	5
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Skogsbilväg

Bunken

Beskrivning

Bunken ligger mellan Gårdskär och Karlholm, och öster om lokalen ligger Bunkfjärden. I området finns två dellokaler: V och O.

Åtgärd som har gjorts i området: 2015 vägkanter slagna. År 2020 slåtrades vägkanten med traktor (endast dikeskanten närmast vägbanan slogs). Vid fältgentianans växtplatser utförde Naturnära jobb sen räfsning och bortförsel av avslaget gräs. År 2021 slogs området på säsongen av Billerud Korsnäs, materialet togs inte bort. Dubbel bredd med slåtter görs vart tredje år.

År 2020 hyvlades och förstärktes vägen.

Träd- och buskskiktet i området består av granskog, björk och vide.

Historisk markanvändning

År 1730: Ängsbacke, möjligen äng (flikiga ängsmarker och backar). Ängen var fuktig omväxlande torr. Sammanfattning under 1900-talet: Skog, svagt skogsbete.

Andra arter

Skallror, fibblor, klöver, brunört, starr, mårar, prästkrage, orkidéer (§), krisslor, darrgräs (Forslund, 2022).

Bilder av området

Bild 68: Vägen som går igenom området (på bilden hyvlad väg). Foto: Maria Forslund, 2020-07-01.

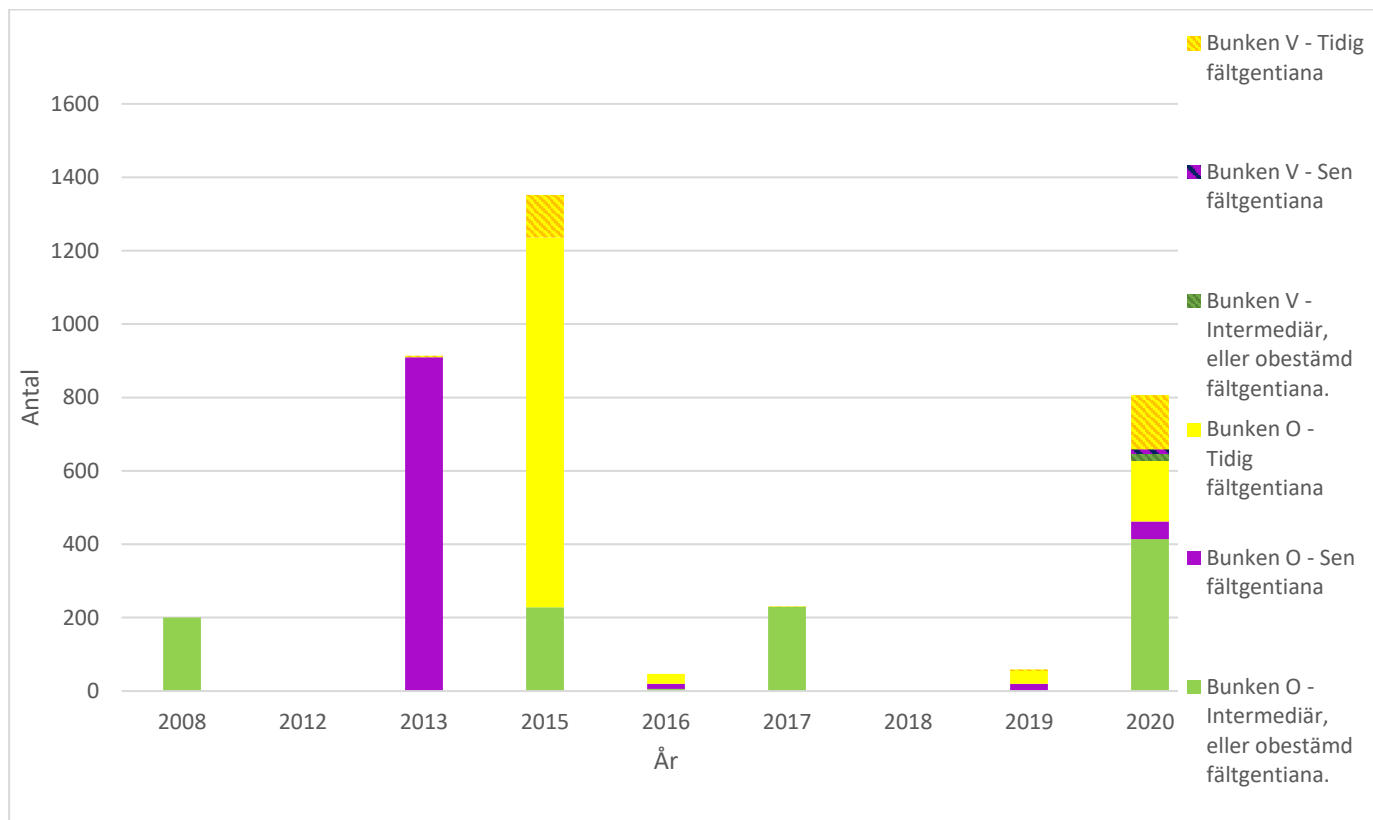

Bild 69: Vägen ej hyvlad. Foto: Maria Forslund, 2019-09-25.

Skötsel förslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
2	Röjning	Sly av björk och vide behöver hållas efter.	Forslund, 2020
1	Övrigt	Undvik parkering. En liten kvarlämnad glest trädklädd dunge på höjd i hygget används nog som p-plats.	Forslund, 2020
1	Hävd	Slåtter bör göras tidigast början av september. Om möjligt ta bort slåttermaterial från växtplatserna. Undvik upplag under juli–oktober.	Forslund, 2020

Förekomst över tid

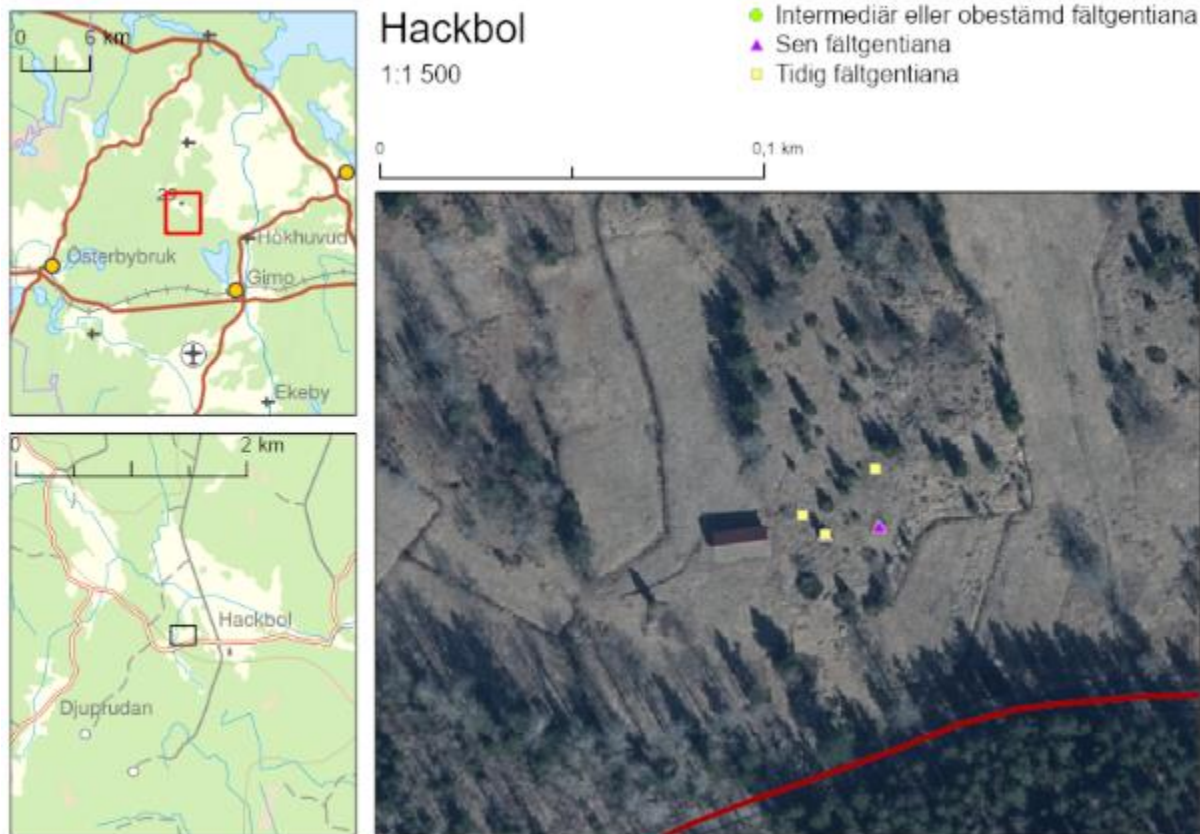

Figur 38: Antalet fältgentiana (tidig, intermediär eller obestämd fältgentiana och senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	V (C-Tie-0017), O (C-Tie-0347).
Fastighet	Tierp Holmsånger 3:2
Markägare	BERGVIK SKOG ÖST AB
Åtgärd	Röjning, hävd – vägslåtter. Övrigt: placering av upplag
Inhägnad	Nej
Prioritet	5
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Skogsbilväg

Hackbol

Beskrivning

Sydväst om Valö och norr om Gimo är Hackbol beläget. Landskapet är kuperat och omväxlande med större barrskogsklädda partier, små insprängda åkrar och steniga och delvis hållbundna betesmarker närmast byarna. Runt odlingslandskapet breder ett skogslandskap ut sig. Odlingsmarken utgörs bitvis av morän och landskapet präglas av många stengärdesgårdar men även av bevarade system av trögärdesgårdar (Pettersson, 2009).

Betesmarken är oerhört artrik med fin örtblomning och väldigt mycket orkidéer (Jonsson, 2020). Den dominerande vegetationen är av friskängstyp men även fuktiga och torra vegetationstyper förekommer (Pettersson, 2009). Strax söder om lokalen finns en möjlig fornlämning, lägenhetsbebyggelse.

Hävd: 2015 tidigt betat, 2016 hårt betat, 2020 mycket högvuxet gräs. Det förekommer även vildsvinsbök i betesmarken.

Träd- och buskskiktet domineras av björk och hartsros med inslag av stora enar, gran och asp (Jonsson, 2020).

Historisk markanvändning

Området har en historia som en åkerbacke. År 1824 var det utmark. Den senare stora åkern i norr (intill lokalen) var äng med omgivande backar i ängsgärde. Sammanfattning under 1900-talet: Trolig åkerbacke alternativt hage.

Andra arter

Rödlistade arter: finnögontröst (EN, §).

Övriga arter: Ögontröst, jungfrulin, ormrot, ängsvädd, åkervädd, liten och stor blålocka, bockrot, svartkämpar, gråfibbla, darrgräs, prästkraze, nattviol (§), skallror, blodrot, dagdkåpor, ärenpris och käringtand.

Bilder av området

Bild 70: Nordöstra delen i Hackbol med fynd av fältgentiana.. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-06-28.

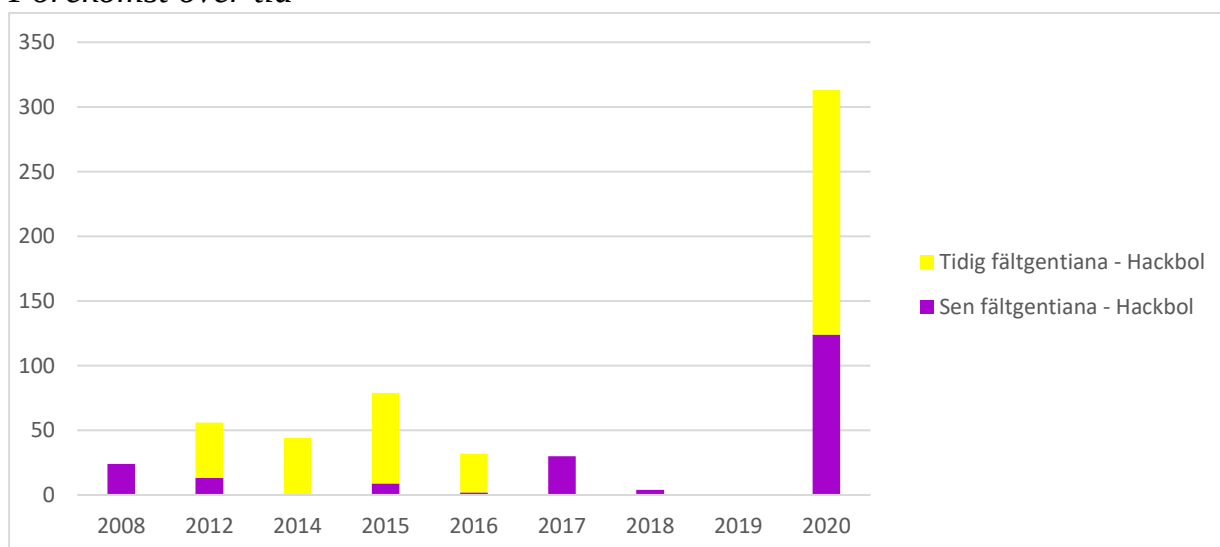

Bild 71: Visar sydvästra delen av betesmarken i Hackbol, den utan fynd. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-06-28.

Skötsel förslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
2	Röjning	Ta bort ung gran.	Jonsson, 2020.
1	Bearbetning av vissa arter	Örnbräken bör slås.	Käll, Bratteby 2019
1	Hävd	Återuppta hävden med extensivt bete eller sent betespåsläpp, tidigast i mitten av augusti.	Käll, Jonsson, 2020.

Förekomst över tid

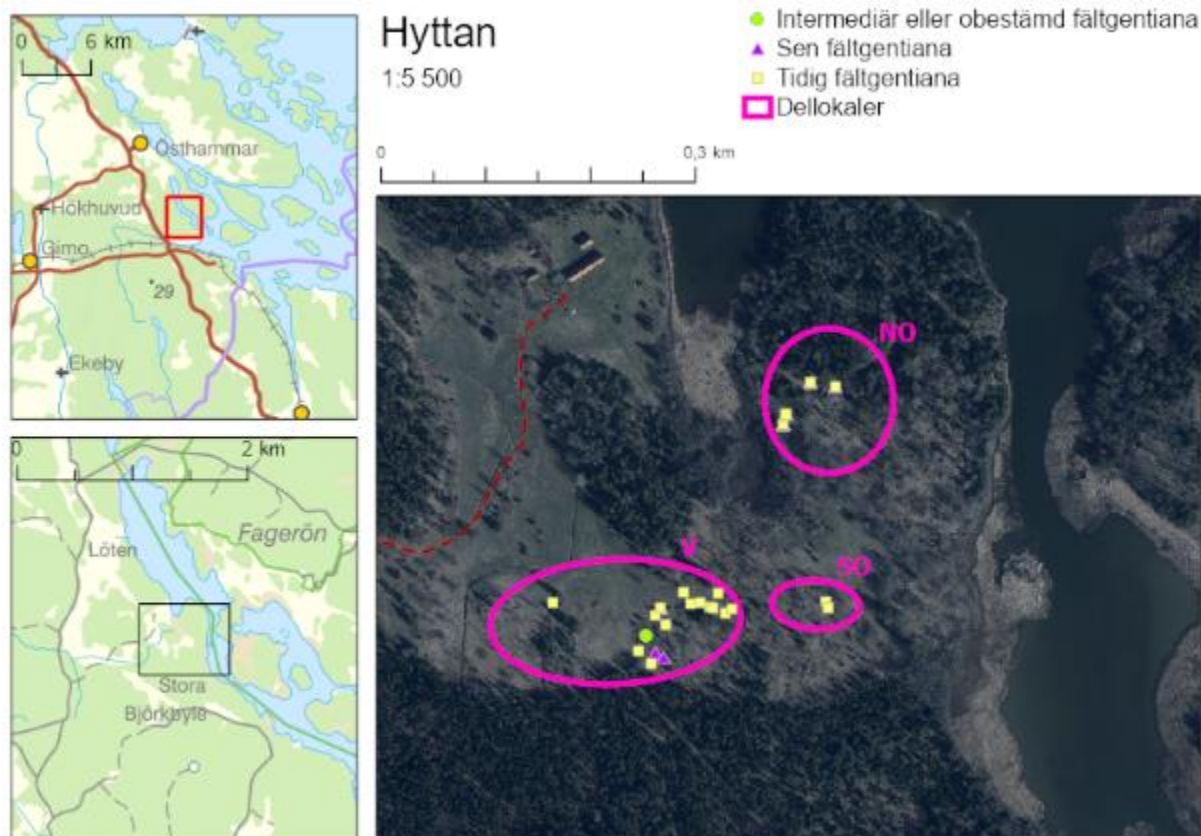

Figur 39: Antalet fältgentiana (tidig- och senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ info

Floraväktar-ID	C-Öst-0378
Fastighet	Hackbol 2:1
Markägare	Privat
Åtgärd	Röjning, bearbetning vissa arter, återupptagen hävd.
Inhägnad	Ja
Prioritet	2
ÅP	Ja, 2012
ÄoB	<u>1D5-KCT</u>
NR/N2000	Nej
RAÄ	Valö: 342
Miljö	Betesmark

Hyttan

Beskrivning

Hyttan är beläget strax nordost om Harg vid Hyttviken. Några åkrar och betesmarker finns runt gården men för övrigt är Hyttan omgiven av skogsmark. Vid Hyttviken finns en strandäng och Hyttans hagmarker har en historia av lång hävd och hävdas idag genom bete med nötkreatur (2020). Området är indelat i tre dellokaler: NO, V och SO.

Hävd: Måttligt till hårt betat av kor.

Träd och buskskiktet består av björk, en, lönn, rönn, tall, ek, gran, hassel, ask och al.

Historisk markanvändning

År 1741 var markanvändningen ängsbacke eller äng. Häradskartan (1901–1902) visar att området var trädklädd mark. Den ekonomiska kartan (1960) visar att det var öppen betesmark. Sammanfattning under 1900-talet: troligen hage.

Andra arter

Rödlistade arter: solvända (NT).

Övriga arter: Darrgräs, spåtistel, liten blåklocka, rödklint, åkervädd, prästkrage, jungfrulin, svartkämpar, gulmåra, ängsvädd, skallror, ormrot, blodrot, daggekåpor, käringtand, gråfibbla, gullviva, harklöver och brunört.

Bilder av området

Bild 72: Visar den södra lokalen Foto: Stephanie Jonsson, 2020-06-30

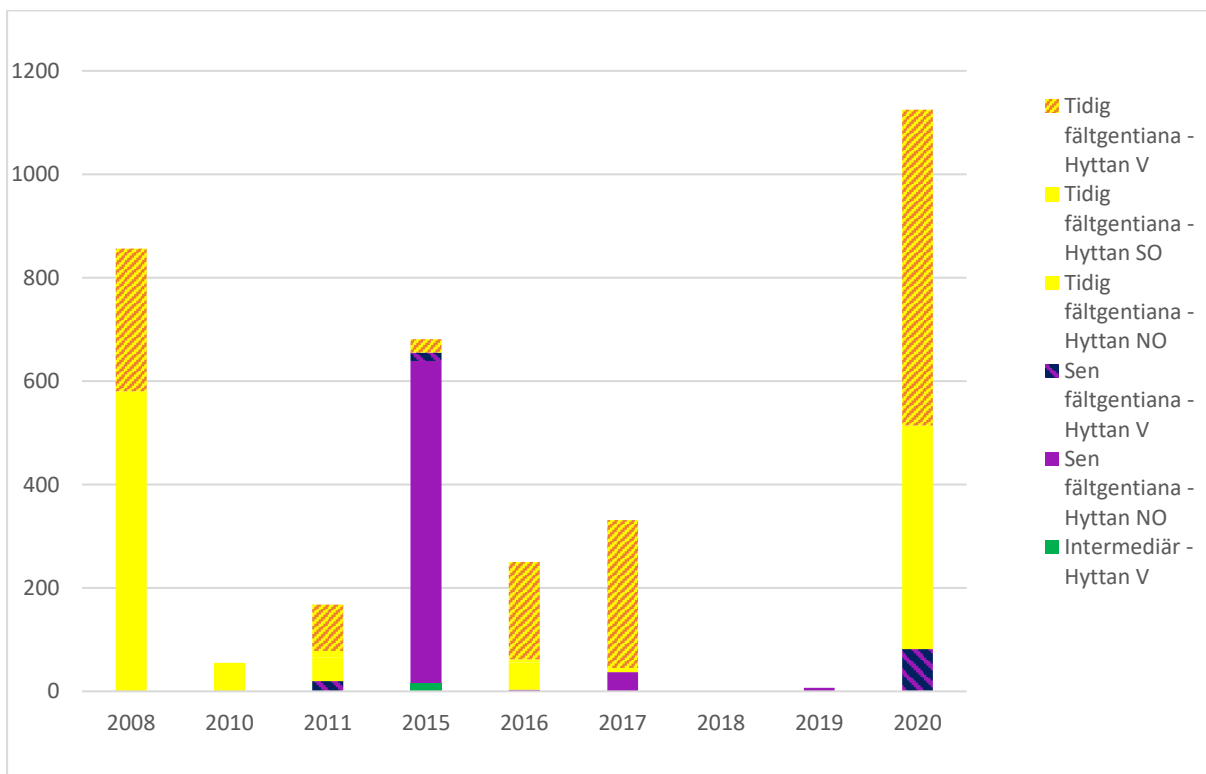

Bild 73: visar norra lokalen, här hittades bara intermediära exemplar. Foto: Stephanie Jonsson, 2020-06-30.

Skötselöverslag

Prioritet	Åtgärd	Delområde	Vad	Källa
1	Bearbetning av vissa arter		Handrensning. På sina håll mycket örnbräken som letar sig allt närmare fyndplatserna för fältgentiana.	Jonsson, 2020.
2	Hävd	N, SO	Minska betetrycket, alternativt fållor eller sent betespåsläpp – tidigast i mitten av augusti.	Jonsson, 2020.

Förekomst över tid

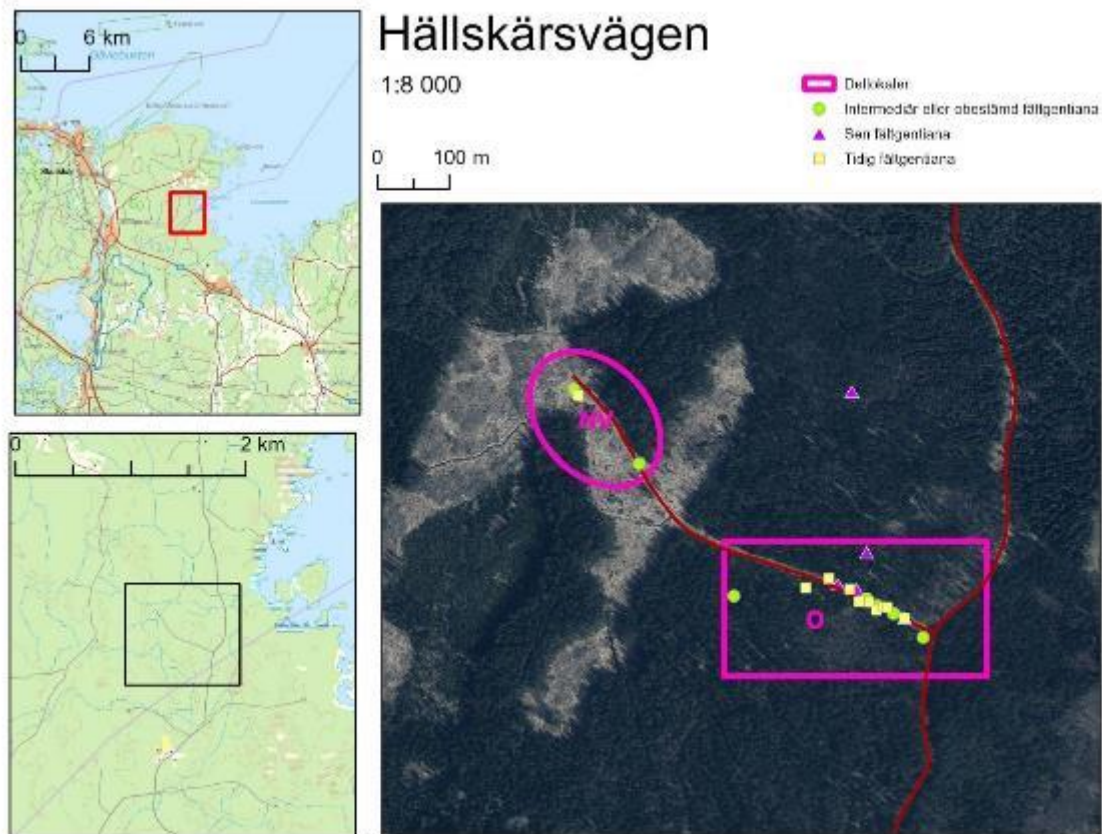

Figur 40: Antalet fältgentiana (tidig, intermediär eller obestämd fältgentiana och senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	NO: C-Öst-0099. SO: C-Öst-0337. V: C-Öst-0335, C-Öst-0331.
Fastighet	Harg 17:1
Markägare	Hargs Bruk AB
Åtgärd	Bearbetning vissa arter, ändrad hävd
Inhägnad	Ja
Prioritet	1
ÅP	2017
ÄoB	69A-TOJ södra, ESN-VGM norra
N2000/NR	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Betesmark

Hällskärsvägen

Beskrivning

Området Hällskär ligger söder om Gårdskär, strax väster om Sörfjärden. Lokalen, innehållandes två dellokaler, NV och O, ligger längsmed en skogsbilväg.

Sydost om skogsbilvägen ligger ett gränsmärke (femstenarör) och sydväst finns lämningar efter en mindre jordbruksenhet: Skytten, lägenhetsbebyggelse. Enligt uppgift i lantmäteriakt från 1770 är åkrarna upptagna av Holmsångers skogvaktare. På kartorna från denna tid är ingen byggnad markerad här.

År 2019 växte många fler exemplar på , som är mer skuggat av skogen än mittremsan och nordsidan av skogsbilvägen, vilket kan tolkas som att växterna klarat sig bättre på skuggsidan efter torråret 2018 (Forslund 2020).

Träd och buskar i området är salix, björk, hassel och tall.

Historisk markanvändning

Vid 1770 var markanvändningen hage, ängsbacke eller äng. Stening betesmark som då och då översvämmas av saltsjön. År 1835 ängsbacke eller äng. Under 1900-talets början börjar området växa igen och är numera skog med körväg.

Övriga arter

Brunört, ängskallra, skogsnycklar (§), ängsgentiana, måror, klint, skogsnycklar (§), starr.

Bilder av området

Bild 74: Visar skogsbilvägen där tidig och sen fältgentiana växer. Foto: Maria Forslund, 2020-08-18

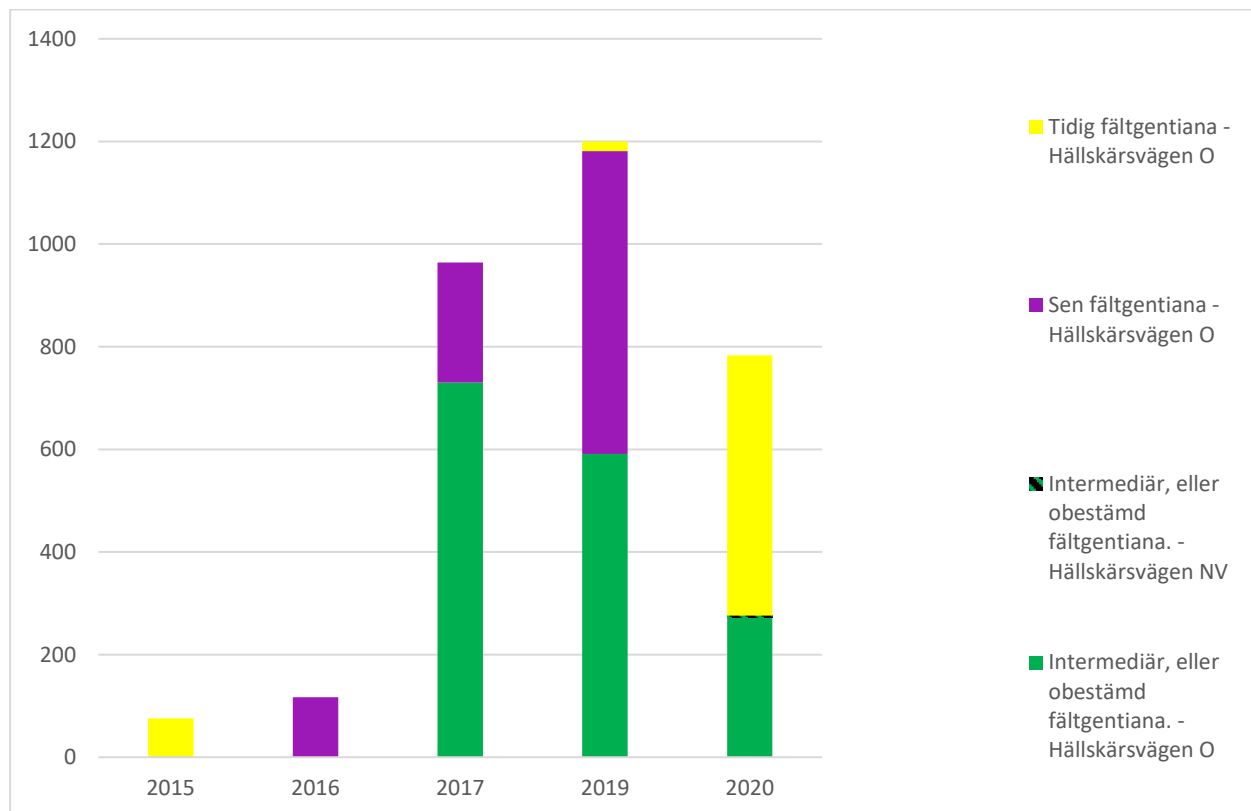

Bild 75: Visar fältgentiana med besök av trädgårdshumla. Foto: Maria Forslund, 2020-08-18.

Skötselöverslag

Prioritet	Åtgärd	Delområde	Vad	Källa
2	Röjning	NV	Vid vändplanen finns sly av björk, hassel, vide och tall som behöver röjas bort.	Forslund, 2020.
1	Bearbetning av vissa arter		Bredbladiga gräs bör slås av samt tas bort.	Forslund, 2020.
1	Hävd	NV och O	Slåtter bör göras tidigast början av september. Om möjligt ta bort slåttermaterial från växtplatserna. Undvik upplag under juli–oktober.	Forslund, 2020.

Förekomst över tid

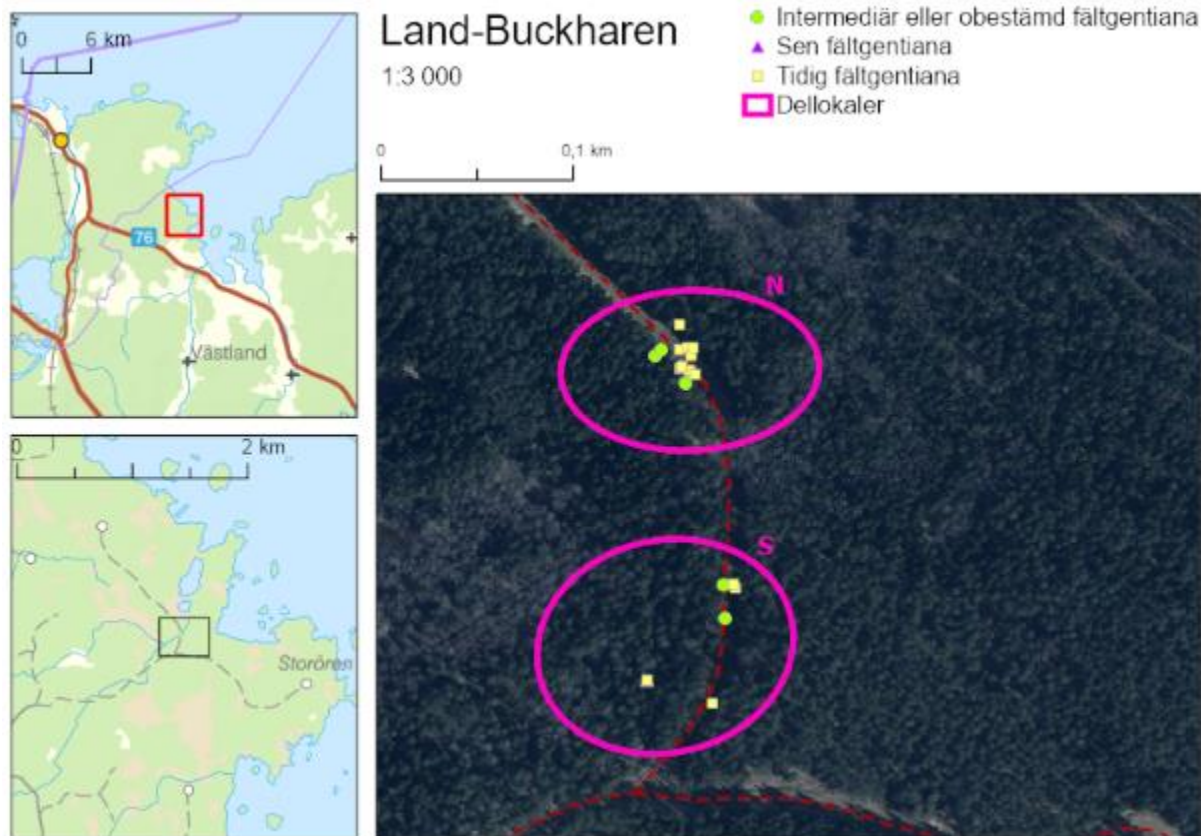

Figur 41: Antalet fältgentiana (tidig, intermediär eller obestämd fältgentiana och senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	C-Älv-0363
Fastighet:	Gårdskär 31:2
Markägare:	Privat
Åtgärd:	Röjning, bearbetning och hävd - vägsåtter
Inhägnad	Nej
Prioritet	5
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
N2000/NR	Nej
RAÄ	Tomtning Västland 378
Miljö	Skogsbilväg

Land-Buckharen

Beskrivning

Land-Buckharen ligger mellan Gårdskär och Karlholm, i norr ligger Buckharsfjärden. Längs skogsbilvägen växer alla tre ekotyper av fältgentiana, tidig, intermediär och sen. Under de senare åren har tidigblommande fältgentiana ökat. Det finns två delområden i området: N och S.

Åtgärd som har gjorts i området: år 2020 manuell lieslåtter (Forslund och Bergvall). År 2020 slåttrades väggkanten med traktor (endast dikeskanten närmst vägbanan slogs). Vid fältgentianans växtplatser utförde Naturnära jobb sen räfsning och bortförsel av avslaget gräs. År 2021 slogs området sent på säsongen av Billerud Korsnäs, materialet togs inte bort. Dubbel bredd med slåtter görs vart tredje år.

Träd- och buskskiktet i området består av granskog, björk och vide.

Historisk markanvändning

År 1730: Ängsbacke, möjligen äng (flikiga ängsmarker och backar). Ängen var fuktig omväxlande torr. Sammanfattning under 1900-talet: Skog skogsbete.

Andra arter

Skallror, fibblor, klöver, brunört, starr, mårar, prästkrage, orkidéer (§), krisslor, darrgräs (Forslund, 2020).

Bilder av området

Bild 76: Vägen som går igenom området. Foto: Maria Forslund, 2020-07-08.

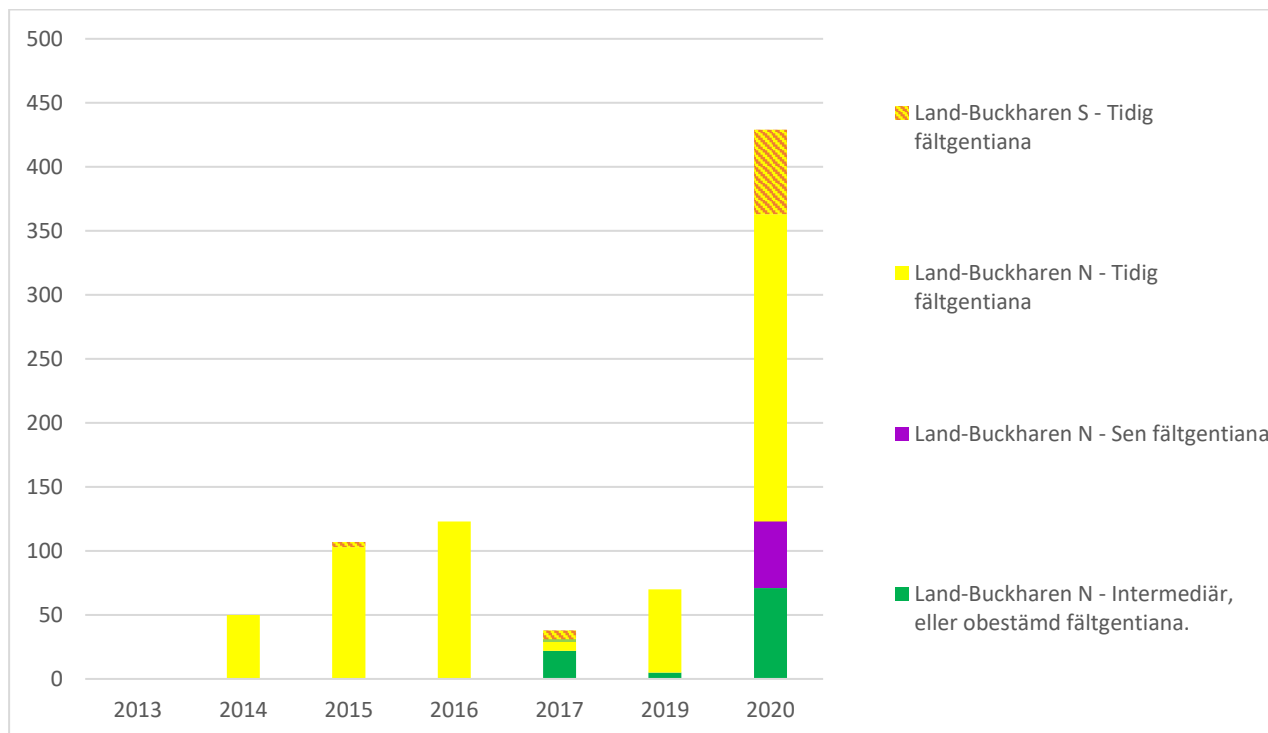

Bild 77: Tidig fältgentiana. Foto: Maria Forslund, 2020-07-08

Skötselförslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
2	Röjning	Sly av björk och vide som behöver hållas efter.	Forslund, 2020.
1	Övrigt	Undvik parkering. En liten kvarlämnad glest trädklädd dunge på höjd i hygget används nog som p-plats, avläggning.	Forslund, 2020.
1	Hävd	Slåtter bör göras tidigast början av september. Om möjligt ta bort slåttermaterial från växtplatserna. Undvik upplag under juli–oktober.	Forslund, 2020.

Förekomst över tid

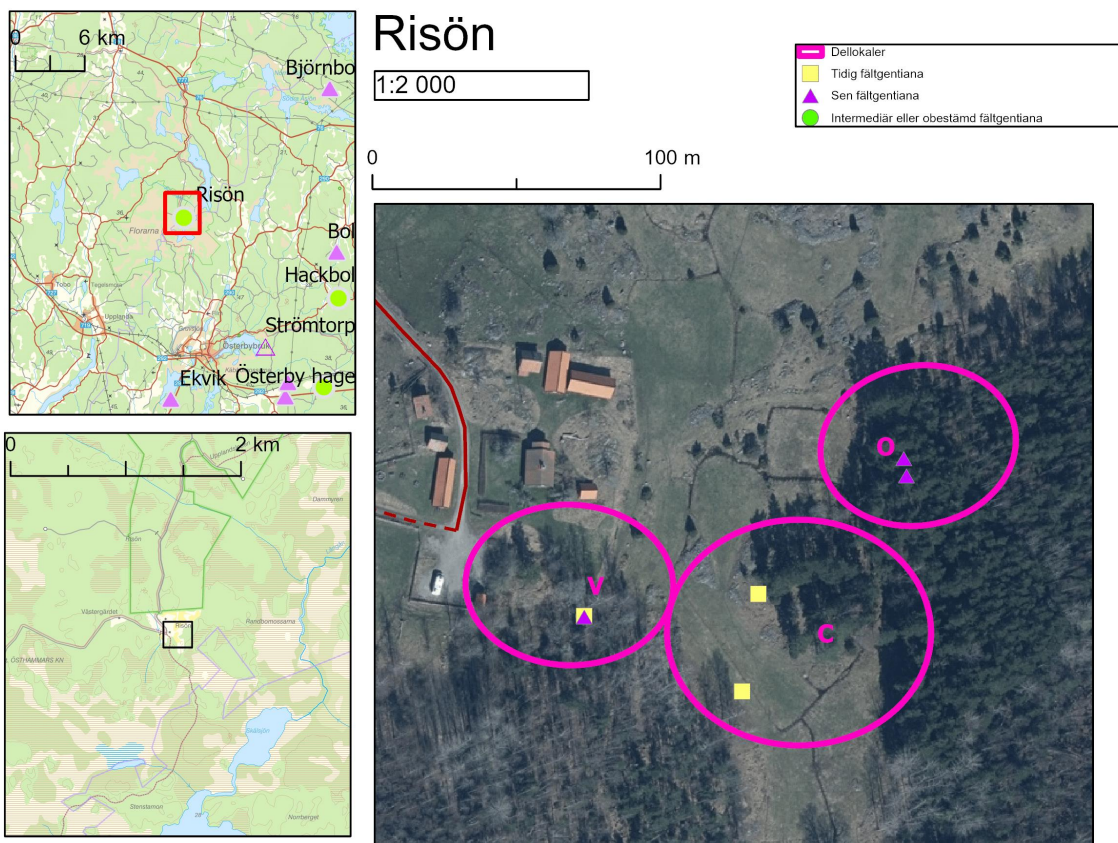

Figur 42: Antalet fältgentiana (tidig, intermediär eller obestämd fältgentiana och senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	N och S: C-Tie-0347
Fastighet	TIERP HOLMSÅNGER 3:2
Markägare	BERGVIK SKOG ÖST AB
Åtgärd	Röjning, hävd – vägkantslätter. Övrigt upplag.
Inhägnad	Nej
Prioritet	5
ÅP	Nej
ÄoB	Nej
NR/N2000	Nej
RAÄ	Nej
Miljö	Skogsbilväg

Risön

Beskrivning

Område i naturreservatet Florarna. Lokalen innehåller både tidig och sen fältgentiana. Antalet planter har minskat under senare tid och hagen har de sista åren betats hårt. År 2022 har en fållindelning gjorts så att dellokal C och O kan stängslas undan vår/sommar och öppnas upp efter att fältgentianan blommat klart i mitten av augusti.

I och i närheten av lokalen finns ett par kulturhistoriska lämningar och husgrunder.

I träd- och buskskiktet finns gammal en, alm, asp, björk, gran, hägg, oxel, ros, rönn, säl, tall, måbär och olvon,

Historisk markanvändning

År 1765 var det en ängsbacke. Sammanfattning 1900-tal: Möjlig åkerbacke alternativt hage.

Andra arter

Rödlistade arter: Solvända (NT)

Övriga arter: Jungfrulin, darrgräs, brudbröd, kattfot, blodrot, prästkrage, skallror, gulmåra, smultron, ärenpris, svartkämpar, brunört, ormrot, backlök, backnejlika, blåsuga, bockrot, brudborste, gökärt, låsbräken, kärleksört, ögontröst, stagg och ängsklocka.

Bilder av området

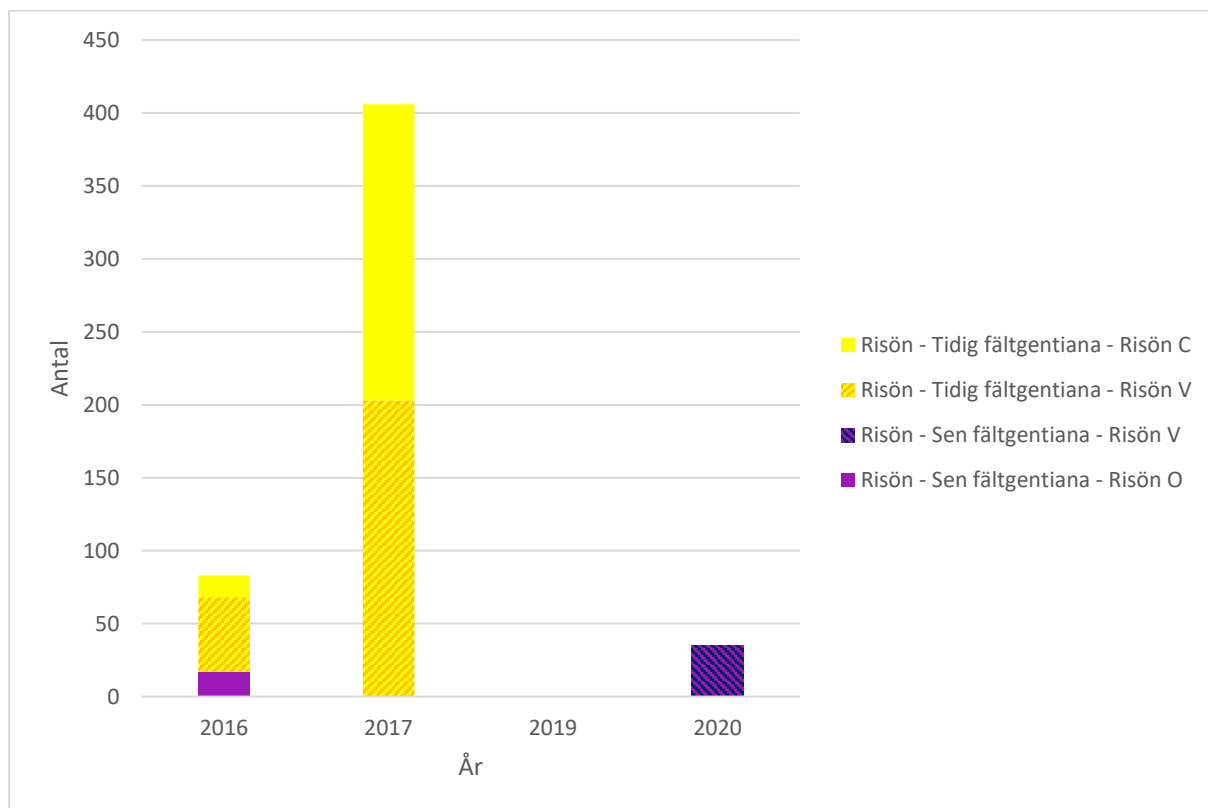

Bild 78: Dellokal O, där intermediär fältgentiana hittades 2020. Foto: Jonsson, 2020-07-05.

Skötsel förslag

Prioritet	Åtgärd	Vad	Källa
1	Hävd	Fållindelning har skapats under hösten 2022, för att bättre kunna styra betetrycket som under tidigare år varit något för hårt på ytorna med fältgentiana.	Jonsson, 2020. Overud Wissman 2022.

Förekomst över tid

Figur 43: Antalet fältgentiana (tidig-, och senblommande) som har räknats per år (2008–2020).

Administrativ information

Floraväktar-ID	Dellokal: NV, NC, NO (C-Tie-0328), S (C-Tie-0343)
Fastighet	Risön 1:4
Markägare	Staten
Åtgärd	Hävd
Inhägnad	Ja
ÅP	2013
ÄoB	2017 <u>SRN-IYI</u>
NR/N2000	Naturreseptatet Florarna och Natura 2000 Florarna
RAÄ	Österlövsta 1816, Österlövsta 1822
Miljö	Betesmark

Lokaler utan lokalbeskrivning

Under arbetet med landskapsplanen har ytterligare 15 lokaler med förekomst av fältgentiana hittats. Dessa saknar bakgrundshistorik och flerårig övervakning, varför det inte finns beskrivning samt skötselförslag att koppla till dem. Önskemålet är att framöver lägga till den informationen även för dessa. Nedan följer en tabell med samtliga nya lokaler och information om vilken variant av fältgentiana som finns på lokalen. Kartor över lokalerna finns i bilaga 2.

Tabell 2: där B står för båda, T för tidig och S för sen variant av fältgentiana:

Lokalnamn	Variant	Fynd 2022	Miljö
Anneberg	T	-	Skog
Björnängsvägen	S	-	Väggkant
Eldbo	S	48	Skogsbilväg
Finnbo	T	1110	Ohävdad betesmark
Frostbo	B	24 intermediär	Skog
Hjälmunge	S	14	Skogsbilväg
Kovik	T	37	Betesmark
Lilla Aspö	S	7	Betesmark
Myren, Löten	B	11 sen	Skogsbilväg
Natfjärdsvägen	S	-	Skogsbilväg
Sanda Sandberget	S	50	Kraftledning
Stenalma	T	187 intermediär	Slätteräng, tomtmark
Stora Hallsjön	S	-	Väggkant
Strömtorp	S	20 intermediär	Skogsbilväg

Referenser

Bevarandeplan, Andersby Ängsbackar. SE0210223
Bevarandeplan för Natura 2000-område Flät. SE0210302
Bevarandeplan för Natura 2000-område Kavarö. SE0210263
Bevarandeplan för Natura 2000-område Ängskär, Bondskäret. SE0210222
Bevarandeplan för Natura 2000-området Östanån. SE0210312
Skötselplan för naturreservatet Gårdskärskusten. Dnr 511-4290-12.
Forslund, M. 2020. Fältanteckningar inventering fältgentiana 2020. Länsstyrelsen, opublicerad rapport.
Grusell, E. & Miliander, S. 2011. Skötselplan för kraftledningsgator inom Natura 2000-områdena Flät, Västanån och Östanån samt mellanliggande områden i Uppsala län. Vattenfall Eldistribution, opublicerad rapport.
Jonsson, S. 2020. Rapport – Inventering av tidig och sen fältgentiana i Uppsala län 2020. Länsstyrelsen, opublicerad rapport.
Lennartsson, T. 2020. Management and population viability of the pasture plant <i>Gentianella campestris</i> : The role of interactions between habitat factors. <i>Ecological Bulletines</i> 48: 111–121
Lennartsson, T. & Westin, A. In press. Fältgentianans, <i>Gentianella campestris</i> ssp <i>campestris</i> , historiska ekologi i Uppsala län. Historisk markanvändning på nuvarande lokaler.
Lennartsson, T. 2015. Åtgärdsprogram för fältgentianor i naturliga fodermarker. Rapport 6681, Naturvårdsverket 2015.
Odhult, E. 2016. Landskapsplan för väddnätjäril i Älvkarleby kommun. Länsstyrelsens meddelandeserie 2016:02, ISSN 1400–4712
Pettersson, M. 2009. Inventering av fältgentiana (<i>Gentianella campestris</i>) i Uppsala län 2007–2008. Norrtälje Naturvårdsstiftelse 2009:6.
Sebestyén, L. 2022. Rapport – Inventering av tidig och sen fältgentiana i Uppsala län 2022. Länsstyrelsen, opublicerad rapport.
Trätmot (C31), Länsstyrelsen, internt WebbGIS. Komplex fornlämningsmiljö från bronsålder och äldre järnålder.
Tollerz Bratteby, U. 2019. Fältgentiana. Rapport från lokalinventeringar 2019. Länsstyrelsen, opublicerad rapport.

[Upplandsstiftelsen - Risänge hage 2014](http://www.upplandsstiftelsen.se/lona/risange-hage__5189), www.upplandsstiftelsen.se/lona/risange-hage__5189

Zackrisson, E. 2012 - 2018. Rapporter från lokalinventeringar 2012–2018. Länsstyrelsen, opublicerade rapporter.

Övriga källor

www.artportalen.se

Ängs- och betesmarksinventeringen (TUVA), [Tuva \(sjv.se\)](http://Tuva.sjv.se) (2022-09-05).

Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister (RAÄ-id), [Fornsök \(raa.se\)](http://Fornsök.raa.se) (2022-09-05).

Bilagor

Bilaga 1: Sammanställning samtliga lokaler med prioritetsordning och skötselförslag.

Bilaga 2: Lokalkarta över nya lokaler med förekomst av fältgentiana, som saknar lokalbeskrivning.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

www.lansstyrelsen.se